

Toerisme en recreatie in cijfers 2013

NBTC
Holland Marketing

Centraal Bureau
voor de Statistiek

**Toerisme
en recreatie
in cijfers 2013**

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
-	Nihil
-	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2012-2013	2012 tot en met 2013
2012/2013	Het gemiddelde over de jaren 2012 tot en met 2013
2012/'13	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2012 en eindigend in 2013
2010/'11-2012/'13	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2010/'11 tot en met 2012/'13

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Textcetera, Den Haag en Grafimedia, Den Haag
Ontwerp: Edenspiekermann

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen

Prinses Catharina-Amaliastraat 5
2496 XD Den Haag
Telefoon: (070) 370 57 05
Internet: <http://www.nbtc.nl>

Dit rapport maakt deel uit van de 'Publicatiereeks toerisme en recreatie 2013'.

Deze reeks omvat de volgende drie delen:

- Vakanties van Nederlanders (CBS);
- Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties (CBS);
- Toerisme en recreatie in cijfers (CBS en NBTC).

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
Fax 045 570 62 68
Prijs € 40,75 (exclusief verzendkosten)
ISBN 978-90-357-1899-9
ISSN 1382-6832

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2013.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Inleiding	6
Introduction	8
Kerncijfers	10

1. Deelname van Nederlanders aan vakanties	12
1.1 Algemeen	13
1.2 Financieel	16
1.3 Persoonskenmerken	17
2. Binnenlandse vakanties van Nederlanders	19
2.1 Algemeen	20
2.2 Financieel	28
2.3 Regionaal	29
3. Buitenlandse vakanties van Nederlanders	44
3.1 Algemeen	45
3.2 Financieel	54
3.3 Bestemming	56
4. Buitenlandse toeristen in Nederland	67
4.1 Algemeen	68
5. Gebruik van Nederlandse logiesaccommodaties	86
5.1 Algemeen	87
6. Vrijtijdsbesteding van Nederlanders	93
6.1 Algemeen	94
7. Dagtochten van Nederlanders	98
7.1 Algemeen	99
7.2 Financieel	110

8. Internationaal toerisme 111

8.1 Algemeen **112**

8.2 Financieel **115**

9. De economische betekenis van toerisme in Nederland 117

9.1 Algemeen **118**

10. Duurzaamheid in relatie tot toerisme en recreatie 123

10.1 Toelichting **124**

10.2 Recreatiedruk per provincie **124**

10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties **127**

10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger **129**

Referenties **145**

Bronnen **147**

Begrippen **151**

Onderzoeken **162**

Definitions **167**

Surveys **176**

Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2012 **180**

Onderzoeken en publicaties **181**

Contents

Introduction **8**

Key figures **10**

- 1. Participation of the Dutch in holidays 12**
 - 2. Domestic holidays of the Dutch 19**
 - 3. Holidays abroad of the Dutch 44**
 - 4. Foreign tourists in the Netherlands 67**
 - 5. Use of lodging accommodation 86**
 - 6. Recreation by the Dutch 93**
 - 7. Day trips by the Dutch 98**
 - 8. The Netherlands in the tourist world 111**
 - 9. The economic significance of tourism in the Netherlands 117**
 - 10. Sustainability 123**
- References **145**
Definitions **167**
Surveys **176**
Tourist areas in the Netherlands, 2012 **180**
Publications **181**

Inleiding

Deze publicatie heeft tot doel een actueel, samenhangend statistisch overzicht te geven van toerisme en recreatie in ruime zin. Dit wordt op de volgende wijze ingevuld: de hoofdstukken 1 tot en met 3 bevatten gegevens over het vakantiegedrag van de Nederlandse bevolking. Het aantal buitenlandse toeristen dat in ons land overnacht staat in hoofdstuk 4 centraal. De aandacht in hoofdstuk 5 is vooral gericht op de relatie tussen de aanbodstructuur en het gebruik van diverse soorten logiesaccommodaties. In de hoofdstukken 6 en 7 wordt informatie gegeven over het recreatie- en vrijetijdsgedrag van de Nederlandse bevolking. Hoofdstuk 8 plaatst 'toeristisch Nederland' in een internationaal perspectief. In hoofdstuk 9 komt de economische betekenis van toerisme en recreatie in Nederland aan bod. Hoofdstuk 10 ten slotte gaat over duurzaamheid in relatie tot toerisme.

Sinds 1995 verzorgen het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) en het Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT) gezamenlijk een jaarlijkse reeks van publicaties over toerisme en recreatie. Deze uitgave, 'Toerisme en recreatie in cijfers 2013', is samengesteld door het CBS en het NBTC. Eerder dit jaar verschenen 'Vakanties van Nederlanders' en 'Toerisme in Nederland: Het gebruik van logiesaccommodaties' van het CBS.

Bij de samenstelling van deze publicatie is niet alleen geput uit onderzoek van het CBS en het NBTC. Er is ook informatie opgenomen van bijvoorbeeld De Nederlandsche Bank, Eurostat, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Wereld Toerisme Organisatie (UNWTO).

Het ContinuVakantieOnderzoek, de bron voor de hoofdstukken 1, 2 en 3, is in 2002 opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het verslagjaar 2002 niet meer te vergelijken zijn met die van oudere onderzoeken. De oorzaken van de trendbreuk zijn een verruiming van de definitie van vakantie, het naar voren halen van de begindatum van het vakantiejaar en wijzigingen in de vraagstelling en de methode van waarneming in het onderzoek vanaf 2002. Meer details hierover staan in de 'Toelichting op enkele gebruikte begrippen en onderzoeken' achterin deze publicatie.

In aanvulling op het cijfermateriaal biedt 'Toerisme en recreatie in cijfers 2013' een aantal verwijzingen. Zo staan bij de tabellen bronvermeldingen en geven de bijlagen meer informatie over de onderzoeken die als bron bij de tabellen worden genoemd. Verder zijn in de bijlagen adres- en internetgegevens opgenomen van

de onderzoeksinstellingen die verantwoordelijk zijn voor de cijfers die in deze publicatie zijn gebruikt. Bij deze instellingen kunnen nadere inlichtingen worden verkregen over de gepresenteerde cijfers. Ook zijn adressen opgenomen van enkele organisaties die van belang zijn voor de diverse vormen van toerisme en recreatie. De paragrafen 'Begrippen' en 'Onderzoeken' lichten enkele gebruikte begrippen en enquêtes toe. Een lijst met aanverwante onderzoeken en publicaties besluit deze editie van 'Toerisme en recreatie in cijfers'.

Voor meer informatie over het boek en suggesties voor verbeteringen kunt u contact opnemen met het CBS, tel. (088) 570 70 70, of het NBTC, tel. (070) 370 57 05.

Introduction

The aim of this book is to present an up-to-date consistent statistical overview of tourism and recreation in a broad sense. Chapters 1 to 3 contain data on holidays of the Dutch population. Figures on foreign visitors staying in the Netherlands are presented in chapter 4. Chapter 5 focuses on the relationship between supply and demand of various types of tourist accommodation. In chapters 6 and 7 quantitative information can be found on recreation and leisure time behaviour of the Dutch. Chapter 8 presents tourism in the Netherlands in an international perspective. In chapter 9 information on the economic importance of tourism and recreation in the Netherlands is presented. Chapter 10 contains information on sustainability in relation to the tourism sector.

Statistics Netherlands has published books on tourism annually since 1995 in collaboration with the Netherlands Bureau for Tourism and Conferences (*Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen; NBTC* formerly *Toerisme Recreatie Nederland; TRN*) and the Netherlands Institute for Research of Recreation and Tourism (*Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme; NRIT*). The present book, *Tourism and recreation in figures 2013*, is the latest edition. This publication has been compiled by Statistics Netherlands and the NBTC.

The data in this publication were derived not only from surveys held by Statistics Netherlands and the NBTC, but also from the Dutch central bank, Eurostat, the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) and the World Tourism Organization (UNWTO).

The Continuous Holiday Survey, the source of information for the chapters 1, 2 and 3, was redesigned in 2002. As a consequence, the results for holiday years from 2002 onwards are not comparable with earlier results. The causes of this break in series are a broadening of the definition of a holiday, a change in the starting date of the holiday year and changes in questions and the method of data collection. The 'Explanatory notes on definitions and studies used' in this publication elaborate on this topic.

In addition to figures and graphs, this book also presents a number of references. Each table quotes the source, with the name of the survey, its frequency and the title of the most important paper publication, as well as a telephone number through which more information can be obtained about the figures presented. The annexes provide more information about the studies mentioned as the source. Furthermore, addresses and internet addresses of the research institutions that are responsible for the figures used in this publication are included in the annexes, so

that further information can be obtained on the figures presented. The sections 'Definitions' and 'Surveys' elaborate on the concepts and surveys used. A list of related studies and publications concludes this edition of *'Tourism and recreation in figures'*.

The English terminology of the table titles was revised in the 2002 edition of *Tourism and recreation in figures* in order to present the data in better English. Foreign readers should be aware that - with the exception of the Continuous Holiday Survey - the contents of the surveys have not changed, only the English terms used to present the data. The 'Surveys' at the back of the book are intended as a tool for comparing data in this book with those in editions before 2002.

Kerncijfers

	Eenheid	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bevolking op 1-1	mln	16,3	16,4	16,4	16,5	16,6	16,7	16,7
waarvan								
0-19 jaar	%	24,3	24,2	24,0	23,9	23,7	23,5	23,3
20-64 jaar	%	61,4	61,3	61,3	61,2	61,0	60,9	60,5
65 jaar en ouder	%	14,3	14,5	14,7	15,0	15,3	15,6	16,2
Werkzame beroepsbevolking (15-64 jaar), jaargemiddelde	mln	7,1	7,3	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Werkloze beroepsbevolking	1000	410	344	300	377	426	419	507
Bruto binnenlands product	mld euro	540,2	571,8	594,5	573,2	586,8	599,0**	599,3*
Particuliere huishoudens, 1-1	1000	7146	7191	7242	7313	7386	7466	7470
waarvan								
eenpersoonshuishoudens	%	35,0	35,3	35,5	35,8	36,1	37,2	36,4
meerpersoonshuishoudens	%	65,0	64,7	64,5	64,2	63,9	62,8	63,6
Personenauto's, 1-1	mln	7,0	7,2	7,4	7,5	7,6	7,7	7,9
Deelname aan vakanties	%	81	81	82	81	81	82	81
waarvan								
lange vakanties	%	75	74	75	75	76	76	74
korte vakanties	%	41	41	40	43	42	42	43
Lange vakanties van Nederlanders	mln	22,4	22,3	23,6	23,3	23,3	23,1	22,9
Korte vakanties van Nederlanders	mln	12,2	12,8	12,3	13,1	12,9	13,2	13,9
Vakanties van Nederlanders in het buitenland	mln	16,8	17,6	18,5	18,4	18,4	18,6	18,6
waaronder								
in Frankrijk	mln	2,7	2,6	2,9	2,8	2,9	3,0	2,8
in Duitsland	mln	2,6	3,0	3,0	3,5	3,2	3,3	3,4
in België	mln	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,8
Overnachtingen van Neder- landers tijdens vakanties	mln	264,9	269,6	280,2	276,4	278,1	276,3	278,1
waarvan								
in Nederland	mln	98,4	95,6	91,8	93,8	94,0	91,8	92,0
in het buitenland	mln	166,5	174,1	188,4	182,7	184,1	184,6	186,1
waaronder								
in Frankrijk	mln	31,8	30,5	32,4	33,0	32,9	35,9	34,1
in Duitsland	mln	17,1	18,8	20,0	21,7	22,0	21,4	22,0
in België	mln	10,0	10,7	10,1	10,0	9,2	9,4	8,0

	Eenheid	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	1	3 099	3 196	3 180	3 151	3 172	3 194	3 155
slaapplaatsen	1000	195	200	199	204	212	214	217
gasten	1000	18 307	19 229	18 496	17 846	19 225	19 876	20 470
overnachtingen	mln	32,0	34,2	32,6	31,5	33,7	34,6	35,4
Kampeerterreinen	1	2 462	2 452	2 358	2 324	2 256	2 214	2 159
slaapplaatsen	1000	724	736	736	723	716	702	692
gasten	1000	3 521	3 603	3 198	3 549	3 483	3 422	3 440
overnachtingen	mln	21,0	20,8	18,8	20,1	19,3	18,8	17,4
Overnachtingen van buitenlandse gasten in logiesaccommodaties in Nederland waarvan	mln	26,9	28,0	25,3	25,0	26,8	27,7	27,9
in hotels, pensions en jeugdaccommodaties	mln	16,0	16,3	15,0	14,4	16,2	16,7	17,1
in huisjescomplexen	mln	6,4	7,2	6,7	6,6	6,8	7,3	7,3
op kampeerterreinen	mln	3,9	4,0	3,1	3,5	3,3	3,3	3,1
in groepsaccommodaties	mln	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,4	0,4
Vrijtijdsbesteding								
Percentage van de bevolking dat								
1-4 uur per week sport minstens eenmaal per maand	%	42	42	42
een uitstapje in de vrije natuur maakt	%	46	48	45
een restaurant bezoekt	%	33	34	34
gezellige middag of avond bij familie of vrienden doorbrengt	%	48	48	47
10-19 uur per week TV kijkt	%	37	37	37
Dagtochten van Nederlanders ¹⁾	mln	.	906,6
Uitgaven van in Nederland woonachtige personen in het buitenland (Reisverkeersbalans)	mld euro	13,6	13,9	14,8	14,8	14,8	14,7	15,7*
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in het buitenland	mld euro	10,4	10,5	11,2	11,3	11,2	11,2	12,0*
Uitgaven van buitenlanders in Nederland (Reisverkeersbalans)	mld euro	9,0	9,8	9,1	8,9	9,7	10,3	10,7*
Uitgaven door Nederlanders aan vakanties in Nederland	mld euro	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9

Bron: CBS.

¹⁾ Exclusief uitstapjes vanaf vakantieadressen.

1.

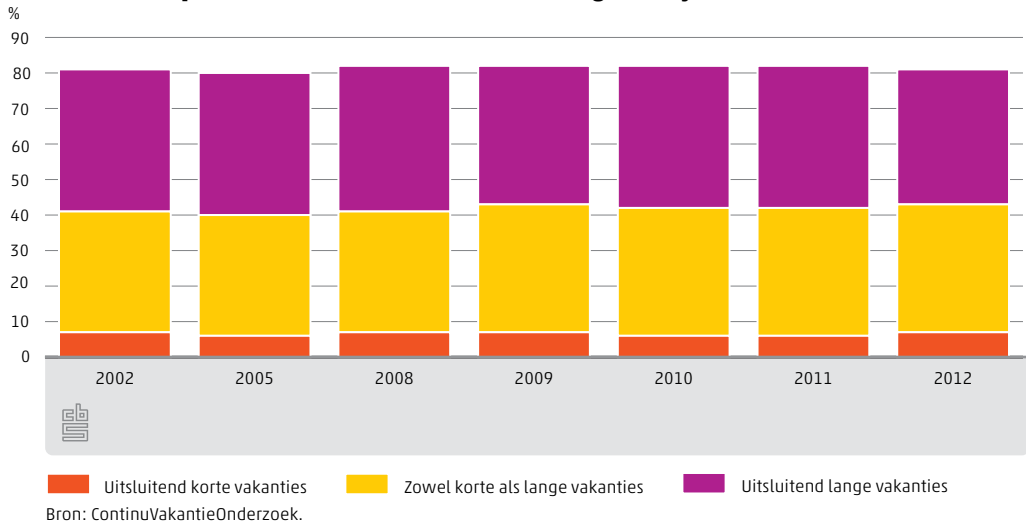
Deelname van

Nederlanders aan

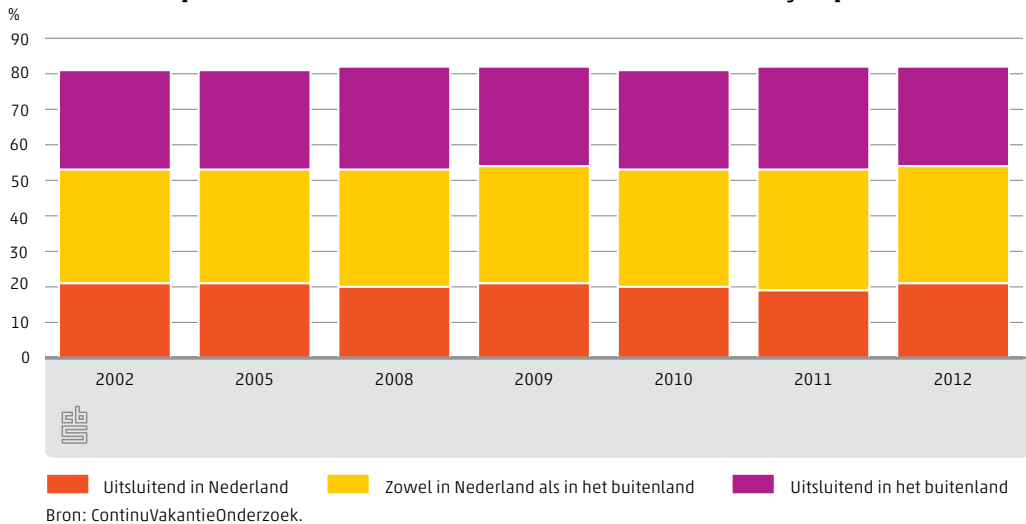
vakanties

1.1 Algemeen

1.1.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar duur Participation of the Dutch in short and long holidays

1.1.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar bestemming Participation of the Dutch in domestic and outbound holiday trips

1.1.3 Omvang en intensiteit van de vakanties van Nederlanders

Volume and intensity of holidays of the Dutch

	Eenheid	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal aantal vakanties	mln	35,5	34,4	35,9	36,4	36,1	36,3	36,7
Aantal deelnemers	mln	12,3	12,4	12,7	12,6	12,7	12,8	12,8
Gemiddeld aantal vakanties per deelnemer	1	2,89	2,77	2,84	2,88	2,84	2,83	2,87
Aantal korte vakanties	mln	13,1	12,2	12,3	13,1	12,9	13,2	13,9
Aantal deelnemers	mln	6,3	6,2	6,3	6,6	6,5	6,5	6,8
Gemiddeld aantal korte vakanties per deelnemer	1	2,09	1,96	1,96	1,97	1,96	2,02	2,04
Aantal lange vakanties	mln	22,4	22,2	23,6	23,3	23,3	23,1	22,9
Aantal deelnemers	mln	11,3	11,5	11,6	11,6	11,7	11,9	11,7
Gemiddeld aantal lange vakanties per deelnemer	1	1,98	1,93	2,03	2,00	1,98	1,94	1,96

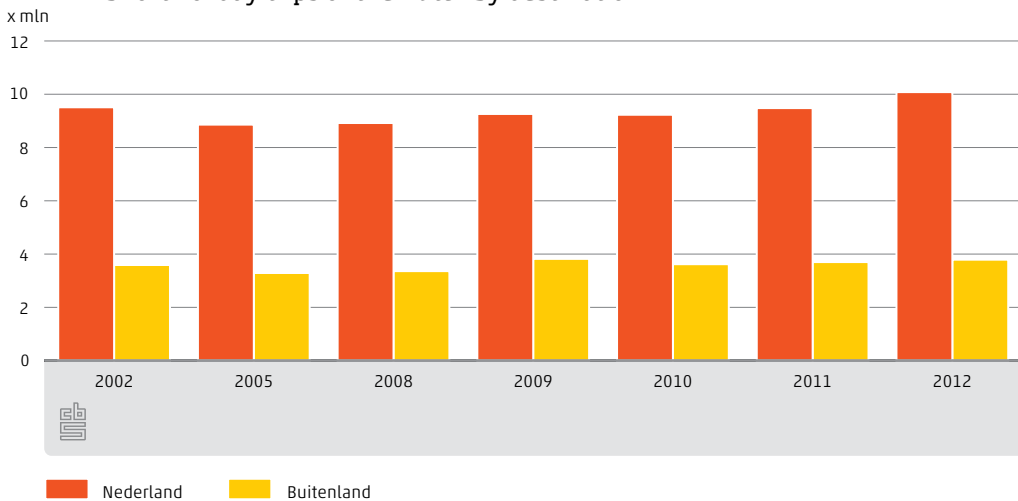
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

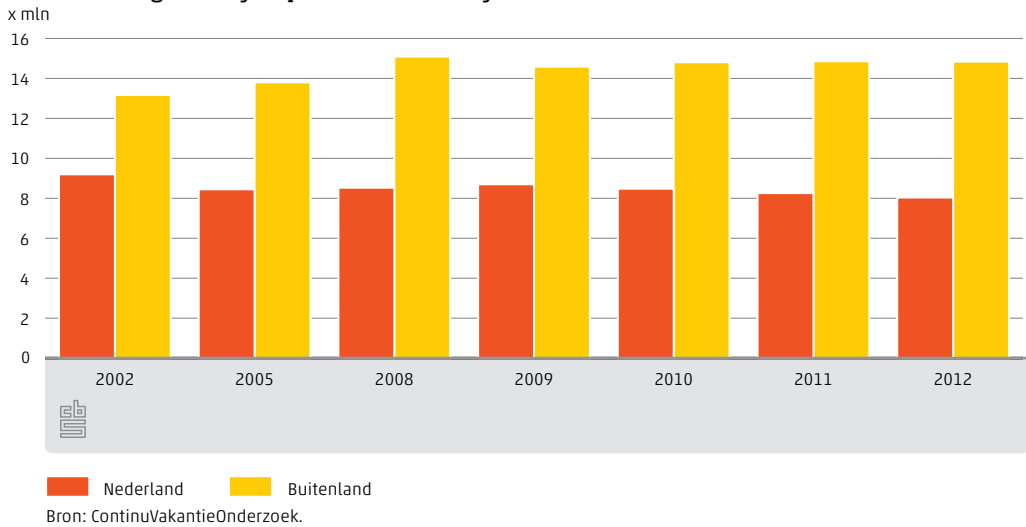
1.1.4 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming

Short holiday trips of the Dutch by destination

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

1.1.5 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming Long holiday trips of the Dutch by destination

1.1.6 Korte vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen Short holiday trips of the Dutch by destination and season

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000						
Nederland	9 510	8 863	8 917	9 264	9 233	9 479	10 084
waarvan							
winterperiode	4 360	4 195	4 277	4 693	4 639	4 747	5 150
zomerperiode	5 150	4 668	4 640	4 571	4 594	4 732	4 934
Buitenland	3 590	3 291	3 364	3 816	3 624	3 701	3 785
waarvan							
winterperiode	2 070	1 922	1 937	2 401	2 150	2 101	2 177
zomerperiode	1 520	1 369	1 427	1 415	1 474	1 600	1 608

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

1.1.7 Lange vakanties van Nederlanders naar bestemming en seizoen

Long holiday trips of the Dutch by destination and season

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000						
Nederland	9 200	8 451	8 532	8 696	8 476	8 263	8 036
waarvan							
winterperiode	2 780	2 556	2 690	3 051	2 887	2 814	2 604
zomerperiode	6 420	5 895	5 842	5 645	5 589	5 449	5 432
Buitenland	13 170	13 794	15 094	14 592	14 806	14 858	14 843
waarvan							
winterperiode	4 620	4 993	5 053	5 643	5 271	5 114	5 161
zomerperiode	8 550	8 801	10 041	8 949	9 535	9 744	9 682

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

1.2 Financieel

1.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming

Expenditure of the Dutch on holidays by destination

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	mln euro						
Nederland	2 900	2 482	2 699	2 773	2 780	2 753	2 851
Buitenland	9 730	10 257	12 555	12 321	12 212	12 402	12 886
Totaal	12 630	12 739	15 255	15 095	14 992	15 155	15 737

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

1.2.2 Uitgaven van Nederlanders aan vakanties naar bestemming en seizoen, 2012

Expenditure of the Dutch on holidays by destination and season, 2012

	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantie duur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	mln euro	euro	dagen	euro
Nederland	2 851	157	6,1	26
waarvan				
winterperiode	1 065	137	4,6	30
zomerperiode	1 786	172	7,2	24
Buitenland	12 886	692	11,0	63
waarvan				
winterperiode	4 598	627	8,5	74
zomerperiode	8 288	734	12,6	58

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

1.3 Persoonskenmerken

1.3.1 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar leeftijd

Participation of the Dutch in holidays by age

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	%						
0-14 jaar	87	87	88	87	89	90	87
15-24 jaar	80	78	80	80	80	82	83
25-34 jaar	85	83	83	85	83	85	85
35-44 jaar	81	85	85	85	83	83	85
45-54 jaar	80	81	84	81	82	82	81
55-64 jaar	82	81	83	83	84	83	83
65-74 jaar	75	77	77	83	78	77	79
75 jaar en ouder	59	56	56	48	57	61	56
Totaal	81	81	82	81	81	82	81

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

1.3.2 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar samenstelling van het huishouden

Participation of the Dutch in holidays by composition of household

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	%						
Alleenstaand	71	71	72	68	69	70	68
Huishouden met als jongste een kind van							
0-5 jaar	88	86	87	87	87	89	88
6-12 jaar	85	85	87	89	89	89	88
13-17 jaar	79	78	82	81	84	84	81
Huishouden met uitsluitend meerderjarigen	80	80	80	80	80	80	81
Totaal	81	81	82	81	81	82	81

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

1.3.3 Deelname van Nederlanders aan vakanties naar sociale klasse¹⁾

Participation of the Dutch in holidays by social class

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	%						
A (hoog)	86	92	92	92	92	92	92
B+(tamelijk hoog)	87	87	88	88	89	89	89
B- (middengroep)	82	83	86	86	83	85	86
C (tamelijk laag)	71	71	70	70	70	69	68
D (laag)	66	54	58	51	59	62	52
Totaal	81	81	82	81	81	82	81

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ De indeling naar sociale klasse is tot stand gekomen op grond van de beroepsgroep en opleiding van de hoofdkostwinner (zie bijlage 1 in het Trendrapport Toerisme en Recreatie 2001-2002).

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.

Binnenlandse

vakanties

van Nederlanders

2.1 Algemeen

2.1.1 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
2-4 dagen	%	51	51	51	52	52	53	56
5-8 dagen	%	32	33	34	33	32	32	30
9 dagen of meer	%	17	16	15	15	16	15	14
Totaal (absoluut=100%)	x mln	18,7	17,3	17,4	18,0	17,7	17,7	18,1
Gemiddelde vakantieduur	dagen	6,8	6,5	6,3	6,2	6,3	6,2	6,1

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.2 Binnenlandse toeristische vakanties¹⁾ van Nederlanders naar duur

Domestic touristic holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
2-4 dagen	%	47	49	50	50	52	52	55
5-8 dagen	%	36	36	36	36	34	35	32
9 dagen of meer	%	17	15	13	14	15	14	13
Totaal (absoluut=100%)	x mln	13,6	13,1	13,4	13,8	13,8	13,8	14,2
Gemiddelde vakantieduur	dagen	6,7	6,3	6,0	6,0	6,0	6,0	5,7

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Vakanties waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.3 Binnenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2012

Short domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2012

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1 000			%		
Waddeneilanden	180	230	410	4	5	4
Noordzeebadplaatsen	660	580	1 240	13	12	12
IJsselmeerkust	240	320	560	5	7	6
Deltagebied	220	190	410	4	4	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	90	180	270	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	30	30	50	1	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	100	120	220	2	3	2
Veluwe en Veluwerand	610	600	1 210	12	12	12
Gelders rivierengebied	30	70	100	1	1	1
Achterhoek	190	170	360	4	3	4
Twente, Salland en Vechtstreek	340	370	710	7	7	7
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	500	450	960	10	9	9
West- en Midden-Brabant	520	500	1 020	10	10	10
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	460	400	860	9	8	9
Zuid-Limburg	420	240	660	8	5	7
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	200	140	340	4	3	3
Overig Nederland	360	340	700	7	7	7
Totaal	5 150	4 930	10 080	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

2.1.4 Binnenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar toeristengebied, 2012

Long domestic holiday trips of the Dutch by season and tourist area, 2012

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1000			%		
Waddeneilanden	190	380	570	7	7	7
Noordzeepadplaatsen	290	720	1010	11	13	13
IJsselmeerkust	120	230	350	5	4	4
Deltagebied	90	220	310	3	4	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	40	160	200	1	3	2
Hollands-Utrechtse meren	10	30	40	0	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	30	90	120	1	2	1
Veluwe en Veluwerand	310	600	910	12	11	11
Gelders rivierengebied	10	50	60	0	1	1
Achterhoek	90	200	300	4	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	180	510	700	7	9	9
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	340	680	1020	13	13	13
West- en Midden-Brabant	250	440	690	10	8	9
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	330	580	910	13	11	11
Zuid-Limburg	150	220	370	6	4	5
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	30	40	70	1	1	1
Overig Nederland	130	290	420	5	5	5
Totaal	2600	5430	8040	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

2.1.5 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar toeristengebied, 2012

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips in the Netherlands by season and tourist area, 2012

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1 000			%		
Waddeneilanden	1 550	4 390	5 940	6	7	6
Noordzeebadplaatsen	3 280	8 520	11 800	12	13	13
IJsselmeerkust	1 200	2 790	3 990	4	4	4
Deltagebied	1 060	2 870	3 930	4	4	4
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	610	2 320	2 930	2	4	3
Hollands-Utrechtse meren	120	460	580	0	1	1
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	470	1 030	1 500	2	2	2
Veluwe en Veluwerand	3 310	7 270	10 580	12	11	12
Gelders rivierengebied	100	870	970	0	1	1
Achterhoek	1 040	2 270	3 310	4	4	4
Twente, Salland en Vechtstreek	2 020	6 250	8 270	7	10	9
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	3 320	7 140	10 460	12	11	11
West- en Midden-Brabant	2 980	5 190	8 170	11	8	9
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	2 960	5 520	8 480	11	9	9
Zuid-Limburg	1 790	2 310	4 100	6	4	4
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	580	980	1 560	2	2	2
Overig Nederland	1 690	3 670	5 360	6	6	6
Totaal	28 100	63 860	91 960	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.6 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2012

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2012

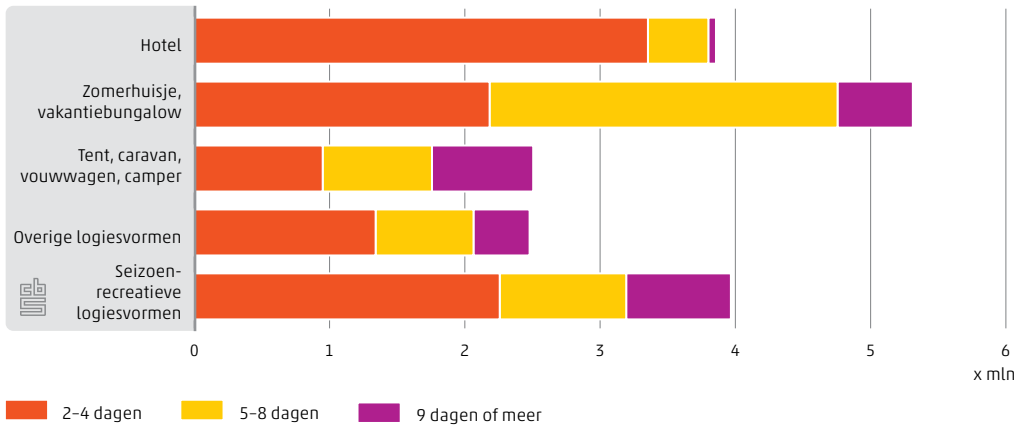
	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Seizoenrecreatieve logiesvormen	2 260	940	770	3 970	22
waarvan					
zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning	790	430	180	1 400	8
caravan, vouwwagen	1 190	420	440	2 060	11
boot	240	50	110	400	2
overige logiesvormen	40	30	40	110	1
Toeristische logiesvormen	7 830	4 550	1 780	14 150	78
waarvan					
woning van een particulier ¹⁾	610	410	310	1 320	7
hotel	3 350	450	60	3 860	21
pension, bed & breakfast	230	70	20	320	2
appartement	100	120	40	260	1
zomerhuisje, vakantiebungalow	2 180	2 570	560	5 310	29
tent, bungalowtent	370	230	100	700	4
caravan, vouwwagen, camper	580	580	650	1 810	10
boot	70	30	20	130	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	250	60	20	330	2
overige logiesvormen	90	30	0	120	1
Totaal	10 080	5 490	2 550	18 120	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Exclusief vakanties bij familie, vrienden of kennissen, tenzij deze de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

2.1.7 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2012

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2012

2.1.8 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf

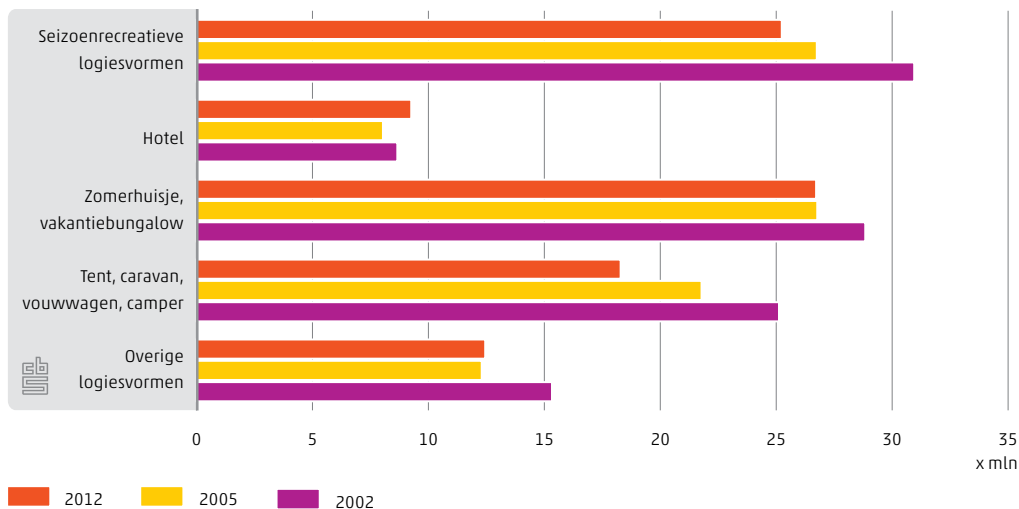
Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000						
Seizoenrecreatieve logiesvormen	30 950	26 750	24 820	24 000	24 650	23 450	25 240
waarvan							
caravan, vouwwagen	17 480	15 230	12 500	13 170	13 260	14 100	13 930
overige logiesvormen	13 470	11 520	12 320	10 830	11 390	9 350	11 310
Toeristische logiesvormen	77 950	68 900	67 010	69 790	69 370	68 310	66 720
waarvan							
hotel	8 660	8 040	7 940	8 250	7 990	8 220	9 260
zomerhuisje, vakantiebungalow	28 840	26 770	27 580	29 340	26 980	29 140	26 720
tent, bungalowtent	6 410	5 390	4 650	4 560	3 980	3 640	3 470
caravan, vouwwagen, camper	18 710	16 390	14 330	15 930	17 190	16 360	14 820
overige logiesvormen	15 330	12 300	12 510	11 710	13 230	10 950	12 450
Totaal	108 900	95 650	91 830	93 780	94 020	91 760	91 960

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

2.1.9 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by type of accommodation

2.1.10 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2012

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2012

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1000				%
Fiets	150	70	20	250	1
Auto	9050	5110	2370	16530	91
Trein	670	180	40	890	5
Touringcar	40	30	0	60	0
Boot	30	20	70	130	1
Overige vervoermiddelen	150	70	40	260	1
Totaal	10080	5490	2550	18120	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

2.1.11 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel Domestic holiday trips of the Dutch by mode of transport

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000						
Fiets	330	360	320	280	280	220	250
Auto	16 650	15 570	15 720	16 430	16 091	16 240	16 530
Trein	860	840	880	770	810	850	890
Touringcar	150	140	130	100	110	90	60
Boot	110	70	120	90	120	120	130
Overige vervoermiddelen	600	330	290	280	300	230	260
Totaal	18 710	17 310	17 450	17 960	17 710	17 740	18 120

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.1.12 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar organisatievorm en duur, 2012 Domestic holiday trips of the Dutch by way of organising and length of stay, 2012

	Georganiseerde reizen		Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	met overige vervoermiddelen		
	x 1000			
2-4 dagen	4 450	510	5 130	10 080
5-8 dagen	2 590	200	2 700	5 490
9 dagen of meer	570	50	1 920	2 550
Totaal	7 610	770	9 750	18 120

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.2 Financieel

2.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan binnenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2012

Expenditure of the Dutch on domestic holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2012

Soort verblijf	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieduur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	mln euro	euro	dagen	euro
Seizoenrecreatieve logiesvormen	326	82	7,4	11
waarvan				
caravan, vouwwagen	150	73	7,8	9
overige logiesvormen	175	92	6,9	13
Toeristische logiesvormen	2 525	178	5,7	31
waarvan				
hotel	728	189	3,4	55
zomerhuisje, vakantiebungalow	1 021	192	6,0	32
tent, bungalowtent	89	128	6,0	21
caravan, vouwwagen, camper	297	164	9,2	18
overige logiesvormen	390	157	6,0	26
Vervoermiddel				
Auto	2 593	157	6,1	26
Trein	139	155	4,3	36
Overige vervoermiddelen	119	170	7,4	23
Totaal	2 851	157	6,1	26

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3 Regionaal

2.3.1 Binnenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en bestemmingsprovincie, 2012

Domestic holiday trips of the Dutch by length of stay and province of destination, 2012

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Groningen	200	140	40	370	2
Friesland	570	390	220	1 180	7
Drenthe	870	680	260	1 810	10
Overijssel	830	420	330	1 590	9
Flevoland	290	170	40	510	3
Gelderland	1 880	900	430	3 220	18
Utrecht	300	80	80	460	3
Noord-Holland	1 130	470	210	1 810	10
Zuid-Holland	860	320	160	1 340	7
Zeeland	670	470	250	1 390	8
Noord-Brabant	1 210	590	290	2 090	12
Limburg	1 270	860	240	2 360	13
Totaal	10 080	5 490	2 550	18 120	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.2 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2012

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2012

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1 000			%		
Groningen	460	1 290	1 750	2	2	2
Friesland	1 740	5 630	7 370	6	9	8
Drenthe	3 170	6 290	9 460	11	10	10
Overijssel	2 240	7 030	9 270	8	11	10
Flevoland	650	1 700	2 350	2	3	3
Gelderland	4 730	10 990	15 720	17	17	17
Utrecht	760	1 470	2 230	3	2	2
Noord-Holland	2 520	6 200	8 720	9	10	9
Zuid-Holland	1 850	4 300	6 150	7	7	7
Zeeland	2 190	5 970	8 160	8	9	9
Noord-Brabant	3 590	6 750	10 340	13	11	11
Limburg	4 190	6 250	10 440	15	10	11
Totaal	28 100	63 860	91 960	100	100	100

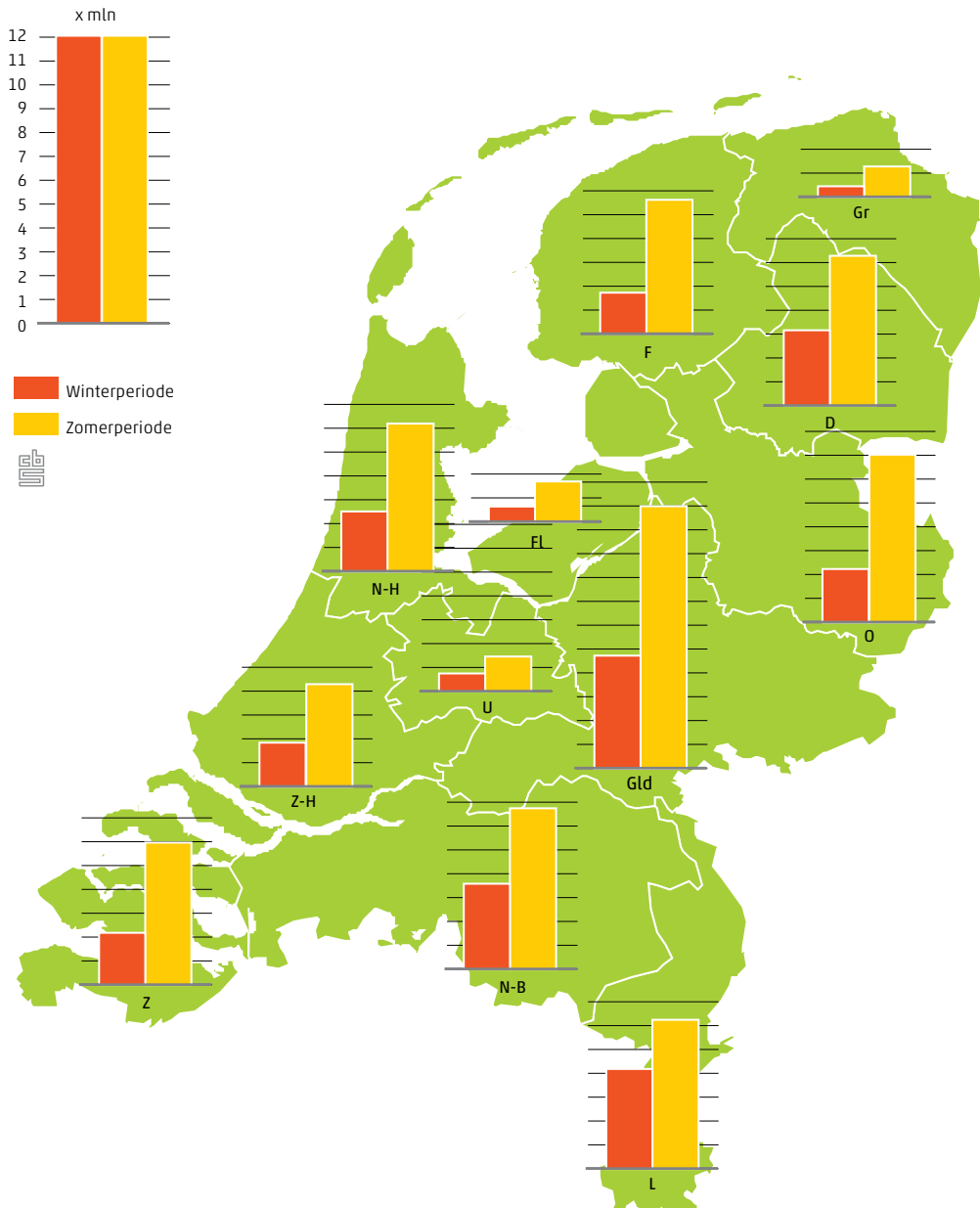
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.3 Overnachtingen van Nederlanders tijdens binnenlandse vakanties per seizoen naar bestemmingsprovincie, 2012

Overnight stays of the Dutch during domestic holiday trips by season and province of destination, 2012

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.4 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar duur en totaal aantal overnachtingen

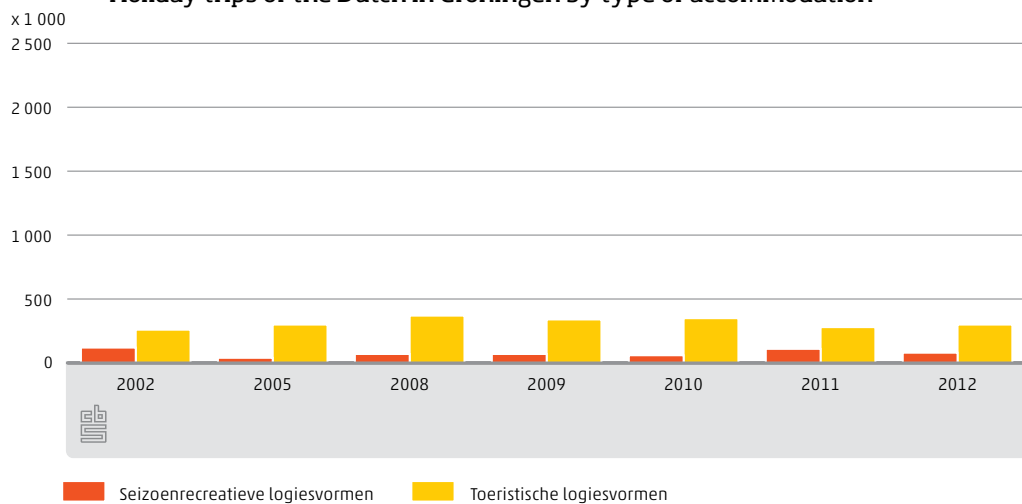
Holiday trips of the Dutch in Groningen by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	230	190	220	240	200	210	200
5-8 dagen	90	100	150	120	150	140	140
9 dagen of meer	60	60	60	60	60	50	40
Totaal vakanties	380	340	440	410	410	390	370
Totaal overnachtingen	1990	2090	2130	1990	2040	1720	1750

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.5 Vakanties van Nederlanders in Groningen naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Groningen by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.6 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Friesland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	650	630	510	610	580	610	570
5-8 dagen	480	410	390	460	420	410	390
9 dagen of meer	300	330	240	250	290	220	220
Totaal vakanties	1 430	1 370	1 140	1 320	1 290	1 240	1 180
Totaal overnachtingen	9 040	9 060	6 870	7 370	7 760	6 800	7 370

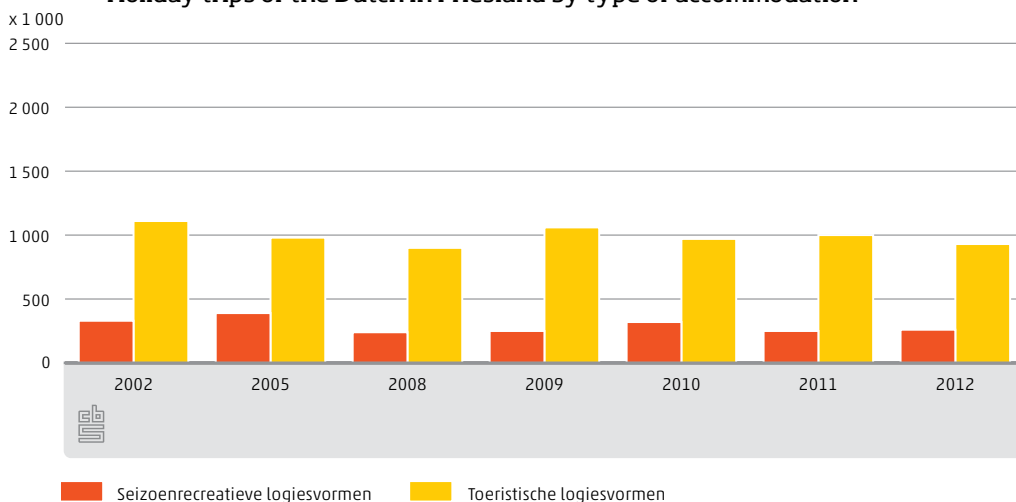
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.7 Vakanties van Nederlanders in Friesland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Friesland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.8 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar duur en totaal aantal overnachtingen

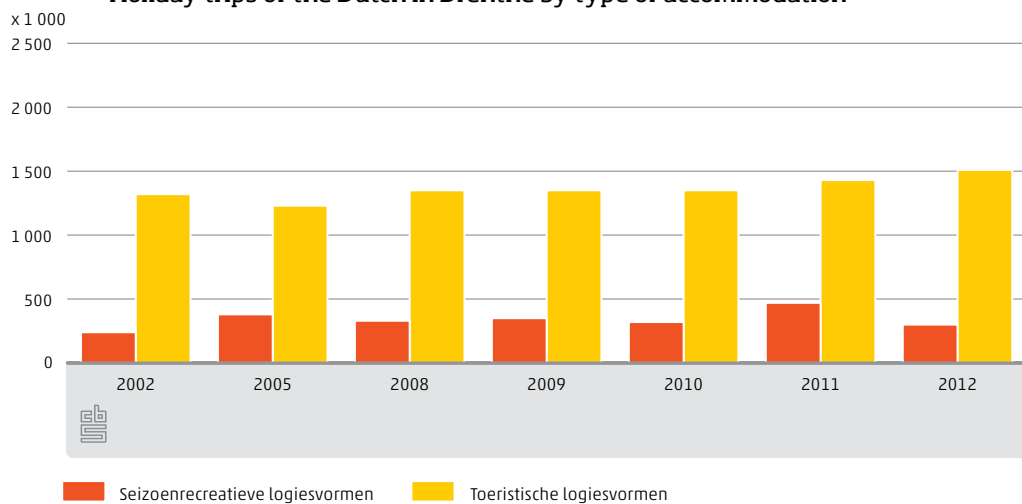
Holiday trips of the Dutch in Drenthe by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	710	760	820	730	770	960	870
5-8 dagen	570	620	630	660	660	660	680
9 dagen of meer	280	240	230	310	250	280	260
Totaal vakanties	1 560	1 620	1 680	1 700	1 680	1 900	1 810
Totaal overnachtingen	9 420	8 840	8 750	9 880	9 300	9 950	9 460

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.9 Vakanties van Nederlanders in Drenthe naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Drenthe by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.10 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Overijssel by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	760	760	690	760	650	660	830
5-8 dagen	500	520	520	450	510	500	420
9 dagen of meer	310	280	270	270	310	330	330
Totaal vakanties	1 580	1 560	1 480	1 480	1 470	1 480	1 590
Totaal overnachtingen	10 100	8 820	8 280	8 270	8 680	8 810	9 270

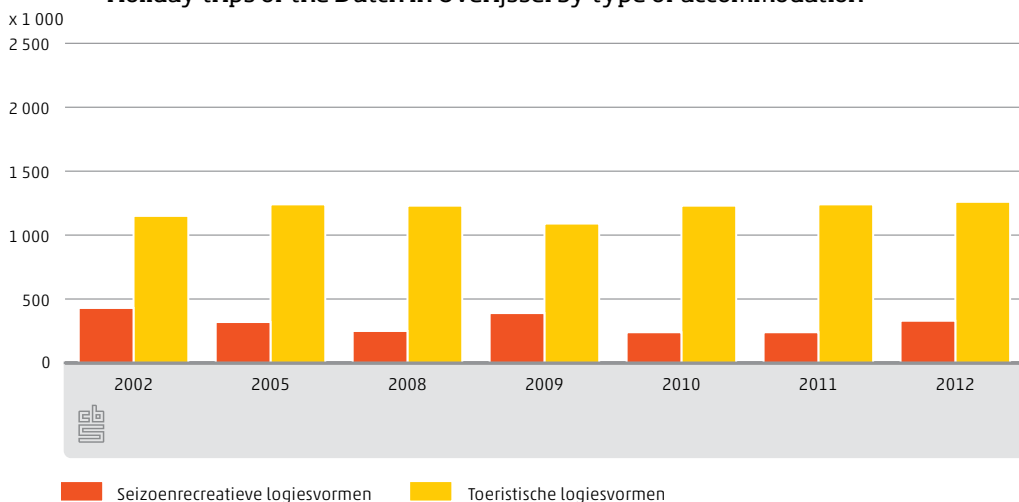
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.11 Vakanties van Nederlanders in Overijssel naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Overijssel by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.12 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar duur en totaal aantal overnachtingen

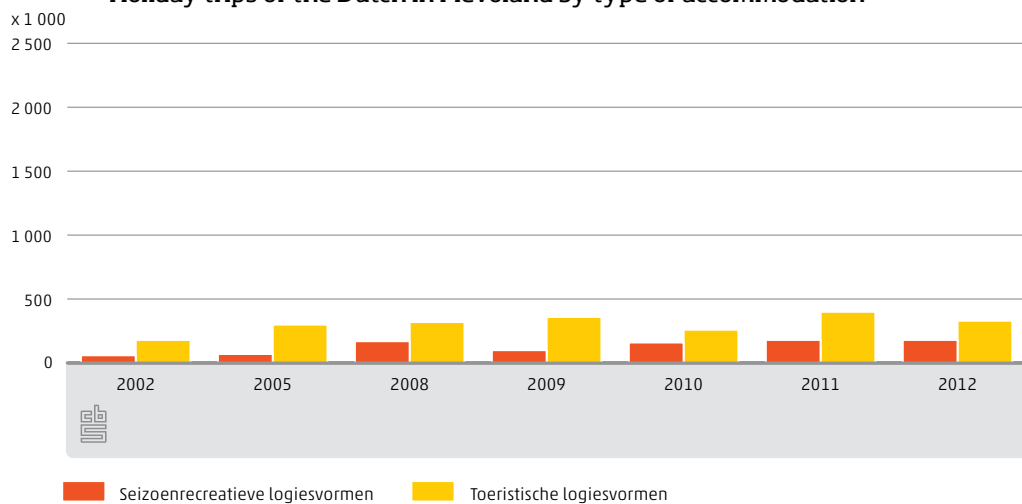
Holiday trips of the Dutch in Flevoland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	130	230	320	270	290	370	290
5-8 dagen	70	110	130	140	100	170	180
9 dagen of meer	40	30	40	50	40	40	40
Totaal vakanties	250	370	490	460	420	580	510
Totaal overnachtingen	1 370	1 550	2 120	1 940	1 650	2 340	2 350

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.13 Vakanties van Nederlanders in Flevoland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Flevoland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.14 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Gelderland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	1450	1520	1460	1550	1550	1550	1880
5-8 dagen	1070	990	1070	1000	930	870	900
9 dagen of meer	470	490	490	480	500	460	430
Totaal vakanties	2990	2990	3010	3020	2980	2880	3220
Totaal overnachtingen	16560	16450	16720	16230	15970	15110	15720

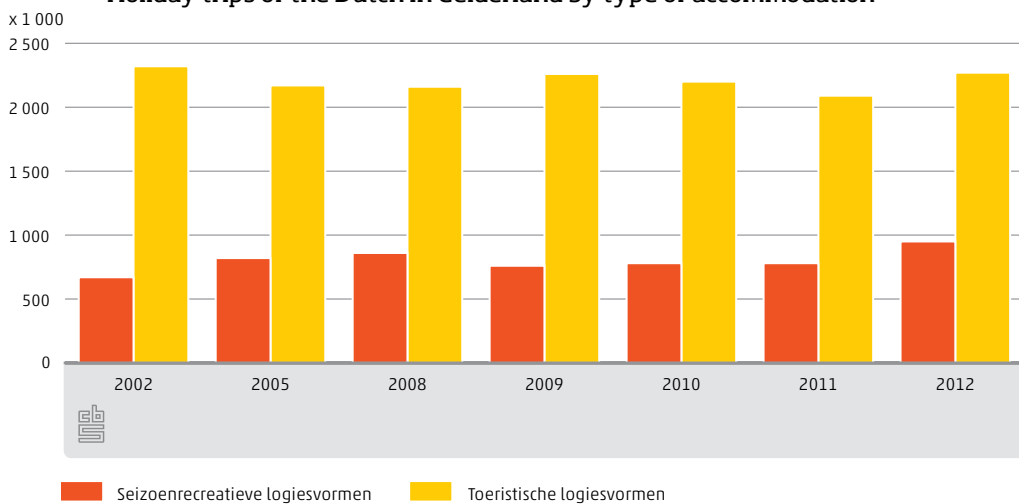
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.15 Vakanties van Nederlanders in Gelderland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Gelderland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.16 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar duur en totaal aantal overnachtingen

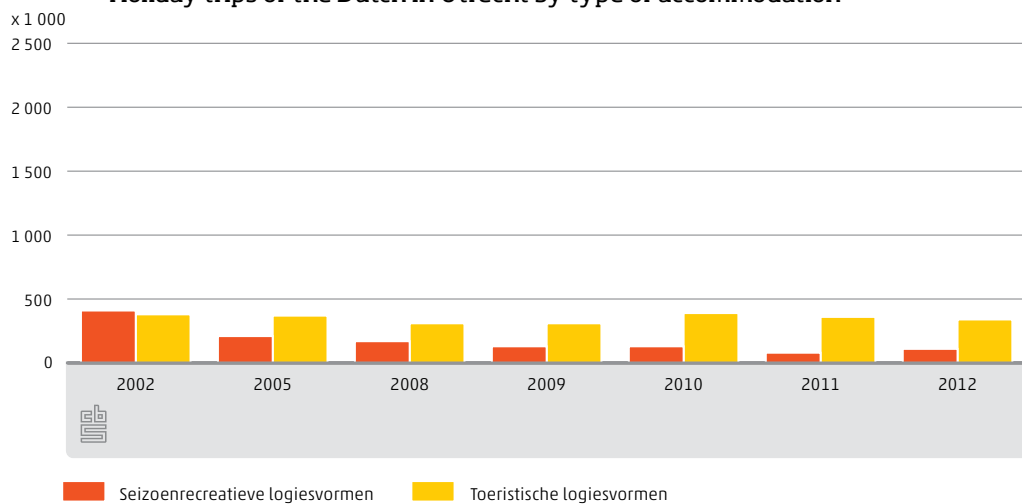
Holiday trips of the Dutch in Utrecht by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	420	350	260	260	330	280	300
5-8 dagen	210	150	130	110	120	100	80
9 dagen of meer	170	90	90	60	70	70	80
Totaal vakanties	790	580	480	440	520	440	460
Totaal overnachtingen	5 250	2 980	3 050	2 000	2 570	2 400	2 230

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.17 Vakanties van Nederlanders in Utrecht naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Utrecht by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.18 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	1080	1000	1070	1100	1030	1000	1130
5-8 dagen	500	570	600	660	560	520	470
9 dagen of meer	360	260	300	260	330	280	210
Totaal vakanties	1930	1830	1970	2020	1910	1800	1810
Totaal overnachtingen	10 710	9 540	10 230	9 580	10 390	9 590	8 720

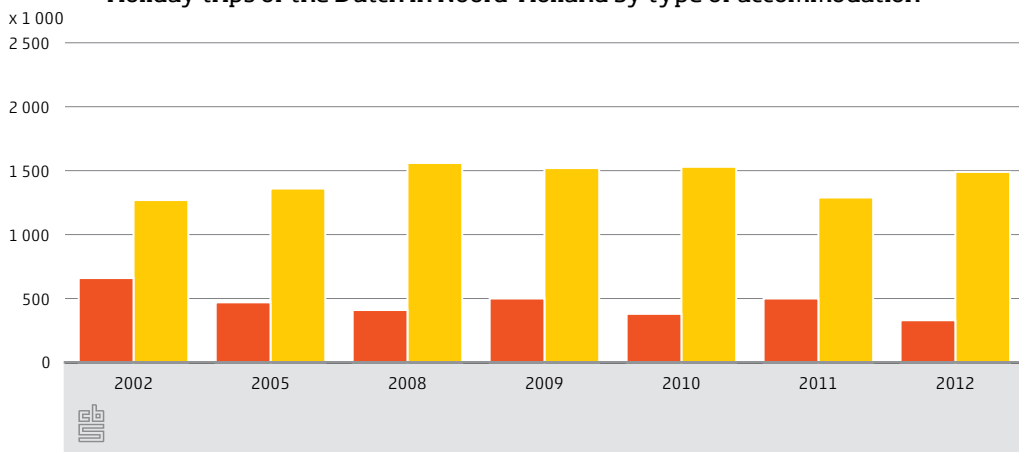
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.19 Vakanties van Nederlanders in Noord-Holland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Noord-Holland by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen

Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.20 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar duur en totaal aantal overnachtingen

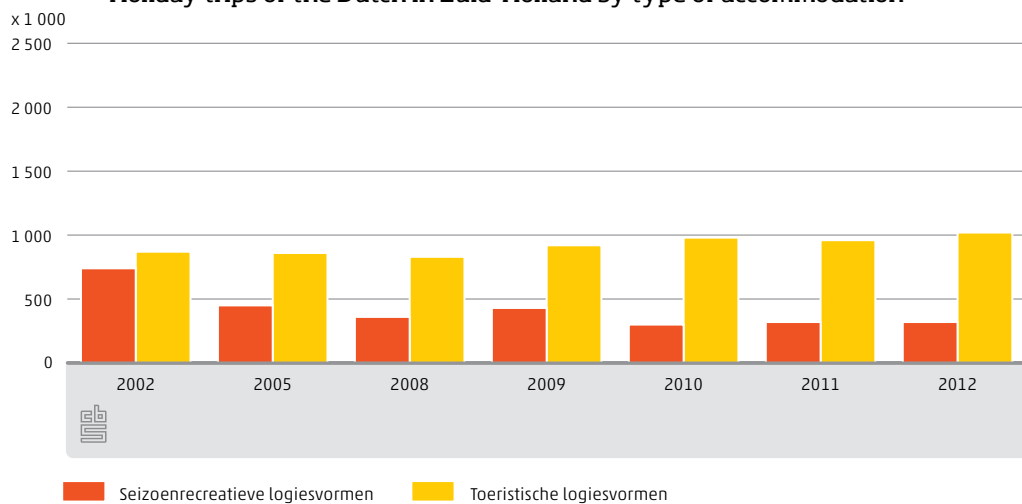
Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	1 000	780	750	810	750	760	870
5-8 dagen	410	320	270	340	340	350	320
9 dagen of meer	210	210	160	210	190	170	160
Totaal vakanties	1 620	1 310	1 180	1 350	1 280	1 280	1 340
Totaal overnachtingen	8 310	7 000	5 660	6 760	6 660	6 360	6 150

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

2.3.21 Vakanties van Nederlanders in Zuid-Holland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Zuid-Holland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.22 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Zeeland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	710	560	630	540	600	550	670
5-8 dagen	590	460	500	530	510	470	470
9 dagen of meer	380	280	240	260	280	250	250
Totaal vakanties	1 680	1 300	1 370	1 340	1 400	1 270	1 390
Totaal overnachtingen	11 280	8 080	7 810	8 370	8 820	7 630	8 160

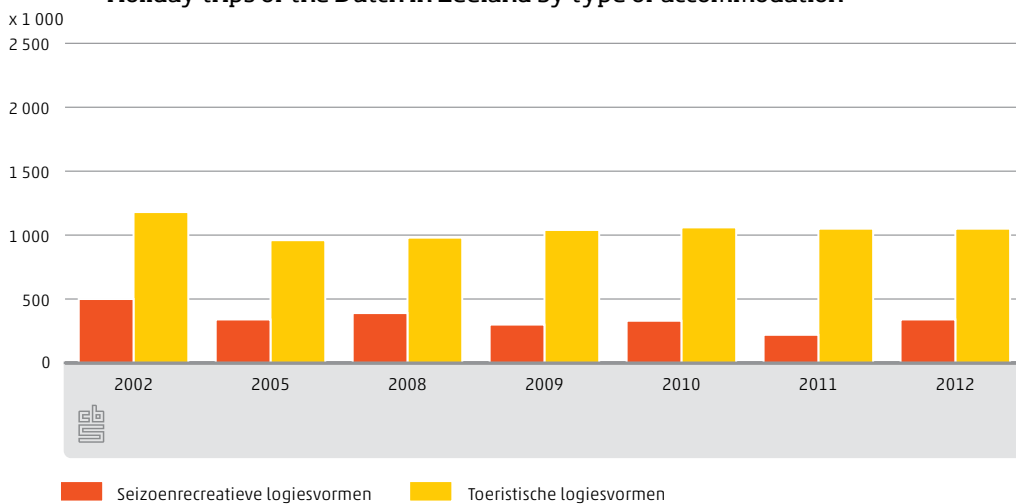
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.23 Vakanties van Nederlanders in Zeeland naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Zeeland by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.24 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar duur en totaal aantal overnachtingen

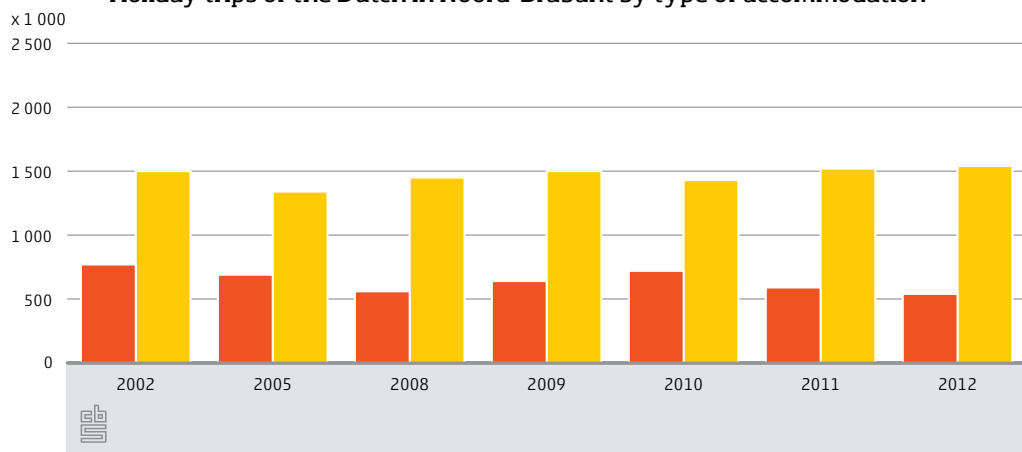
Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	1 210	1 150	1 100	1 240	1 300	1 320	1 210
5-8 dagen	680	590	660	650	590	550	590
9 dagen of meer	390	290	250	240	250	240	290
Totaal vakanties	2 280	2 030	2 010	2 140	2 150	2 110	2 090
Totaal overnachtingen	13 110	10 770	9 790	10 420	10 400	10 070	10 340

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

2.3.25 Vakanties van Nederlanders in Noord-Brabant naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Noord-Brabant by type of accommodation

Seizoenrecreatieve logiesvormen Toeristische logiesvormen

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

2.3.26 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Limburg by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	1 170	940	1 090	1 160	1 180	1 220	1 270
5-8 dagen	790	810	870	880	810	920	860
9 dagen of meer	290	280	240	260	220	240	240
Totaal vakanties	2 250	2 020	2 210	2 300	2 200	2 380	2 360
Totaal overnachtingen	11 770	10 470	10 420	10 980	9 800	10 990	10 440

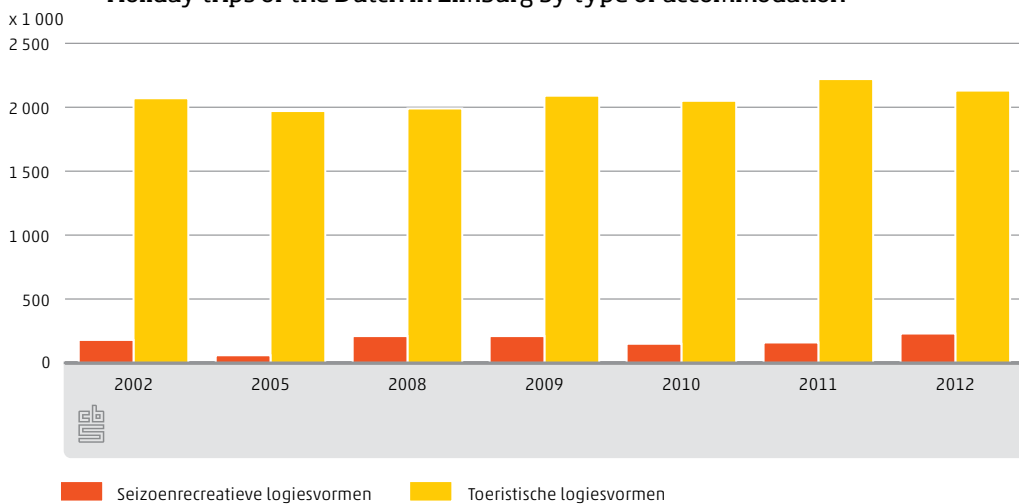
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

2.3.27 Vakanties van Nederlanders in Limburg naar soort verblijf

Holiday trips of the Dutch in Limburg by type of accommodation

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.

**Buitenlandse
vakanties
van Nederlanders**

3.1 Algemeen

3.1.1 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay

	Eenheid	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
2-4 dagen	%	21	19	18	21	20	20	20
5-8 dagen	%	30	30	30	30	30	31	31
9 dagen of meer	%	49	51	51	49	50	49	49
Totaal (absoluut=100%)	x mln	16,8	17,1	18,5	18,4	18,4	18,6	18,6
Gemiddelde vakantieduur	dagen	10,9	11,1	11,2	10,9	11,0	11,0	11,0

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.2 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2012

Short outbound holiday trips of the Dutch by season and country of destination, 2012

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1 000			%		
België	520	510	1 040	24	32	27
Luxemburg	20	50	70	1	3	2
Frankrijk	330	200	530	15	12	14
Verenigd Koninkrijk	220	90	310	10	5	8
Duitsland	740	580	1 320	34	36	35
Overige landen	350	180	530	16	11	14
Totaal	2 180	1 610	3 790	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.3 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per seizoen naar land van bestemming, 2012

Long outbound holidays trips of the Dutch by season and country of destination, 2012

	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1 000			%		
België	280	500	770	5	5	5
Luxemburg	0	110	110	0	1	1
Frankrijk	490	1780	2270	9	18	15
Spanje	680	1000	1680	13	10	11
Portugal	150	270	420	3	3	3
Oostenrijk	690	500	1200	13	5	8
Zwitserland	140	120	260	3	1	2
Verenigd Koninkrijk	200	260	470	4	3	3
Noorwegen, Zweden, Finland	40	230	270	1	2	2
Denemarken	40	140	170	1	1	1
Duitsland	760	1320	2080	15	14	14
Italië	230	700	940	4	7	6
Griekenland	80	560	640	2	6	4
Hongarije	30	100	130	1	1	1
Tsjechië	60	100	170	1	1	1
Turkije	230	560	790	4	6	5
Egypte	140	110	240	3	1	2
Verre Oosten	160	150	300	3	2	2
Verenigde Staten	160	300	460	3	3	3
Caraïbisch gebied	40	40	80	1	0	1
Overige landen	560	830	1390	11	9	9
Totaal	5160	9680	14840	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.4 Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties per seizoen naar land van bestemming, 2012

Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by season and country of destination, 2012

	Winterperi- ode	Zomer- periode	Totaal	Winter- periode	Zomer- periode	Totaal
	x 1 000			%		
België	2810	5220	8030	5	4	4
Luxemburg	70	1420	1490	0	1	1
Frankrijk	5450	28600	34050	10	22	18
Spanje	7310	12370	19680	13	9	11
Portugal	1810	3330	5140	3	3	3
Oostenrijk	5290	6810	12100	10	5	7
Zwitserland	1470	1780	3250	3	1	2
Verenigd Koninkrijk	1670	3070	4740	3	2	3
Noorwegen, Zweden, Finland	360	3310	3670	1	3	2
Denemarken	320	1590	1910	1	1	1
Duitsland	6790	15170	21960	12	12	12
Italië	1850	9710	11560	3	7	6
Griekenland	790	6470	7260	1	5	4
Hongarije	250	1600	1850	0	1	1
Tsjechië	450	1350	1800	1	1	1
Turkije	2730	6440	9170	5	5	5
Egypte	1310	1260	2570	2	1	1
Verre Oosten	3520	3100	6620	6	2	4
Verenigde Staten	2300	5220	7520	4	4	4
Caraïbisch gebied	730	480	1210	1	0	1
Overige landen	7910	12550	20460	14	10	11
Totaal	55190	130850	186040	100	100	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.5 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en soort verblijf, 2012

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and type of accommodation, 2012

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Seizoenrecreatieve logiesvormen	150	300	500	950	5
Toeristische logiesvormen	3630	5480	8560	17680	95
waarvan					
woning van familie, vrienden of kennissen	320	420	590	1330	7
woning van een andere particulier	130	330	500	960	5
hotel	2190	2400	2810	7400	40
pension, bed & breakfast	190	210	250	650	3
appartement	90	770	1220	2070	11
zomerhuisje, vakantiebungalow	350	890	950	2190	12
tent, bungalowtent	70	90	620	780	4
caravan, vouwwagen, camper	170	240	1390	1800	10
boot	30	60	170	260	1
jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	60	60	20	140	1
overige logiesvormen	40	10	50	110	1
Totaal	3790	5780	9060	18630	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.6 Overnachtingen van Nederlanders tijdens buitenlandse vakanties naar soort verblijf

Overnight stays of the Dutch during outbound holiday trips by type of accommodation

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
Seizoenrecreatieve logiesvormen	8 580	6 440	10 620	12 030	10 400	10 570	11 870
Toeristische logiesvormen	158 370	165 380	177 760	170 640	173 700	173 990	174 230
waarvan							
woning van familie, vrienden of kennissen	15 860	14 580	16 460	13 280	15 720	13 710	13 060
woning van een andere particulier	6 730	6 760	8 240	8 670	8 890	7 790	9 850
hotel	39 910	55 290	60 650	55 490	57 820	57 190	59 130
appartement	21 790	20 770	21 460	22 520	21 620	22 410	22 180
zomerhuisje, vakantiebungalow	18 690	17 880	18 090	18 020	16 610	20 260	19 710
tent, bungalowtent	20 980	13 990	13 200	12 440	13 530	12 530	11 280
caravan, vouwwagen, camper	26 880	28 270	30 940	31 660	29 480	31 600	29 030
overige logiesvormen	7 520	7 850	8 730	8 560	10 010	8 520	9 990
Totaal	166 960	171 820	188 390	182 670	184 100	184 560	186 090

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

3.1.7 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en vervoermiddel, 2012

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and mode of transport, 2012

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
Auto	2 440	3 000	4 680	10 120	54
Trein	320	190	100	610	3
Touringcar	180	250	250	680	4
Vliegtuig	720	2 220	3 830	6 770	36
Overige vervoermiddelen	130	120	210	450	2
Totaal	3 790	5 780	9 060	18 630	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
Frequentie: jaarlijks.

3.1.8 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

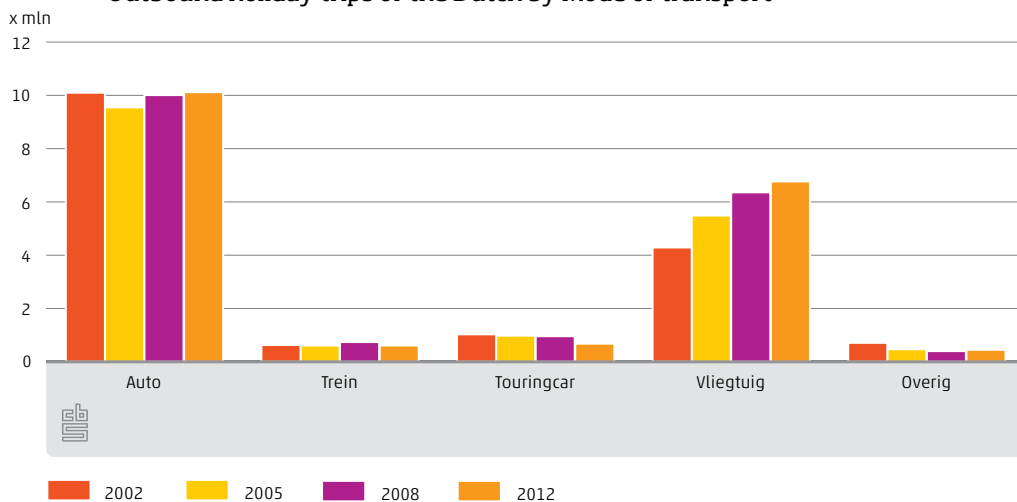
Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
Auto	10 100	9 550	10 010	10 390	10 260	9 980	10 120
Trein	630	610	740	690	670	710	610
Touringcar	1 030	980	960	900	770	780	680
Vliegtuig	4 290	5 490	6 360	5 980	6 270	6 560	6 770
Overige vervoermiddelen	710	470	400	450	460	540	450
Totaal	16 760	17 090	18 460	18 410	18 430	18 560	18 630

Bron: ContinuvakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.1.9 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vervoermiddel

Outbound holiday trips of the Dutch by mode of transport

Bron: ContinuvakantieOnderzoek.

3.1.10 Buitenlandse lange vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2012

Long outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organising, 2012

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touringcar	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
	x 1 000					
België	420	10	0	10	330	770
Luxemburg	30	0	0	0	80	110
Frankrijk	850	50	90	80	1 200	2 270
Spanje	80	80	1 270	30	220	1 680
Portugal	10	0	370	0	40	420
Oostenrijk	380	90	40	30	650	1 200
Zwitserland	80	10	20	20	130	260
Verenigd Koninkrijk	60	40	150	130	90	470
Noorwegen, Zweden, Finland	70	20	70	70	50	270
Denemarken	80	10	10	20	50	170
Duitsland	930	90	40	110	910	2 080
Italië	280	30	350	20	250	940
Griekenland	10	0	610	0	10	640
Hongarije	20	0	50	0	60	130
Tsjechië	70	20	10	10	60	170
Turkije	10	0	750	0	40	790
Egypte	0	0	240	0	0	240
Verre Oosten	0	0	300	0	10	300
Verenigde Staten	20	0	430	0	20	460
Caraïbisch gebied	0	0	80	0	0	80
Overige landen	100	40	1 080	20	150	1 390
Totaal	3 470	500	5 960	570	4 360	14 840

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012
 Frequentie: jaarlijks.

3.1.11 Buitenlandse korte vakanties van Nederlanders per land van bestemming naar organisatievorm, 2012

Short outbound holiday trips of the Dutch by country of destination and way of organising, 2012

	Georganiseerde reizen				Niet-georganiseerde reizen	Totaal
	per auto	per touringcar	per vliegtuig	met overige vervoermiddelen		
	x 1 000					
België	520	20	0	130	370	1 040
Frankrijk	260	60	50	50	120	530
Verenigd Koninkrijk	30	10	140	100	20	310
Duitsland	590	80	70	120	460	1 320
Overige landen	60	10	460	10	60	590
Totaal	1 460	180	710	390	1 040	3 790

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.12 Buitenlandse korte wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming

Short winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
België	0	10	0	0	0	0	0
Duitsland	30	70	20	60	20	70	50
Overige landen	20	20	20	20	30	20	30
Totaal	50	90	40	90	40	90	90

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.1.13 Buitenlandse lange wintersportvakanties van Nederlanders naar land van bestemming

Long winter sports holidays of the Dutch by country of destination

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
België	10	0	0	10	0	0	0
Frankrijk	230	200	200	190	190	170	180
Oostenrijk	610	580	560	580	550	610	610
Zwitserland	100	110	80	110	70	80	70
Noorwegen, Zweden, Finland	10	20	20	40	10	20	10
Duitsland	50	120	50	70	90	80	120
Italië	40	50	30	30	20	10	30
Tsjechië	40	80	50	40	40	30	30
Overige landen	30	20	20	20	10	0	0
Totaal	1 120	1 180	1 010	1 070	980	1 020	1 060

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.2 Financieel

3.2.1 Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar land van bestemming, 2012

Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by country of destination, 2012

	Totale bestedingen			Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie			Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	korte vakanties	lange vakanties	totaal	korte vakanties	lange vakanties	totaal	
	mln euro			euro			
België	160	190	350	152	244	191	36
Frankrijk	150	1260	1410	276	557	503	38
Spanje	50	1390	1430	¹⁾	825	797	65
Oostenrijk	20	760	780	¹⁾	635	633	59
Verenigd Koninkrijk	110	300	400	345	637	521	75
Duitsland	240	730	970	185	350	286	41
Italië	40	740	790	¹⁾	793	762	58
Griekenland	0	600	600	¹⁾	934	929	75
Turkije	10	640	650	¹⁾	804	794	65
Overige landen	130	5390	5510	297	1341	1273	88
Totaal	900	11980	12890	239	807	692	63

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

¹⁾ Vanwege een te gering aantal waarnemingen zijn de uitkomsten niet vermeld.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.2.2 Uitgaven van Nederlanders aan buitenlandse vakanties naar soort verblijf en vervoermiddel, 2012

Expenditure of the Dutch on outbound holiday trips by type of accommodation and mode of transport, 2012

Soort verblijf	Totale bestedingen	Gemiddelde uitgaven per persoon per vakantie	Gemiddelde vakantieuur	Gemiddelde uitgaven per persoon per dag
	mln euro	euro	dagen	euro
Seizoenrecreatieve logiesvormen	300	312	13,4	23
Toeristische logiesvormen	12 590	712	10,9	66
waarvan				
woning van familie, vrienden of kennissen	660	499	10,8	46
woning van een andere particulier	510	537	11,3	48
hotel	6 220	841	9,0	94
appartement	1 550	750	11,7	64
zomerhuisje, vakantiebungalow	1 070	487	10,0	49
tent, bungalowtent	470	608	15,5	39
caravan, vouwwagen, camper	1 110	617	17,1	36
overige logiesvormen	990	852	9,6	88
Vervoermiddel				
Auto	4 400	434	10,9	40
Trein	280	466	5,9	79
Touringcar	380	554	7,6	73
Vliegtuig	7 430	1 098	12,0	92
Overige vervoermiddelen	400	885	10,2	87
Totaal	12 890	692	11,0	63

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3 Bestemming

3.3.1 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar duur en land van bestemming, 2012

Outbound holiday trips of the Dutch by length of stay and country of destination, 2012

	2-4 dagen	5-8 dagen	9 dagen of meer	Totaal	
	x 1 000				%
België	1 040	560	220	1 810	10
Luxemburg	70	50	70	180	1
Frankrijk	530	630	1 630	2 800	15
Spanje	120	630	1 050	1 800	10
Portugal	20	150	270	440	2
Oostenrijk	40	530	670	1 230	7
Zwitserland	30	100	160	290	2
Verenigd Koninkrijk	310	290	170	770	4
Noorwegen, Zweden, Finland	50	70	210	320	2
Denemarken	30	80	90	200	1
Duitsland	1 320	1 390	700	3 400	18
Italië	90	270	660	1 030	6
Griekenland	10	200	440	650	3
Hongarije	30	50	90	160	1
Tsjechië	40	70	100	210	1
Turkije	20	240	550	810	4
Egypte	0	80	160	250	1
Verre Oosten	0	10	300	310	2
Verenigde Staten	0	70	390	460	2
Caraïbisch gebied	10	0	80	90	0
Overige landen	50	330	1 060	1 440	8
Totaal	3 790	5 780	9 060	18 630	100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.2 Vakanties van Nederlanders in België naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Belgium by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	1210	1060	1000	1100	1170	1110	1040
5-8 dagen	700	650	700	650	600	640	560
9 dagen of meer	270	330	270	240	230	220	220
Totaal vakanties	2170	2040	1970	1990	2000	1970	1810
Totaal aantal overnachtingen	11090	10900	10110	10000	9210	9360	8030

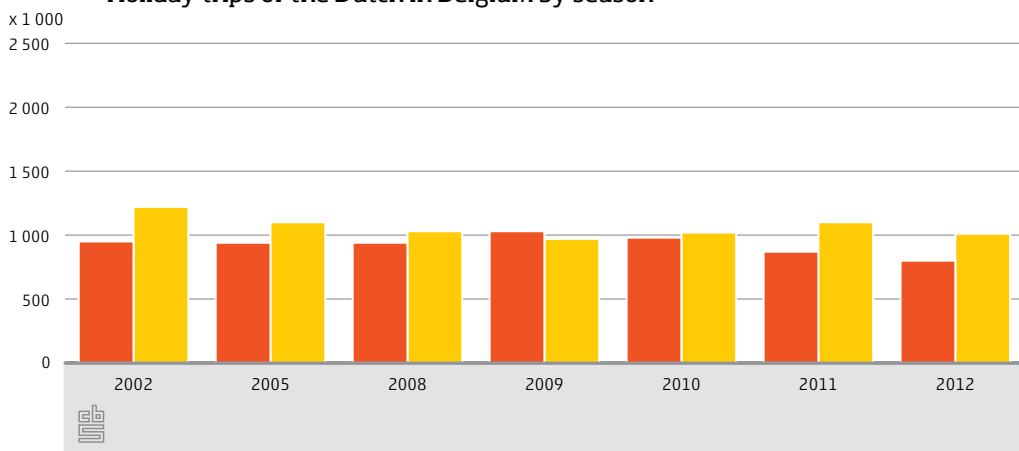
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.3 Vakanties van Nederlanders in België naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Belgium by season

Winterperiode Zomerperiode

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.4 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

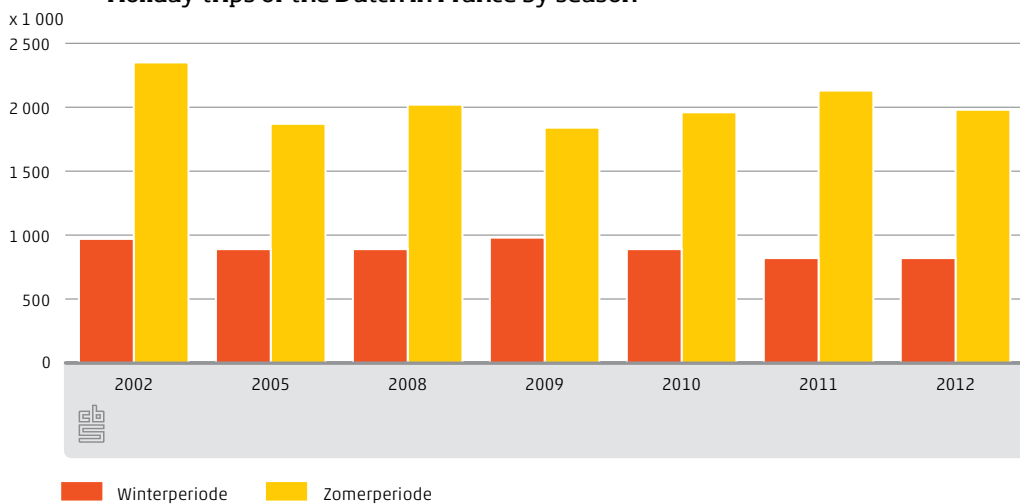
Holiday trips of the Dutch in France by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	670	590	530	530	530	500	530
5-8 dagen	690	650	700	680	650	700	630
9 dagen of meer	1960	1520	1670	1610	1670	1750	1630
Totaal vakanties	3320	2760	2900	2820	2860	2950	2800
Totaal aantal overnachtingen	39140	31000	32410	32990	32930	35920	34050

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.5 Vakanties van Nederlanders in Frankrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in France by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.6 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Spain by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	80	70	120	100	70	130	120
5-8 dagen	530	460	590	490	510	620	630
9 dagen of meer	1110	1120	1140	970	990	1030	1050
Totaal vakanties	1720	1650	1850	1560	1570	1770	1800
Totaal aantal overnachtingen	19890	19690	20160	17620	18260	19720	19680

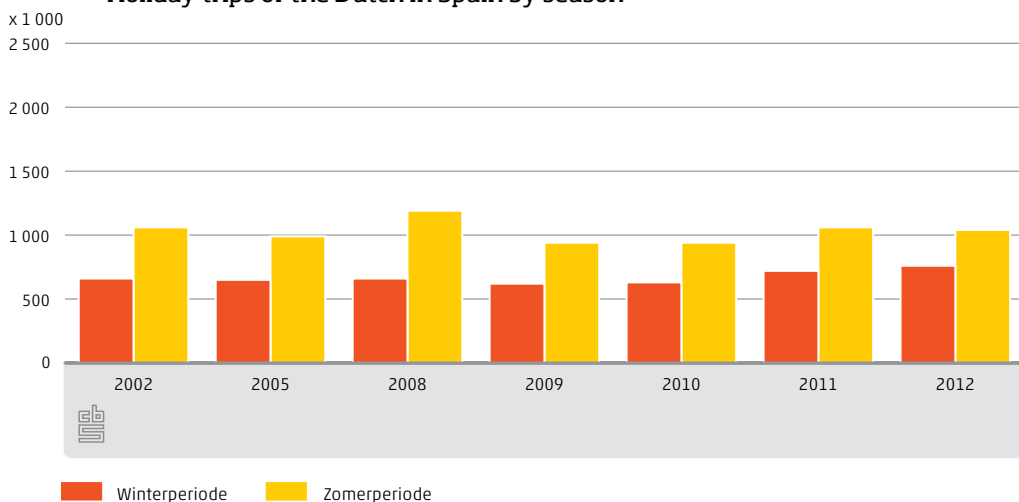
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.7 Vakanties van Nederlanders in Spanje naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Spain by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.8 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

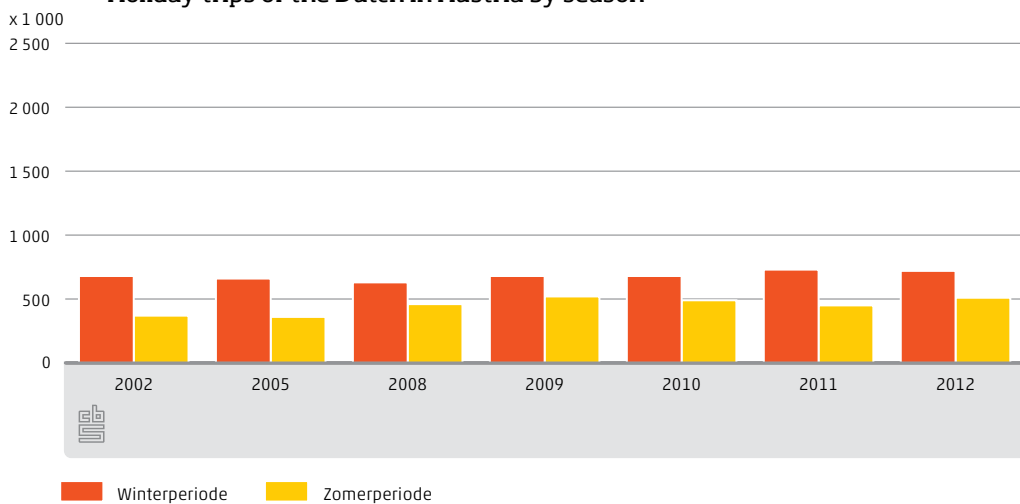
Holiday trips of the Dutch in Austria by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	20	30	30	20	40	20	40
5-8 dagen	390	410	440	450	440	510	530
9 dagen of meer	640	590	630	730	690	650	670
Totaal vakanties	1 050	1 020	1 100	1 200	1 170	1 180	1 230
Totaal aantal overnachtingen	10 280	9 780	11 020	12 050	11 080	11 440	12 100

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.9 Vakanties van Nederlanders in Oostenrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Austria by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.10 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Switzerland by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	40	10	30	20	30	40	30
5-8 dagen	140	160	120	150	110	130	100
9 dagen of meer	250	190	210	170	170	130	160
Totaal vakanties	430	360	360	350	310	290	290
Totaal aantal overnachtingen	4 530	3 340	4 710	3 890	3 200	2 740	3 250

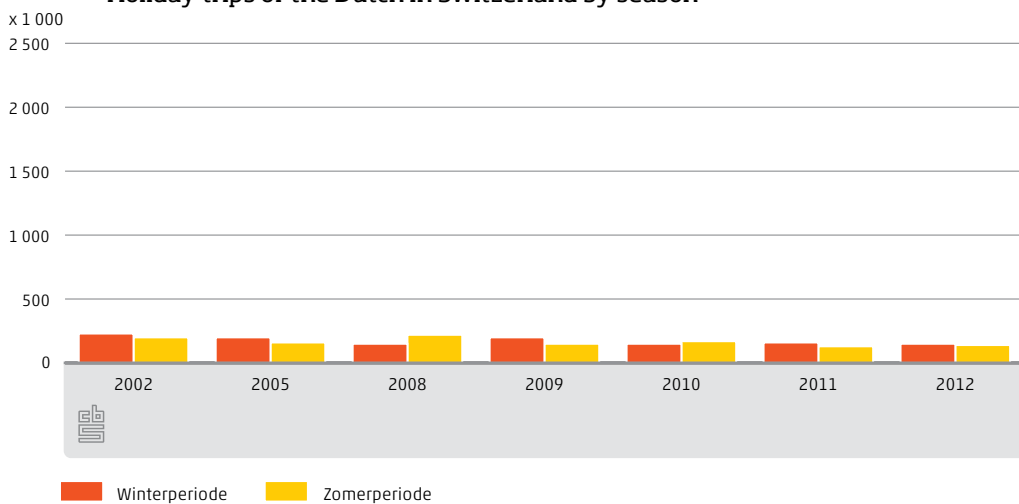
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.11 Vakanties van Nederlanders in Zwitserland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Switzerland by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.12 Vakanties van Nederlanders in het Verenigd Koninkrijk naar duur en totaal aantal overnachtingen

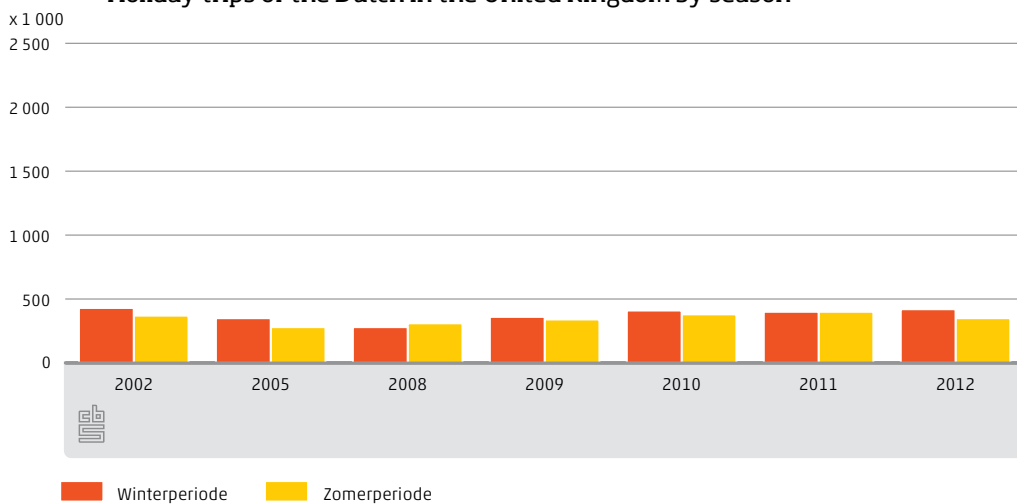
Holiday trips of the Dutch in the United Kingdom by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	350	240	230	270	310	310	310
5-8 dagen	310	260	200	230	270	270	290
9 dagen of meer	150	130	170	210	200	220	170
Totaal vakanties	800	630	590	710	780	800	770
Totaal aantal overnachtingen	4 390	3 600	4 050	4 650	4 960	5 200	4 740

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.13 Vakanties van Nederlanders in het Verenigd Koninkrijk naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in the United Kingdom by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.14 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Germany by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	980	990	1 120	1 460	1 130	1 250	1 320
5-8 dagen	970	1 060	1 230	1 380	1 320	1 340	1 390
9 dagen of meer	540	550	650	680	780	730	700
Totaal vakanties	2 490	2 600	3 000	3 520	3 230	3 330	3 400
Totaal aantal overnachtingen	16 320	17 380	19 980	21 710	21 980	21 430	21 960

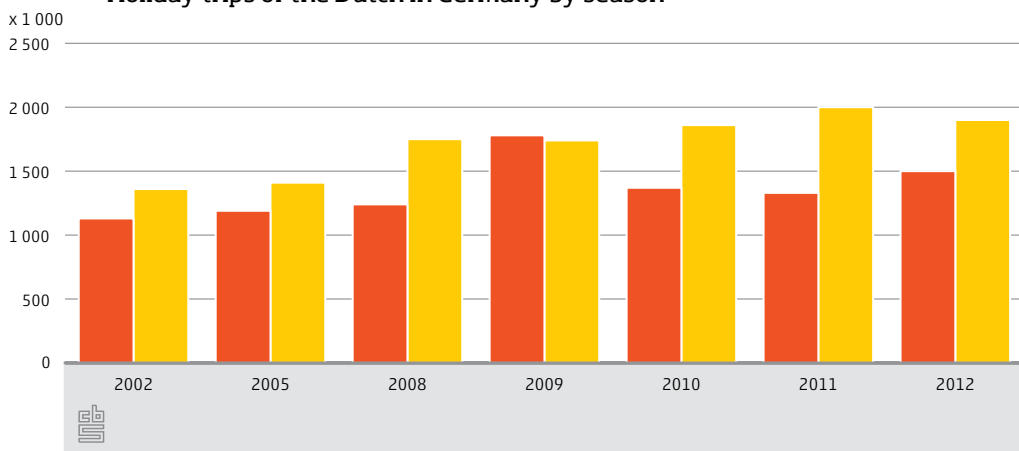
Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.15 Vakanties van Nederlanders in Duitsland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Germany by season

Winterperiode Zomerperiode

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.16 Vakanties van Nederlanders in Italië naar duur en totaal aantal overnachtingen

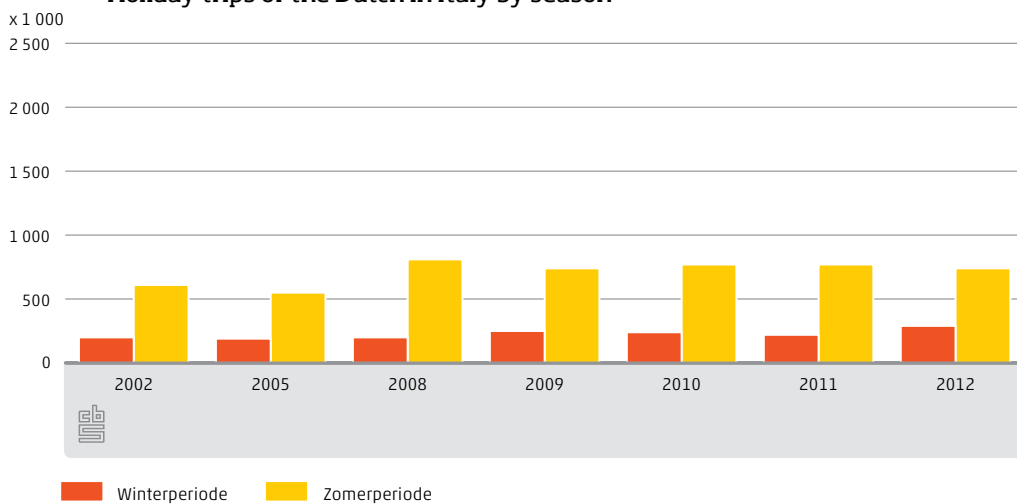
Holiday trips of the Dutch in Italy by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	40	50	70	70	100	80	90
5-8 dagen	160	160	240	210	220	220	270
9 dagen of meer	600	530	710	710	690	690	660
Totaal vakanties	810	740	1020	990	1010	990	1030
Totaal aantal overnachtingen	10540	9140	12050	11830	10940	11470	11560

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.17 Vakanties van Nederlanders in Italië naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Italy by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.18 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar duur en totaal aantal overnachtingen

Holiday trips of the Dutch in Greece by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	0	10	0	0	0	0	10
5-8 dagen	170	140	240	200	210	140	200
9 dagen of meer	390	400	490	420	410	450	440
Totaal vakanties	560	550	730	630	620	590	650
Totaal aantal overnachtingen	6 920	6 640	8 290	6 860	7 050	6 860	7 260

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.

Frequentie: jaarlijks.

3.3.19 Vakanties van Nederlanders in Griekenland naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Greece by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

3.3.20 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar duur en totaal aantal overnachtingen

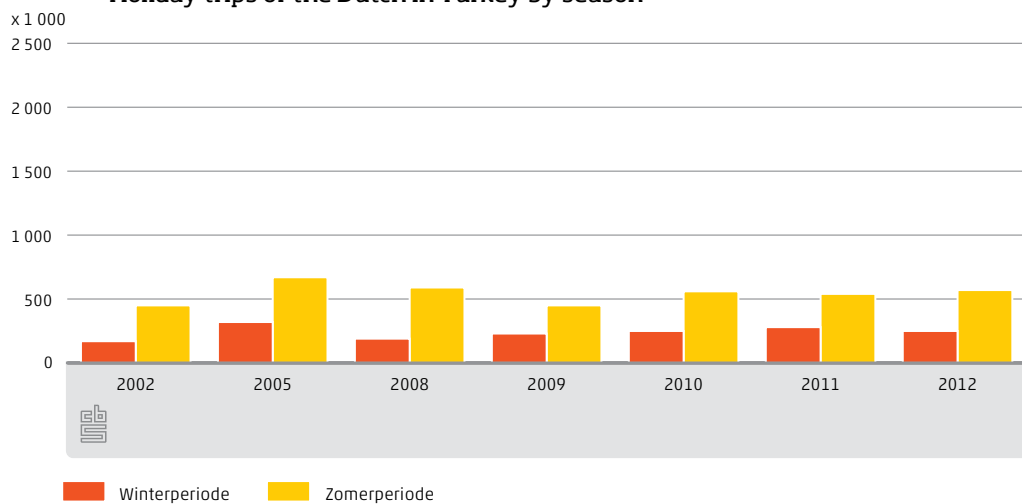
Holiday trips of the Dutch in Turkey by length of stay and total number of overnight stays

	2002	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000						
2-4 dagen	10	20	20	10	0	20	20
5-8 dagen	230	370	270	220	300	280	240
9 dagen of meer	390	600	490	450	500	520	550
Totaal vakanties	620	990	780	680	800	820	810
Totaal aantal overnachtingen	7 010	10 420	8 870	7 450	8 710	8 680	9 170

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.
 Voornaamste publicatie: Vakanties van Nederlanders 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

3.3.21 Vakanties van Nederlanders in Turkije naar seizoen

Holiday trips of the Dutch in Turkey by season

Bron: ContinuVakantieOnderzoek.

4.

Buitenlandse

toeristen

in Nederland

4.1 Algemeen

4.1.1 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Hotels en pensions ¹⁾	8,0	7,8	8,7	9,0	9,4
Overige logiesaccommodaties	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3
Totaal	10,1	9,9	10,9	11,3	11,7

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.2 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Hotels en pensions ¹⁾	15,0	14,4	16,2	16,7	17,1
Overige logiesaccommodaties	10,3	10,6	10,6	11,1	10,8
Totaal	25,3	25,0	26,8	27,7	27,9

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.3 Gemiddelde verblijfsduur¹⁾ van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type logiesaccommodatie

Average length of stay of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation

	2008	2009	2010	2011	2012
Hotels en pensions ²⁾	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8
Overige logiesaccommodaties	4,9	4,9	4,9	4,9	4,7
Totaal	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

²⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.4 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000				
Januari	600	530	550	590	630
Februari	650	560	610	600	640
Maart	840	660	790	760	810
April	890	1000	1110	1230	1250
Mei	1050	950	1040	990	1150
Juni	870	940	990	1170	1090
Juli	1090	1140	1210	1210	1230
Augustus	1120	1110	1250	1240	1310
September	870	850	970	1040	1050
Oktober	920	890	980	1030	1020
November	670	710	780	830	850
December	530	580	600	620	650
Totaal	10100	9920	10880	11300	11680

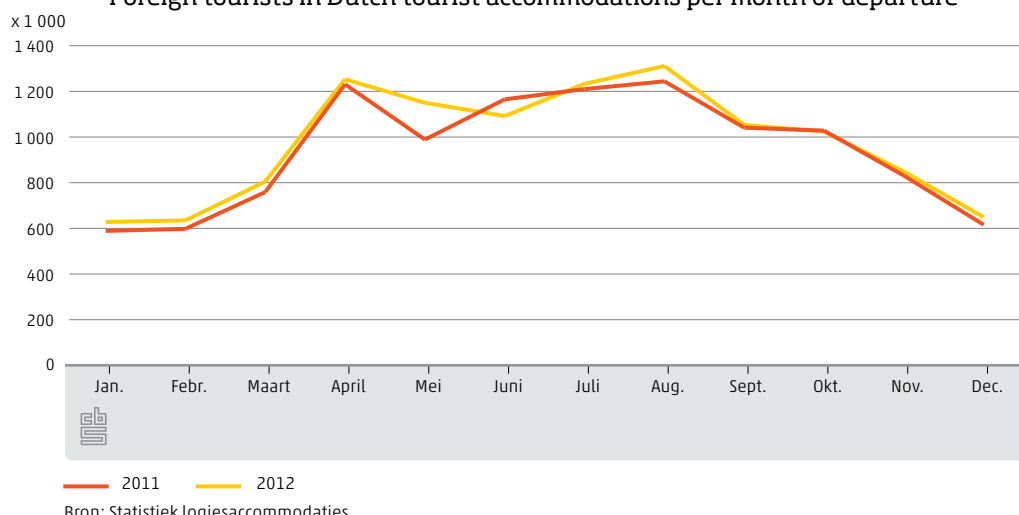
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.5 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

4.1.6 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

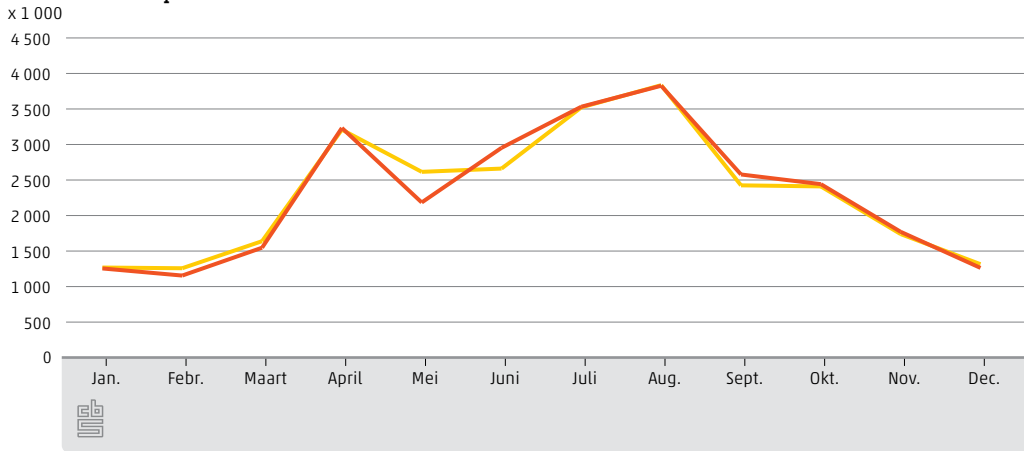
	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000				
Januari	1300	1150	1200	1260	1270
Februari	1320	1130	1250	1160	1260
Maart	2010	1350	1620	1550	1640
April	2100	2620	2790	3230	3210
Mei	2540	2230	2400	2180	2620
Juni	2220	2480	2440	2950	2660
Juli	3480	3700	3720	3530	3520
Augustus	3370	3410	3820	3830	3840
September	2150	2050	2290	2580	2430
Oktober	2350	2290	2450	2440	2410
November	1350	1460	1640	1770	1740
December	1090	1150	1190	1260	1320
Totaal	25270	25010	26800	27740	27900

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012. Frequentie: jaarlijks.

4.1.7 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per month of departure

— 2011 — 2012

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.8 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Groningen	110	100	110	120	130
Friesland	230	310	230	300	230
Drenthe	110	130	130	120	150
Overijssel	240	190	200	210	240
Flevoland	110	100	110	80	130
Gelderland	350	310	310	340	390
Utrecht	320	300	340	370	360
Noord-Holland	5210	5150	5860	6070	6120
Zuid-Holland	1370	1410	1400	1420	1540
Zeeland	620	630	730	770	740
Noord-Brabant	690	630	770	770	820
Limburg	740	670	700	730	830
Nederland	10100	9920	10880	11300	11680

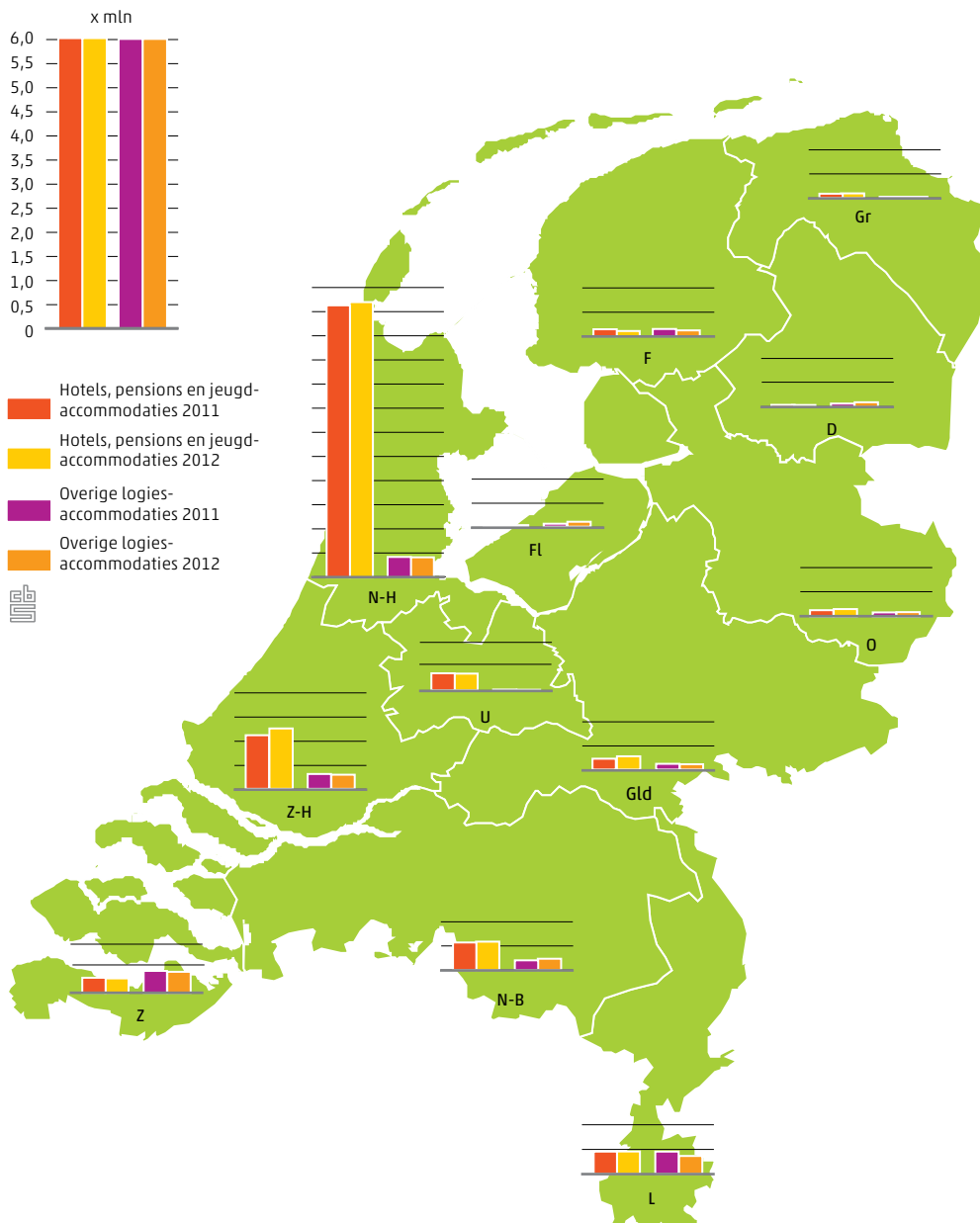
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.9 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per type logiesaccommodatie naar provincie

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.10 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per province

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Groningen	300	330	250	270	300
Friesland	890	1240	890	1060	860
Drenthe	390	480	490	430	540
Overijssel	590	470	570	610	590
Flevoland	410	390	410	320	510
Gelderland	940	820	890	960	1000
Utrecht	600	560	580	660	620
Noord-Holland	10820	10820	12060	12450	12420
Zuid-Holland	3550	3520	3590	3620	3690
Zeeland	2930	2990	3230	3400	3100
Noord-Brabant	1760	1490	1850	1900	1980
Limburg	2100	1930	1990	2060	2300
Nederland	25270	25010	26800	27740	27910

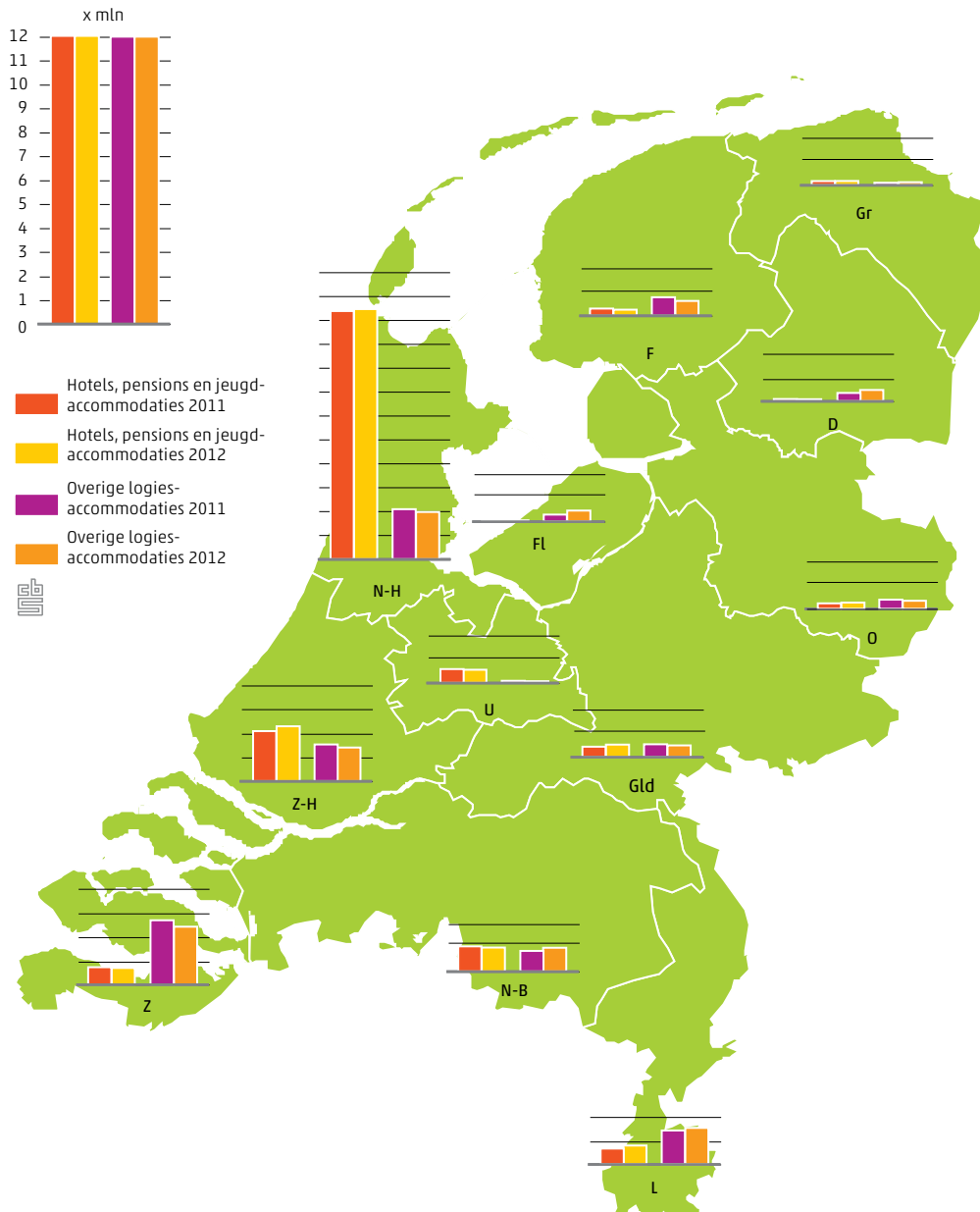
Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.11 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar type accommodatie per provincie

Overnight stays by foreign tourists in Dutch tourist accommodations by type of accommodation and province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

4.1.12 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1000				
Waddeneilanden	200	210	200	230	190
Noordzeebadplaatsen	1 340	1 370	1 490	1 490	1 490
IJsselmeerkust	290	340	300	280	360
Deltagebied	240	220	230	280	250
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	70	80	70	100	50
Hollands-Utrechtse meren	60	60	50	60	60
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	120	120	150	150	140
Veluwe en Veluwerand	220	200	200	210	250
Gelders rivierengebied	30	20	30	20	20
Achterhoek	60	50	50	70	60
Twente, Salland en Vechtstreek	230	160	180	180	220
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	140	160	150	140	160
West- en Midden-Brabant	600	560	680	690	730
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	490	470	470	490	580
Zuid-Limburg	350	280	320	320	370
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	4 330	4 390	4 920	5 110	5 230
Overig Nederland	1 350	1 230	1 400	1 490	1 530
Totaal	10 100	9 920	10 880	11 310	11 680

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.13 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties per toeristengebied

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations per tourist area

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Waddeneilanden	1 140	1 130	1 210	1 160	1 010
Noordzeepadplaatsen	5 230	5 370	5 660	5 780	5 470
IJsselmeerkust	940	1 220	960	990	1 220
Deltagebied	1 020	900	940	1 140	990
Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel	210	260	240	240	160
Hollands-Utrechtse meren	110	110	80	110	100
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	270	250	280	310	260
Veluwe en Veluwerand	610	570	570	600	650
Gelders rivierengebied	70	20	50	40	50
Achterhoek	170	140	190	210	190
Twente, Salland en Vechtstreek	570	430	520	550	540
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	480	590	560	480	600
West- en Midden-Brabant	1 500	1 340	1 640	1 730	1 770
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	1 700	1 580	1 630	1 630	1 840
Zuid-Limburg	660	520	570	620	720
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	8 200	8 290	9 270	9 530	9 700
Overig Nederland	2 410	2 310	2 430	2 610	2 630
Totaal	25 270	25 010	26 800	27 740	27 900

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.14 Buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Duitsland	2 670	2 740	2 850	2 980	3 010
Verenigd Koninkrijk	1 640	1 410	1 560	1 510	1 610
België	1 110	1 170	1 260	1 350	1 460
Frankrijk	580	570	670	670	640
Italië	370	370	440	440	440
Spanje	370	350	440	430	410
Zwitserland	150	160	180	200	220
Denemarken	150	140	150	140	140
Zweden	110	100	110	130	140
Overig Europa	1 140	1 130	1 130	1 190	1 240
Amerika	1 070	1 020	1 220	1 320	1 320
Azië	560	560	620	690	790
Australië en Oceanië	110	110	150	160	160
Afrika	80	80	100	110	110
Totaal buitenland	10 100	9 920	10 880	11 300	11 680

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.15 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Duitsland	9 920	10 170	10 400	10 760	10 360
Verenigd Koninkrijk	3 320	2 770	3 020	2 910	3 120
België	2 820	3 040	3 200	3 460	3 710
Frankrijk	1 130	1 140	1 350	1 300	1 270
Italië	770	740	900	910	890
Spanje	780	730	890	870	790
Zwitserland	310	340	370	430	450
Denemarken	310	290	320	300	280
Zweden	210	180	210	230	250
Overig Europa	2 360	2 340	2 290	2 440	2 490
Amerika	1 950	1 860	2 220	2 320	2 340
Azië	1 010	1 020	1 150	1 280	1 420
Australië en Oceanië	220	220	290	320	330
Afrika	160	170	210	220	220
Totaal buitenland	25 270	25 010	26 800	27 740	27 900

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.16 Buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst

Foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country
of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Verenigd Koninkrijk	1 540	1 330	1 480	1 430	1 520
Duitsland	1 350	1 360	1 490	1 560	1 600
België	690	710	800	810	890
Frankrijk	500	500	580	580	560
Italië	340	340	410	410	410
Spanje	350	340	420	410	400
Denemarken	130	120	140	120	120
Zwitserland	140	150	160	180	200
Zweden	110	90	110	120	130
Ierland	110	110	110	90	90
Noorwegen	90	90	100	100	120
Rusland	100	100	110	140	150
Oostenrijk	70	60	70	80	80
Polen	80	70	80	90	90
Finland	50	40	50	60	60
Portugal	50	50	50	60	60
Griekenland	40	50	40	40	40
Luxemburg	30	30	40	40	40
Tsjechië	30	30	30	40	40
Turkije	40	40	50	60	70
Hongarije	30	20	30	30	30
Roemenië	30	30	30	40	40
Overig Europa	330	350	270	270	270
Verenigde Staten	790	760	890	950	930
Canada	120	100	130	130	130
Overig Amerika	90	90	110	130	140
Brazilië	60	60	80	100	110
Japan	110	100	120	110	140
China	110	120	100	140	170
Israël	60	60	70	90	90
Indonesië	10	10	20	20	30
India	50	50	60	70	80
Zuid-Korea	20	20	20	30	30
Taiwan	20	10	10	30	30
Hongkong	20	20	20	20	20
Overig Azië	150	150	180	190	200

4.1.16 Buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst (slot)

Foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country
of residence (end)

	2008	2009	2010	2011	2012
Australië	90	90	120	130	130
Nieuw-Zeeland en overig Oceanië	20	20	30	30	30
Zuid-Afrika	30	20	30	30	30
Overig Afrika	80	60	70	80	80
Totaal buitenland	8 040	7 750	8 700	9 030	9 360

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.17 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch hotels and boarding
houses by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Verenigd Koninkrijk	2 840	2 400	2 660	2 570	2 730
Duitsland	2 740	2 750	3 030	3 150	3 130
België	1 120	1 180	1 300	1 310	1 440
Frankrijk	850	880	1 020	1 020	970
Italië	680	680	820	820	810
Spanje	720	680	830	810	750
Denemarken	240	220	260	240	220
Zwitserland	250	270	300	350	370
Zweden	180	160	190	210	230
Ierland	210	200	190	160	170
Noorwegen	160	160	180	190	210
Rusland	200	190	220	280	300
Oostenrijk	160	130	130	160	150
Polen	150	130	150	170	180
Finland	90	80	90	120	120
Portugal	90	100	100	110	110
Griekenland	80	90	90	80	70
Luxemburg	60	60	80	80	80
Tsjechië	60	50	60	70	70

4.1.17 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse hotels en pensions¹⁾ naar land van herkomst (slot)

Overnight stays of foreign tourists in Dutch hotels and boarding houses by country of residence (end)

	2008	2009	2010	2011	2012
Turkije	80	80	90	110	130
Hongarije	50	40	50	60	60
Roemenië	60	60	60	70	70
Overig Europa	650	640	520	520	500
Verenigde Staten	1400	1350	1570	1590	1570
Canada	220	190	240	250	250
Overig Amerika	160	170	200	240	260
Brazilië	120	120	170	210	220
Japan	200	160	200	200	230
China	180	200	170	220	270
Israël	110	120	150	170	180
Indonesië	20	30	40	40	60
India	100	100	130	140	140
Zuid-Korea	40	40	40	50	50
Taiwan	30	30	30	50	50
Hongkong	30	40	40	30	40
Overig Azië	280	280	330	350	370
Australië	160	170	220	250	260
Nieuw-Zeeland en overig Oceanië	40	40	50	50	50
Zuid-Afrika	50	50	50	60	60
Overig Afrika	150	120	140	160	150
Totaal buitenland	14 960	14 430	16 180	16 690	17 070

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

4.1.18 Buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties¹⁾ naar land van herkomst
Foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Duitsland	1 320	1 390	1 360	1 420	1 410
België	420	460	460	540	580
Verenigd Koninkrijk	100	80	80	80	90
Italië	30	30	30	30	30
Frankrijk	80	80	90	80	80
Spanje	20	20	10	20	10
Zwitserland	10	10	20	20	20
Denemarken	20	20	10	20	10
Overig Europa	60	80	70	70	70
Amerika	10	10	10	10	10
Azië	10	10	10	10	10
Australië en Oceanië	0	0	0	0	0
Afrika	0	0	0	0	0
Totaal buitenland	2 070	2 170	2 160	2 270	2 320

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Onder overige logiesaccommodaties vallen campings, bungalowparken en groepsaccommodaties.
 Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.
 Frequentie: jaarlijks.

4.1.19 Overnachtingen van buitenlandse gasten in Nederlandse overige logiesaccommodaties¹⁾ naar land van herkomst

Overnight stays of foreign tourists in Dutch other types of accommodation by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x 1 000				
Duitsland	7 180	7 420	7 370	7 610	7 230
België	1 690	1 860	1 900	2 150	2 270
Verenigd Koninkrijk	480	370	370	340	390
Frankrijk	280	260	330	280	300
Italië	80	60	80	80	80
Spanje	60	50	50	50	30
Denemarken	70	70	60	60	60
Zwitserland	60	70	60	80	70
Overig Europa	290	330	300	300	310
Amerika	40	40	40	40	40
Azië	40	30	40	40	40
Australië en Oceanië	10	10	10	20	10
Afrika	20	10	10	10	10
Totaal buitenland	10 310	10 590	10 620	11 050	10 830

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Onder overige logiesaccommodaties vallen campings, bungalowparken en groepsaccommodaties. Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012. Frequentie: jaarlijks.

4.1.20 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar land van herkomst, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and country of residence, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Duitsland	26	38	16	15	68	72
België	9	9	7	6	17	14
Verenigd Koninkrijk	19	16	22	23	6	7
Frankrijk	5	4	6	5	3	2
Italië en Spanje	7	6	8	8	3	2
Oost-Europa ¹⁾	1	1	1	1	0	0
Overige landen in Europa	12	11	15	16	3	3
Verenigde Staten	9	6	11	10	0	0
Overige landen	12	10	15	17	0	0
	x 1 000					
Totaal=100% ²⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Polen, Rusland/GOS, Slowakije, Tsjechië.

²⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.21 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar motief van verblijf, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and reason for stay, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Vakantie	59	73	51	58	94	95
Zakenreis	30	19	37	30	3	3
Familie- en vriendenbezoek	3	2	3	3	1	1
Overig	8	6	9	9	2	2
	x 1 000					
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.22 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar vervoermiddel, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and means of transport, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Auto, motor en camper	42	54	30	27	93	94
Vliegtuig	44	35	54	57	2	2
Bus en touringcar	4	4	5	6	1	0
Trein	7	5	8	7	2	1
Overig	3	3	3	3	3	3
	x 1 000					
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

4.1.23 Buitenlandse gasten en overnachtingen per type logiesaccommodatie naar wijze van reserveren, 2005/2006

Foreign tourists and overnight stays by type of accommodation and way of reservation, 2005/2006

	Totaal		Hotels		Overige accommodaties	
	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen	gasten	overnachtingen
	%					
Bij de accommodatie	34	39	31	31	48	51
Via een instantie	28	29	28	29	26	28
Niet gereserveerd	19	18	18	20	22	17
Op andere wijze	4	3	5	5	1	1
Onbekend	15	11	18	16	4	2
	x 1 000					
Totaal=100% ¹⁾	10 010	25 210	8 080	15 140	1 930	10 070

Bron: Statistiek Inkomend Toerisme.

¹⁾ Door afronding kan de optelling van de onderliggende categorieën afwijken van 100 procent.

Voornaamste publicatie: Buitenlandse toeristen in Nederland 2005/2006.

Frequentie: vijfjaarlijks.

5.

**Gebruik van
Nederlandse
logiesaccommodaties**

5.1 Algemeen

5.1.1 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties

Overnight stays in Dutch tourist accommodations

	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	32,6	31,5	33,7	34,6	35,4
Groepsaccommodaties	3,8	3,9	3,9	3,4	3,4
Huisjescomplexen	29,2	29,1	28,0	28,6	28,0
Kampeerterreinen	18,8	20,1	19,3	18,8	17,4
Totaal	84,5	84,5	84,9	85,4	84,2

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.2 Slaapplaatsbezettingsgraad in Nederlandse logiesaccommodaties

Bedplace occupancy rate for Dutch tourist accommodations

	2008	2009	2010	2011	2012
	%				
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	46,0	43,2	44,4	45,2	45,5
Groepsaccommodaties	22,8	23,7	24,1	21,4	21,0
Huisjescomplexen	38,5	36,8	35,6	35,0	33,0
Kampeerterreinen	10,6	11,7	11,4	11,4	10,5

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.3 Gemiddelde verblijfsduur in Nederlandse logiesaccommodaties¹⁾

Average length of stay (in nights) in Dutch tourist accommodations

	2008	2009	2010	2011	2012
	nachten				
Hotels, pensions en jeugdaccommodaties	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
Groepsaccommodaties	2,7	2,7	2,8	2,7	2,6
Huisjescomplexen	4,9	4,7	4,7	4,7	4,6
Kampeerterreinen	5,9	5,7	5,5	5,5	5,1

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Betreft het gemiddelde aantal overnachtingen per gast in één accommodatie.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.4 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Januari	3,7	3,5	3,5	3,6	3,7
Februari	4,2	3,9	3,9	3,7	3,7
Maart	4,9	4,1	4,2	4,5	4,5
April	5,9	6,6	6,6	7,5	7,5
Mei	9,5	9,0	9,6	8,0	9,1
Juni	8,3	8,9	8,0	9,8	8,5
Juli	11,8	12,1	12,4	11,7	11,2
Augustus	13,6	13,8	13,8	13,2	13,1
September	7,2	7,5	7,5	7,7	7,5
Oktober	7,1	6,8	6,9	7,0	6,6
November	4,3	4,4	4,6	4,6	4,5
December	4,1	4,1	3,9	4,0	4,2
Totaal	84,5	84,5	84,9	85,4	84,2

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.5 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per maand van vertrek

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per month of departure

5.1.6 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

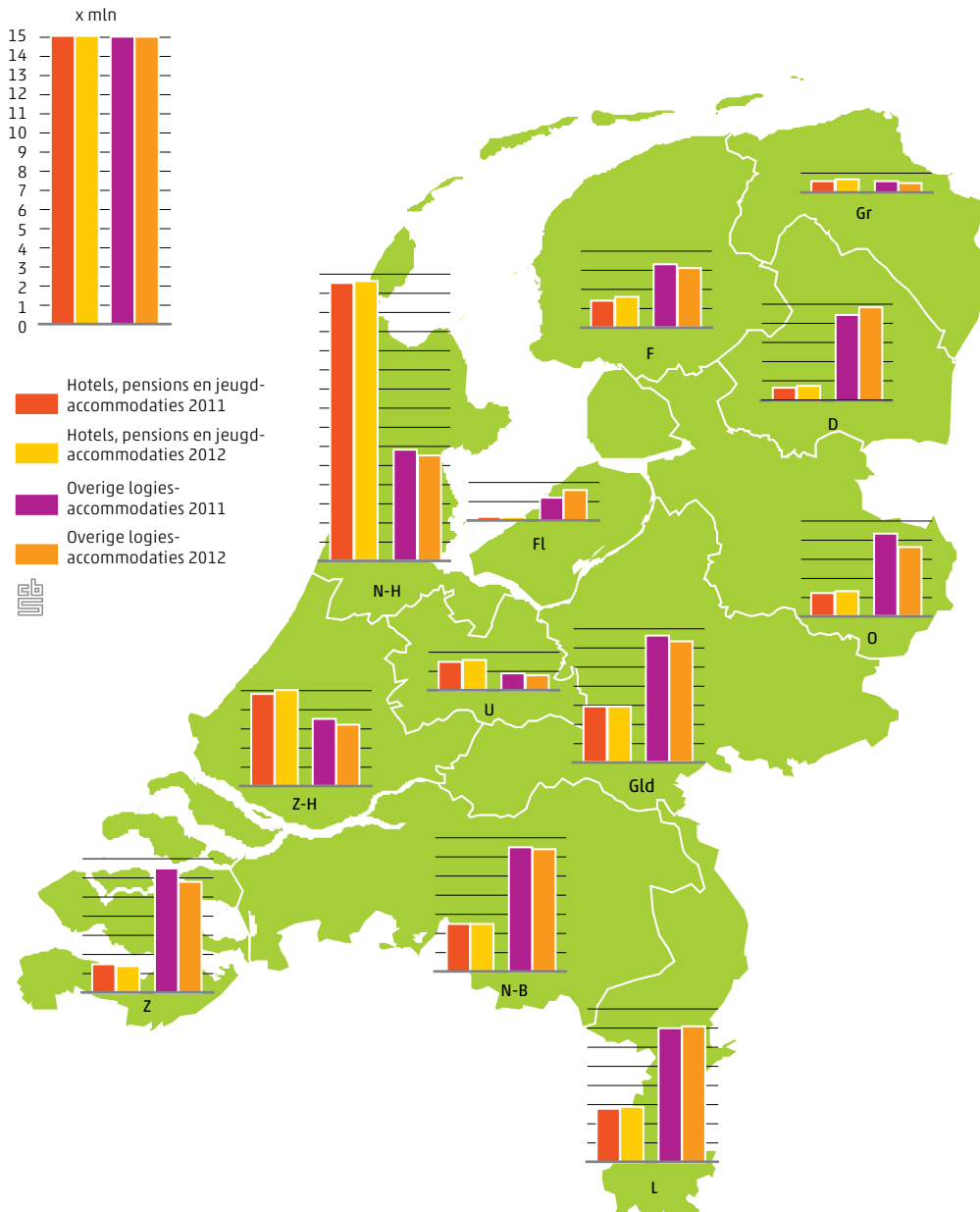
	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Groningen	1,3	1,5	1,2	1,2	1,2
Friesland	4,6	5,1	4,7	4,7	4,7
Drenthe	5,6	5,8	5,7	5,2	5,7
Overijssel	5,3	5,6	5,3	5,4	4,9
Flevoland	1,6	1,7	1,6	1,3	1,9
Gelderland	9,8	9,5	9,5	9,5	9,2
Utrecht	2,4	2,4	2,2	2,4	2,3
Noord-Holland	18,7	18,9	20,2	20,3	20,1
Zuid-Holland	8,6	8,3	8,2	8,3	8,2
Zeeland	7,5	7,6	8,0	8,0	7,2
Noord-Brabant	8,9	8,4	8,8	9,1	8,9
Limburg	10,0	9,7	9,4	9,8	10,0
Nederland	84,5	84,5	84,9	85,4	84,2

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

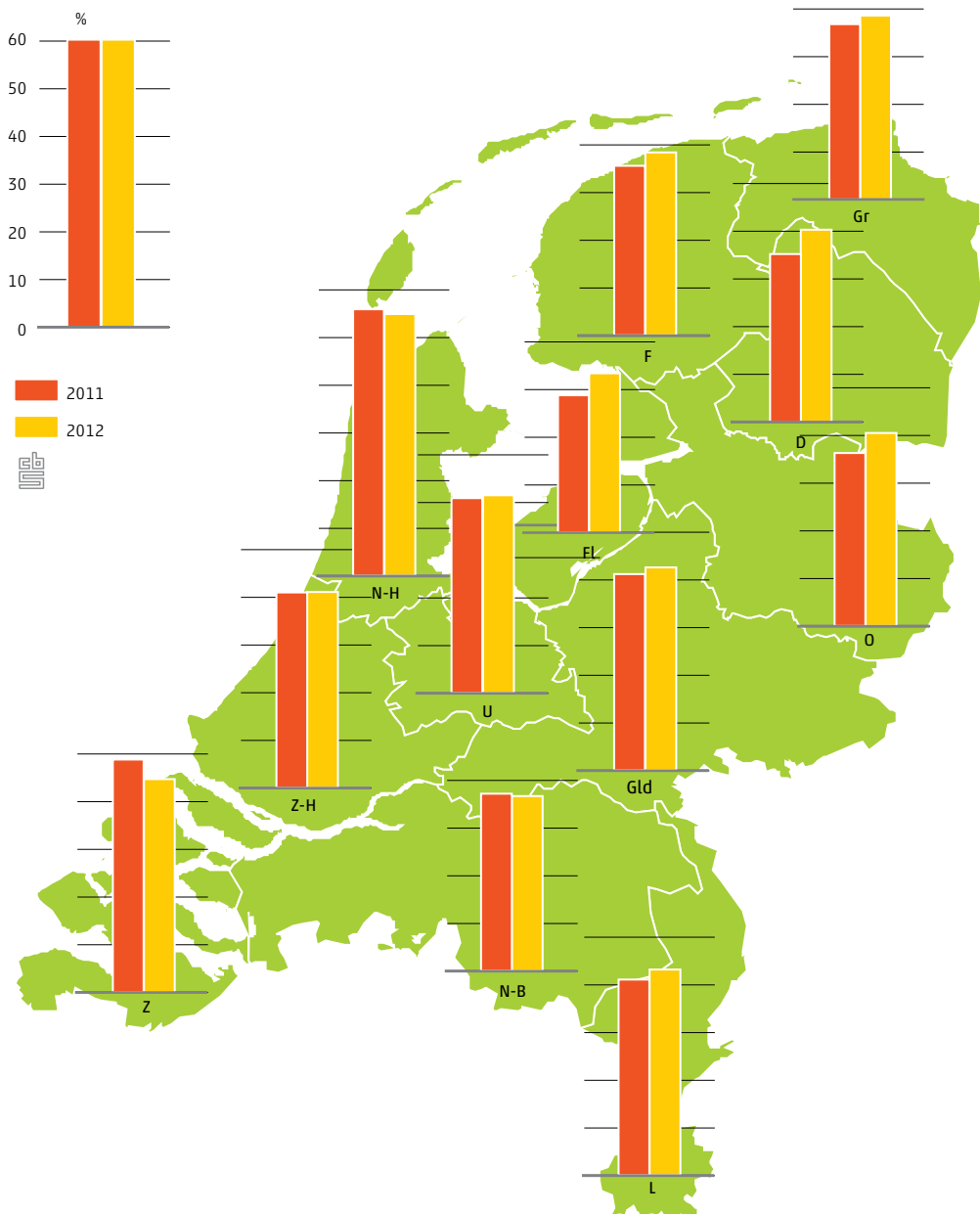
5.1.7 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties per provincie Overnight stays in Dutch tourist accommodations per province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

5.1.8 Slaapplaatsbezettingsgraden in Nederlandse hotels, pensions en jeugdaccommodaties, per provincie

Bedplace occupancy rates in Dutch hotels, boarding houses and youth accommodations, per province

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

5.1.9 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst

Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Nederland	59,2	59,5	58,1	57,6	56,3
Buitenland	25,3	25,0	26,8	27,7	27,9
Totaal	84,5	84,5	84,9	85,4	84,2

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

5.1.10 Overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties naar land van herkomst en type accommodatie

Overnight stays in Dutch tourist accommodations by country of residence and type of accommodation

	2008	2009	2010	2011	2012
	x mln				
Nederland					
Hotels en pensions ¹⁾	17,7	17,1	17,5	17,9	18,4
Groepsaccommodaties	3,4	3,4	3,3	3,0	2,9
Huisjescomplexen	22,4	22,4	21,2	21,3	20,6
Kampeerterreinen	15,7	16,6	16,0	15,5	14,3
Totaal	59,2	59,5	58,1	57,6	56,3
Buitenland					
Hotels en pensions ¹⁾	15,0	14,4	16,2	16,7	17,1
Groepsaccommodaties	0,5	0,5	0,6	0,4	0,4
Huisjescomplexen	6,7	6,6	6,8	7,3	7,3
Kampeerterreinen	3,1	3,5	3,3	3,3	3,1
Totaal	25,3	25,0	26,8	27,7	27,9
Totaal Nederland + buitenland	84,5	84,5	84,9	85,4	84,2

Bron: Statistiek logiesaccommodaties.

¹⁾ Inclusief jeugdaccommodaties.

Voornaamste publicatie: Toerisme in Nederland. Het gebruik van logiesaccommodaties 2012.

Frequentie: jaarlijks.

6.

Vrijetijdsbesteding

van Nederlanders

6.1 Algemeen

6.1.1 Vrijtijdsbesteding door de bevolking naar leeftijd, 2008

Leisure activities of the population by age, 2008

	Totaal	0-14 jaar	15-19 jaar	20-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	65-74 jaar	75-84 jaar	85 jaar en ouder
Sport	%										
Lichamelijke sport ¹⁾											
1-4 uur per week	42	60	40	41	46	46	41	35	31	21	14
5 uur of meer per week	18	30	36	28	14	11	14	16	16	9	0
Cultuur											
Bezoek aan museum ¹⁾											
12 maal per jaar	1	0	0	1	1	1	1	3	2	1	0
3-11 maal per jaar	15	19	13	10	10	13	16	20	21	13	5
Uitgaan											
Cafébezoek											
minstens 1 maal per week	10	1	22	31	14	7	6	6	5	4	1
1-3 maal per maand	18	5	29	40	30	21	13	9	6	4	0
Frequentie vakantie											
1 maal per jaar	30	36	35	33	33	31	31	23	21	23	13
meer dan 1 maal per jaar	47	49	47	45	48	48	49	53	44	23	8
Mediagebruik											
TV kijken											
20 uur of meer per week	30	12	23	22	23	26	33	41	52	60	58
10-19 uur per week	37	37	34	41	40	43	39	35	31	28	22
5-9 uur per week	19	28	25	22	21	18	17	14	11	6	5
1-4 uur per week	11	16	16	13	14	10	9	8	4	5	7
minder dan 1 uur per week	3	7	3	2	1	2	1	2	1	1	8

Bron: CBS Permanent Onderzoek LeefSituatie.

¹⁾ Cijfers hebben betrekking op personen vanaf 4 jaar oud.

6.1.2 Bestedingen van huishoudens aan ontspanning als percentage van hun totale bestedingen

Expenditure of households on leisure as a percentage of their total expenditure

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	%					
Ontspanning	10,8
Sport, spel en vakantie	7,3	7,2	7,6	7,2	7,9	7,4
sport en spel	1,2
vakanties, kamperen en weekendbesteding	5,5
waaronder						
vakantie binnenland	0,5
vakantie buitenland	3,7
Overige ontspanning ¹⁾	3,9	4,0	4,2	4,0	4,0	3,8
	euro					
Bestedingen per huishouden ²⁾	28 743	29 218	30 065	31 228	31 252	31 497

Bron: CBS bestedingen van huishoudens.

¹⁾ Muziek, zang, toneel, film, fotografie, radio, tv, cd-spelers en speelgoed. Zie voor meer informatie de "Toelichting op gebruikte begrippen".

²⁾ Gemiddelde besteding per huishouden per jaar.

6.1.3 Consumentenprijsindices van bestedingscategorieën op het terrein van vrijetijdsbesteding

Consumer price indices of some leisure commodities

	2006 = 100	2008	2009	2010	2011	2012
	%					
Recreatie en cultuur	100	98,0	98,5	98,8	99,1	100,9
Hotels, cafés en restaurants	100	107,9	112,1	114,8	117,9	120,6
Totaal bestedingen alle huishoudens	100	104,1	105,4	106,7	109,2	111,9

Bron: Statistiek van de consumentenprijzen.

Voornaamste publicatie: Maandstatistiek van de prijzen.

Frequentie: maandelijks.

6.1.4 Sportdeelname (= ten minste 1 keer per jaar) naar takken van sport¹⁾, geslacht en leeftijd, 2007

Sports participation (= at least once a year) by sports, gender and age, 2007

	Geslacht		Leeftijd					65 jaar en ouder
	Totaal	man	vrouw	6-15 jaar	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	
	%							
Geen enkele sport	24	24	24	5	15	22	30	52
Enige tak van sport	76	76	76	95	85	78	70	48
Solosport								
atletiek	2	2	2	5	2	1	1	1
auto- of motorsport	2	4	0	1	3	2	2	0
fitness, aerobics	22	19	26	6	36	25	21	8
golf	4	5	3	3	4	4	5	3
gymnastiek, turnen	6	3	9	24	3	1	4	9
paardrijden	4	2	5	11	5	3	1	1
schaatsen	6	6	6	15	7	6	3	1
skaten, skeeleren	8	6	10	25	10	6	2	0
wielrennen, fietssport	22	26	19	14	18	24	30	21
hardlopen, joggen, trimmen	18	20	17	20	30	21	10	2
wandelsport, nordic walking	15	12	18	3	8	17	27	16
zeilen, roeien, kanoën, surfen	8	8	7	12	11	7	5	2
zwemmen	35	31	38	67	41	35	22	15
Duosport								
badminton	6	6	7	17	7	5	3	1
squash	3	4	2	1	7	3	1	0
tafeltennis	6	7	5	16	8	4	1	1
tennis	10	11	9	15	12	9	9	5
vecht- of verdedigingsport	3	5	2	11	5	2	1	0
Teamsport								
basketbal	4	4	3	14	5	1	1	0
handbal	2	2	2	7	2	1	1	0
hockey	3	3	3	12	4	1	1	0
korfbal	2	2	2	8	2	1	0	0
softbal, honkbal	2	2	2	6	3	0	0	0
veldvoetbal	13	20	6	40	20	8	2	1
volleybal	5	4	6	10	7	4	3	1
zaalvoetbal	6	10	2	14	11	3	1	0
Overig	8	7	8	12	8	7	5	6

Bron: SCP (Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2007).

¹⁾ Getallen tellen niet op tot 100 procent, want mensen kunnen aan meerdere sporten doen.

6.1.5 Bezit duurzame recreatiegoederen, 2010¹⁾

Ownership of durable recreational items, 2010

	2001	2002	2003	2004	2008 ¹⁾	2009	2010
	%						
Tweede woning, vakantiehuisje of -bungalow	2	3	3	3	3,1	3,3	3,0
Stacaravan	2	2	2	2	1,6	1,7	1,7
Tourcaravan, vouwwagen	12	11	10	10	8,1	10,7	9,8
Bromfiets	6	6	.	3	4,2	4,9	4,7
Motor, scooter	9	9	.	9	10,9	10,4	9,0
Auto	73	74	76	78	76,4	79,7	79,2
Surfplank	5	4	.	3	.	.	.
Zeilboot of motorboot	3	3	.	4	3,3	2,5	3,9
Solarium, zonnebank	18	18	.	16	13,8	13,8	13,4

Bron: Sociaal-Economisch Panelonderzoek (2000-2004).

¹⁾ 2008 cijfers uit het CBS Budgetonderzoek, deze zijn niet vergelijkbaar met cijfers uit eerdere jaren in deze tabel.
 Frequentie: jaarlijks.

7.

Dagtochten van Nederlanders

7.1 Algemeen

7.1.1 Dagtochten naar belangrijkste activiteit¹⁾

Day trips by most important activity

	1995/'96	2001/'02	2006/'07	Ontwikkeling 2006/'07 ten opzichte van 2001/'02
	x mln			%
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	53,2	58,0	41,4	-29
Sport en sportieve recreatie				
Wandelen	59,4	65,9	48,1	-27
Fietsen	43,0	47,9	34,8	-27
Golfen	3,8	6,2	6,8	9
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	31,2	33,4	28,4	-15
Overig	160,4	150,7	130,4	-13
Onbekend	0,0	0,3	2,2	
Toeschouwer/begeleider bij sport	33,1	36,3	38,0	5
Toeren	17,4	21,5	10,9	-49
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	89,8	109,8	119,0	8
Recreatief winkelen	129,1	112,8	134,3	19
Uitgaan				
Film, toneel, concert e.d.	41,3	58,0	56,7	-2
Uit eten, café, disco e.d.	144,9	165,6	159,6	-4
Overig (verenigingen, hobby's)	129,3	115,0	96,0	-17
Totaal	935,8	981,6	906,6	-8

Bron: Onderzoek dagrecreatie 1995/'96, 2001/'02, 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.2 Dagtochten naar jaargetijde en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

Day trips by season and main activity, 2006/'07

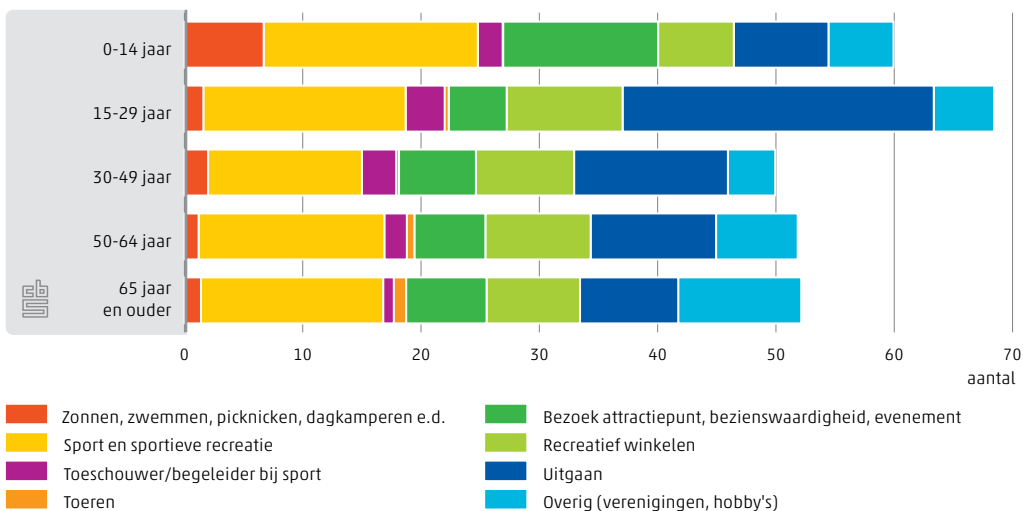
	Winter	Voorjaar	Zomer	Herfst	Totaal
	x mln				
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	7,2	11,7	14,7	7,7	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	11,9	14,1	9,0	13,0	48,1
Fietsen	2,8	13,6	12,3	6,1	34,8
Golfen	0,7	1,9	2,3	1,8	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	9,1	7,2	3,2	9,0	28,4
Overig	32,7	35,8	20,9	41,0	130,4
Onbekend	0,4	0,3	0,4	1,2	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	8,5	11,8	5,2	12,5	38,0
Toeren	1,1	3,0	4,1	2,7	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	22,4	31,9	35,6	29,1	119,0
Recreatief winkelen	38,7	30,3	26,0	39,3	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	15,6	13,4	13,2	14,4	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	44,4	37,4	36,3	41,5	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	27,1	26,9	12,3	29,7	96,0
Totaal	222,8	239,5	195,4	248,9	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.
Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.3 Gemiddeld aantal dagtochten per persoon naar leeftijd en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

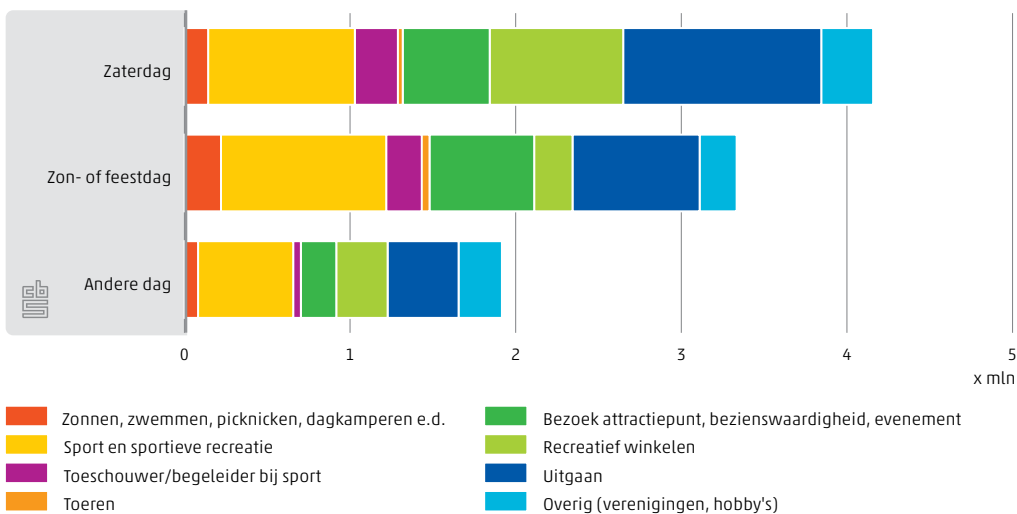
Average number of day trips per person by age and main activity, 2006/'07

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

7.1.4 Aantal dagtochten naar weekday en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

Number of day trips by day of the week and main activity, 2006/'07

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

7.1.5 Dagtochten naar provincie van bestemming en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

Day trips by province of destination and main activity, 2006/'07

	Nederland				
	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland
	x mln				
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	1,5	1,0	1,6	2,8	0,7
Sport en sportieve recreatie	7,6	10,7	6,9	16,0	3,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	1,6	1,5	1,5	2,8	0,5
Toeren	0,7	0,5	0,5	0,7	0,2
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	3,6	3,6	4,0	6,4	2,2
Recreatief winkelen	5,5	3,9	3,9	8,5	3,0
Uitgaan	6,4	7,0	4,2	13,5	2,7
Overig (verenigingen, hobby's)	4,8	3,2	2,8	4,6	1,7
Totaal	31,7	31,4	25,3	55,3	14,2

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

	Gelderland	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg	Buitenland	Totaal
	3,9	2,3	7,6	10,3	1,9	4,6	2,4	0,8	41,4
	30,9	18,8	42,1	50,5	5,0	36,8	18,1	4,3	250,8
	3,8	2,6	6,4	7,1	0,3	6,7	2,9	0,4	38,0
	1,4	0,5	1,8	1,7	0,3	1,3	0,8	0,6	10,9
	13,3	10,6	21,2	22,2	2,5	17,3	7,5	4,6	119,0
	14,4	10,2	22,0	27,2	2,8	18,9	9,3	4,8	134,3
	21,4	17,4	40,2	46,7	3,8	34,7	15,0	3,4	216,3
	11,2	7,3	14,0	19,6	2,2	13,7	10,2	0,6	96,0
	100,2	69,7	155,3	185,2	18,9	134,0	66,2	19,4	906,6

7.1.6 Dagtochten naar vervoermiddel en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

Day trips by means of transport and main activity, 2006/'07

	Fiets	Auto	Openbaar vervoer	Overige vervoermiddelen	Geen vervoermiddelen	Totaal (abs. = 100%)
	%					x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	22	70	2	0	5	41,4
Sport en sportieve recreatie						
Wandelen	7	62	4	0	26	48,1
Fietsen	89	11	1	0	0	34,8
Golfen	4	95	0	0	1	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	31	56	1	1	11	28,4
Overig	35	54	2	1	7	130,4
Onbekend	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	25	63	6	0	6	38,0
Toeren	5	59	16	15	6	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	14	63	12	0	10	119,0
Recreatief winkelen	13	67	15	0	5	134,3
Uitgaan						
Film, toneel, concert e.d.	17	62	14	0	7	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	24	53	9	0	13	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	24	57	4	1	15	96,0
Totaal	24	58	8	1	10	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. Als tijdens de dagtocht meer dan één vervoermiddel is gebruikt, is het vervoermiddel genomen waarmee de langste afstand is afgelegd.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.7 Dagtochten naar reisafstand en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

Day trips by trip distance and main activity, 2006/'07

	Minder dan 5 km	5 tot 15 km	15 tot 30 km	30 km of meer	Totaal (abs. = 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	36	31	15	17	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	40	24	17	19	48,1
Fietsen	4	33	40	23	34,8
Golfen	17	43	19	21	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	55	31	7	7	28,4
Overig	53	27	11	9	130,4
Onbekend	2,2

7.1.7 Dagtochten naar reisafstand en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07 (slot)

Day trips by trip distance and main activity, 2006/'07 (end)

	Minder dan 5 km	5 tot 15 km	15 tot 30 km	30 km of meer	Totaal (abs. = 100%)
Toeschouwer/begeleider bij sport	38	24	17	20	38,0
Toeren	12	8	15	64	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	28	20	17	36	119,0
Recreatief winkelen	24	29	22	25	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	33	26	19	22	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	45	27	14	15	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	53	24	12	11	96,0
Totaal	38	26	16	20	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres. De reisafstand is de helft van het in totaal tijdens de dagtocht afgelegde aantal kilometers.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.8 Dagtochten naar duur van de dagtocht en belangrijkste activiteit¹⁾, 2006/'07

Day trips by duration of the trip and main activity, 2006/'07

	2-3 uur	4-5 uur	6-7 uur	8 uur of meer	Totaal (abs. = 100%)
	%				x mln
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	54	27	10	9	41,4
Sport en sportieve recreatie					
Wandelen	66	20	6	8	48,1
Fietsen	60	22	9	9	34,8
Golfen	23	36	23	18	6,8
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	81	8	4	6	28,4
Overig	66	22	5	6	130,4
Onbekend	2,2
Toeschouwer/begeleider bij sport	52	28	10	9	38,0
Toeren	31	27	15	28	10,9
Bezoek attractiepunt, bezienswaardigheid, evenement	36	25	17	23	119,0
Recreatief winkelen	51	28	11	10	134,3
Uitgaan					
Film, toneel, concert e.d.	40	35	14	11	56,7
Uit eten, café, disco e.d.	38	35	16	11	159,6
Overig (verenigingen, hobby's)	55	28	9	8	96,0
Totaal	50	27	11	11	906,6

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.9 Dagtochten¹⁾ naar bestemmingsprovincie en woonprovincie, 2006/'07

Day trips: province of residence and of destination, 2006/'07

		Provincie					
Woonprovincie	Bestemming	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland
	x 1000						
Groningen	31 090	24 010	1 420	3 570	520	90	620
Friesland	33 710	1 690	27 510	1 140	860	300	850
Drenthe	25 130	3 450	510	17 690	1 570	110	320
Overijssel	55 680	270	290	1 390	45 070	600	3 570
Flevoland	16 200	90	320	180	620	10 150	1 170
Gelderland	103 950	280	250	370	3 830	540	79 240
Utrecht	67 990	90	110	250	600	610	4 040
Noord-Holland	148 210	790	640	260	690	1 230	1 710
Zuid-Holland	190 460	750	280	200	860	330	2 510
Zeeland	18 630	40	40	30	60	60	100
Noord-Brabant	140 010	180	30	140	470	70	4 230
Limburg	75 580	50	0	60	130	100	1 800
Totaal	906 640	31 690	31 390	25 290	55 300	14 200	100 160

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg	Buitenland, onbekend
	170	230	70	0	100	0	300
	250	700	180	30	140	0	60
	190	360	100	0	180	30	610
	700	890	930	100	500	160	1200
	1210	1740	420	0	120	130	70
	6480	3570	2480	250	3700	690	2260
	49380	6550	3670	70	1610	600	410
	4340	130370	6150	310	1120	230	350
	5160	7380	164700	1370	5500	590	810
	130	240	930	14610	1430	0	950
	1340	2490	4960	1880	115960	3310	4960
	360	810	610	230	3610	60420	7390
	69730	155330	185200	18860	133980	66160	19370

7.1.10 Dagtochten¹⁾ naar toeristengebied, 2006/'07

Day trips: tourist area, 2006/'07

Toeristengebied	Totaal
	x 1 000
Waddeneilanden	1 626
Noordzeepadplaatsen	45 985
IJsselmeerkust	39 936
Deltagebied	35 463
Meren in Groningen, Friesland, Noordwest-Overijssel	16 363
Hollands-Utrechtse meren	10 213
Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi	34 134
Veluwe en Veluwerand	41 703
Gelders rivierengebied	15 122
Achterhoek	24 701
Twente, Salland en Vechtstreek	49 729
Groningse, Friese en Drentse zandgronden	33 824
West- en Midden-Brabant	100 820
Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	73 651
Zuid-Limburg	34 767
Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	151 490
Overig Nederland	177 744
Buitenland	19 369
Totaal	906 640

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/'07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

7.1.11 De 10 meest bezochte attractiepunten

Top ten of most visited attractions

	2009	2010	2011	2012
	1 000 bezoekers			
De Efteling	4 000	3 900	4 125	4 230
Van Gogh Museum	1 451	1 430	1 600	1 483
Burgers' Zoo	1 525	1 470	1 505	1 456
Diergaarde Blijdorp	1 562	1 470	1 450	1 450
Attractiepark Slagharen	1 572	1 552	1 504	1 376
Attractiepark Duinrell	1 349	1 358	1 362	1 372
Natura Artis Magistra	1 208	1 135	1 261	1 241
Anne Frank Huis	986	1 050	1 104	1 153
Rijksmuseum Amsterdam	880	893	1 000	1 091
Ouwehands Dierenpark	930	905	935	940

Bron: Respons / NBTC.

Om een plaats in de Top 10 Dagattracties te kunnen verwerven, gelden de volgende criteria:

- een dagattractie heeft een permanente eigen collectie waar bezoekers primair voor komen, zoals attracties, klimtoestellen, dieren en schilderijen;
- een dagattractie moet onlosmakelijk verbonden zijn met haar locatie(s);
- een dagattractie heft entree;
- een dagattractie heeft een bovenregionale betekenis;
- minimaal 10 procent van de bezoekers is speciaal van buiten de regio naar de dagattractie gekomen.

7.2 Financieel

7.2.1 Uitgaven voor dagtochten¹⁾, 2006/07

Expenditure on day trips, 2006/07

	Totaal van alle dagtochten				Gemiddeld per persoon per dagtocht			
	entree- en deelname- kosten	consumptie- kosten	reiskosten	totaal	entree- en deelname- kosten	consumptie- kosten	reiskosten	totaal
	mln euro				euro			
Zonnen, zwemmen, picknicken, dagkamperen e.d.	137	156	64	357	3,30	3,78	1,54	8,62
Sport en sportieve recreatie	719	969	350	2038	2,87	3,86	1,39	8,12
waarvan								
Wandelen	31	183	114	328	0,64	3,80	2,38	6,82
Fietsen	20	171	24	215	0,58	4,91	0,69	6,18
Golfen	105	57	17	180	15,55	8,41	2,58	26,53
Trimmen, hardlopen, fitness e.d.	193	73	29	296	6,81	2,58	1,02	10,41
Overig	355	477	160	992	2,72	3,65	1,23	7,61
Onbekend	14	8	4	27
Toeschouwer/begeleider bij sport	140	194	81	416	3,69	5,12	2,14	10,95
Toeren	77	106	80	262	7,02	9,68	7,32	24,02
Bezoek attractiepunt, beziens- waardigheid, evenement	540	914	420	1874	4,54	7,68	3,53	15,75
Recreatief winkelen	45	991	423	1459	0,34	7,38	3,15	10,87
Uitgaan	1111	3875	500	5486	5,13	17,92	2,31	25,36
waarvan								
Film, toneel, concert e.d.	752	441	138	1331	13,26	7,78	2,44	23,48
Uit eten, café, disco e.d.	359	3434	362	4155	2,25	21,51	2,27	26,03
Overig (verenigingen, hobby's)	347	321	155	823	3,62	3,34	1,62	8,58
Totaal	3116	7526	2073	12715	3,44	8,30	2,29	14,02

Bron: Onderzoek dagrecreatie 2006/07.

¹⁾ Exclusief dagtochten vanaf een vakantieadres.

Frequentie: vijfjaarlijks.

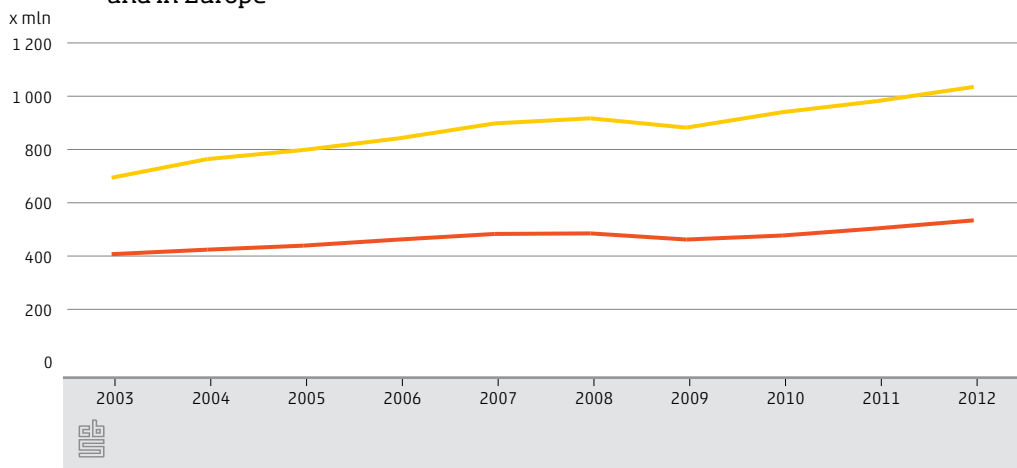
8.

Internationaal toerisme

8.1 Algemeen

8.1.1 Geregistreerde aankomsten van buitenlandse reizigers in logiesaccommodaties, wereldwijd en in Europa

Registered arrivals of foreign travellers in tourist accommodations, worldwide and in Europe

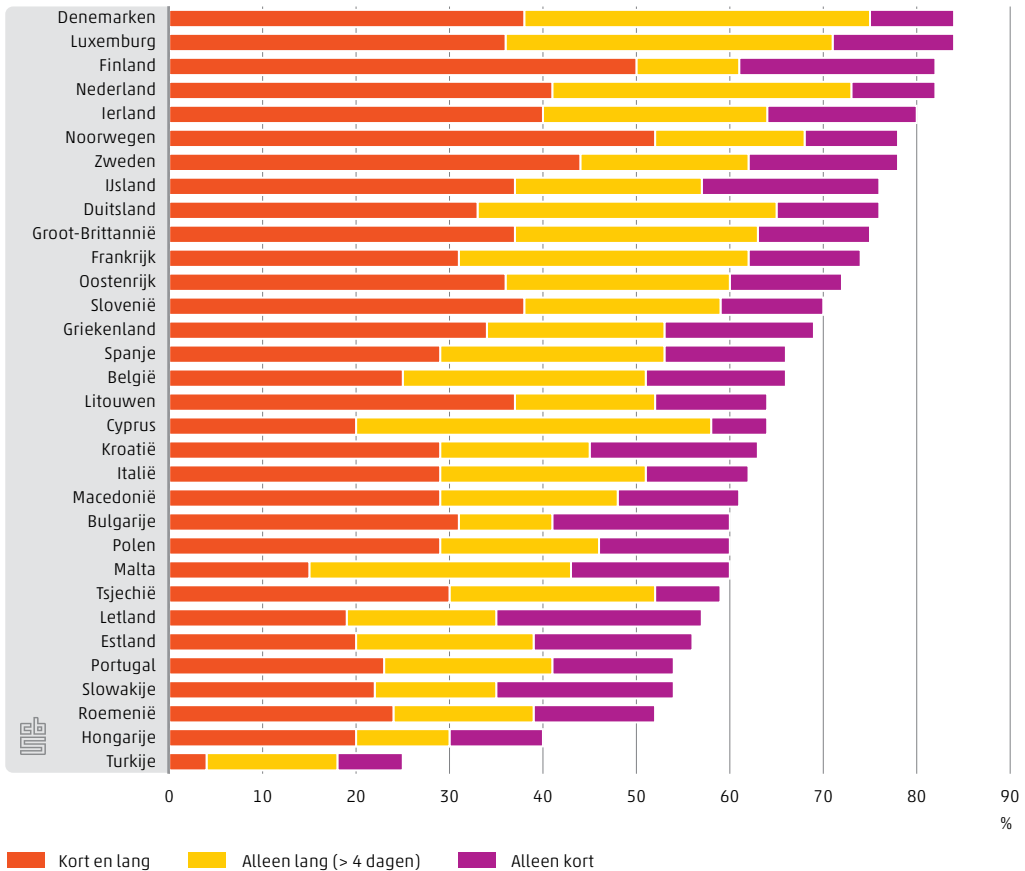

— Wereldwijd — In Europa

Bron: World Tourism Organization.

8.1.2 Deelname van de bevolking aan vakanties in de EU, 2010

Participation of the population in holidays in the EU, 2010

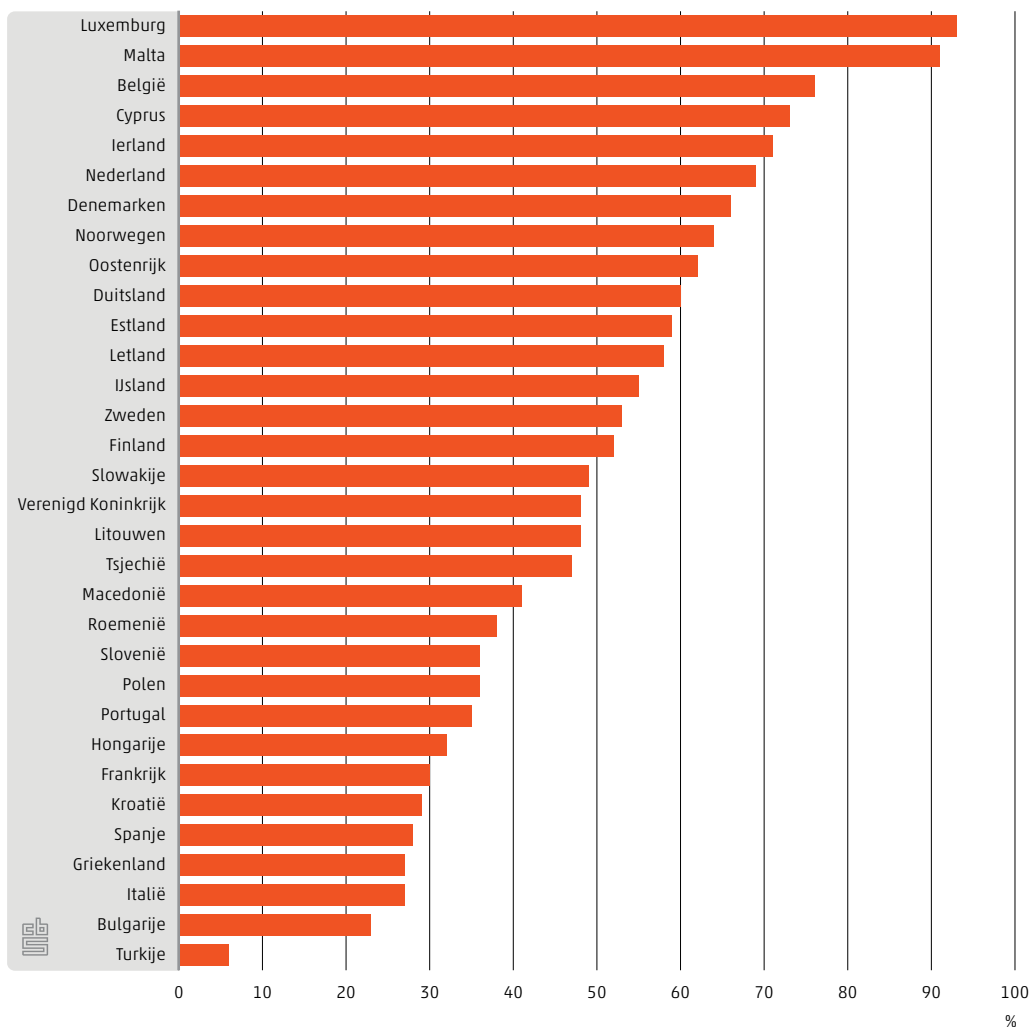

Bron: Europese Commissie.

Voornaamste publicatie: Survey on the attitudes of Europeans towards tourism.

8.1.3 Deelname van de bevolking aan lange¹⁾ uitgaande vakanties in de EU, 2011

Participation of the population in long outbound holidays in the EU, 2011

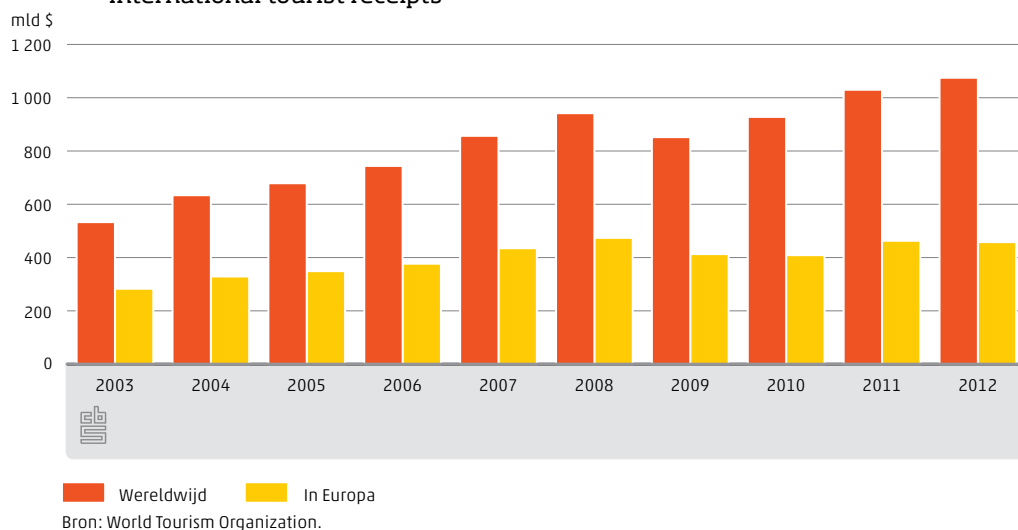
Bron: Europese Commissie.

¹⁾ > 4 dagen.

Voornaamste publicatie: Survey on the attitudes of Europeans towards tourism.

8.2 Financieel

8.2.1 Ontvangsten uit het reisverkeer International tourist receipts

8.2.2 Top 10 landen belangrijkste besteders internationaal reisverkeer

Top 10 countries on international tourism expenditure

	2010	2011	2012
	mld \$		
1. China	54,9	72,6	102,0
2. Duitsland	78,1	85,9	83,8
3. Verenigde Staten	75,5	78,2	83,5
4. Verenigd Koninkrijk	50,0	51,0	52,3
5. Rusland	26,6	32,9	42,8
6. Frankrijk	38,5	44,1	37,2
7. Canada	29,6	33,3	35,1
8. Japan	27,9	27,2	27,9
9. Australië	22,2	26,7	27,6
10. Italië	27,1	28,7	26,4
Nederland	19,6	20,5	20,2

Bron: World Tourism Organization.
 Voornaamste publicatie: UNWTO Tourism Highlights.
 Frequentie: jaarlijks.

8.2.3 Top 10 landen belangrijkste ontvangers internationaal reisverkeer

Top 10 countries on international tourism receipts

	2010	2011	2012
	mld \$		
1. Verenigde Staten	103,5	115,6	126,2
2. Spanje	52,5	59,9	55,9
3. Frankrijk	46,9	54,5	53,7
4. China	45,8	48,5	50,0
5. Macao (China)	27,8	38,5	43,7
6. Italië	38,8	43,0	41,2
7. Duitsland	34,7	38,9	38,1
8. Verenigd Koninkrijk	32,4	35,1	36,4
9. Hongkong	22,2	27,7	32,1
10. Australië	29,1	31,5	31,5
Nederland	12,9	14,3	13,9

Bron: World Tourism Organization.
 Voornaamste publicatie: UNWTO Tourism Highlights.
 Frequentie: jaarlijks.

9.

De economische

betekenis

van toerisme

in Nederland

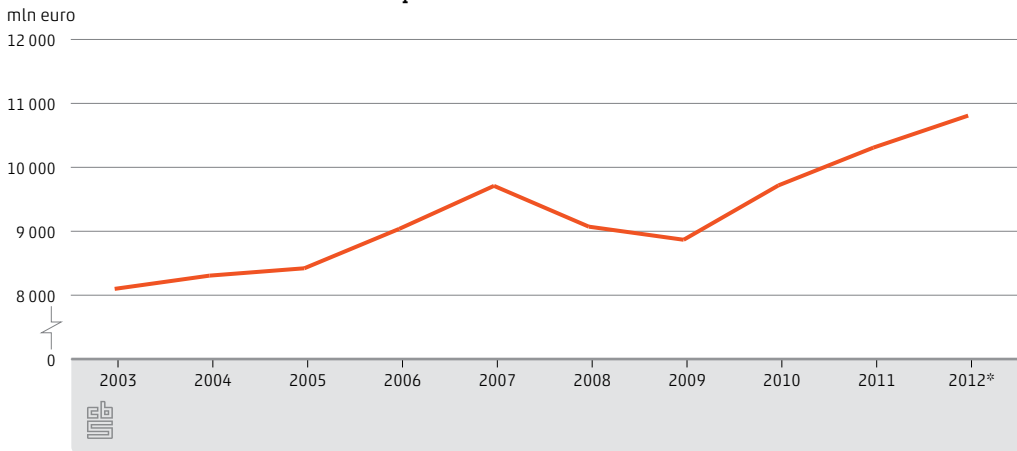
9.1 Algemeen

9.1.1 Ontvangsten uit het reisverkeer naar land van herkomst International tourist receipts by country of residence

	2008	2009	2010	2011	2012*
	mln euro				
EU euro-zone	5 718	5 791	6 267	6 653	6 847
EU alle landen	7 284	7 133	7 757	8 160	8 506
België	1 024	1 102	1 179	1 329	1 471
Denemarken	113	101	112	109	108
Duitsland	3 414	3 423	3 592	3 789	3 845
Finland	39	34	39	51	54
Frankrijk	413	423	508	509	513
Griekenland	36	40	39	37	34
Verenigd Koninkrijk	1 243	1 031	1 139	1 127	1 252
Ierland	90	88	84	72	78
Italië	283	272	338	351	354
Luxemburg	25	25	33	33	36
Oostenrijk	65	55	55	67	65
Portugal	37	41	45	51	49
Spanje	276	262	326	328	309
Zweden	76	66	76	86	98
Zwitserland	112	118	132	157	168
Verenigde Staten	540	502	605	623	630
Canada	83	70	88	92	95
Japan	75	62	77	78	92
Overige landen	903	982	1 251	1 198	1 318
Totaal	9 094	8 867	9 718	10 308	10 809

Bron: CBS.
Voornaamste publicatie: CBS / Statline.
Frequentie: per kwartaal.

9.1.2 Ontvangsten uit het reisverkeer International tourist receipts

Bron: De Nederlandsche Bank/CBS.

9.1.3 Kerncijfers Satellietrekening Toerisme in lopende prijzen

	Enheid	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Toeristische indicatoren									
Interne toeristische bestedingen (inclusief btw) ¹⁾	mln euro	32 163	33 973	35 875	37 087	35 145	35 976	37 405	38 209
Toeristisch bruto binnenlands product	mln euro	15 379	16 096	16 624	17 257	16 634	16 757	16 783	17 503
% van het totale bbp	%	3,0	3,0	2,9	3,0	2,9	2,9	2,8	2,9
Toeristische toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	mln euro	12 848	13 403	13 717	14 041	13 670	13 814	13 648	14 377
% van de totale toegevoegde waarde	%	2,9	2,8	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	2,7
Toeristische banen	1 000 banen	377	385	397	401	398	401	410	413
% van het totale aantal banen	%	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5
Toeristisch werkzame personen	1 000 personen	336	346	355	358	355	357	365	367
% van het totale aantal werkzame personen	%	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,2	4,2
Toeristisch arbeidsvolume	1 000 arbeids-jaren	237	242	249	250	247	249	254	255
% van het totale arbeidsvolume	%	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,8	3,8
Recreatieve bestedingen van ingezetenen	mln euro	31 077	32 615	34 124	35 476	34 241	34 535	35 275	36 313
% van de totale consumptieve bestedingen door huishoudens	%	12,6	12,8	12,9	13,1	13,0	12,9	13,0	13,3
	mln euro								
Verschillende soorten toeristische bestedingen									
Intern toerisme (inclusief btw) ¹⁾		32 163	33 973	35 875	37 087	35 145	35 976	37 405	38 209
inkomend toerisme (excl. transferpassagiers) ²⁾		6 166	6 637	7 034	7 340	6 965	7 356	7 777	8 062
zakelijk motief		1 159	1 231	1 283	1 336	1 247	1 289	1 355	1 396
recreatief motief		5 007	5 406	5 751	6 004	5 718	6 067	6 422	6 666
binnenlands toerisme ³⁾		21 698	22 869	24 193	25 028	23 720	24 216	25 199	25 725
bestemming binnenland		17 972	18 981	20 017	20 536	19 650	19 821	20 585	20 851
zakelijk motief		2 549	2 709	2 862	2 977	2 781	2 859	2 987	3 050
recreatief motief		15 424	16 272	17 155	17 559	16 869	16 962	17 598	17 801
bestemming buitenland ⁴⁾		3 725	3 888	4 176	4 492	4 070	4 395	4 614	4 874
zakelijk motief		590	588	642	689	629	683	717	758
recreatief motief		3 135	3 300	3 534	3 802	3 441	3 712	3 897	4 116
duurzame recreatiegoederen ⁵⁾		2 670	2 752	2 872	2 883	2 628	2 540	2 532	2 485
sociale overdrachten ⁶⁾		1 629	1 714	1 775	1 835	1 832	1 864	1 897	1 937
Uitgaand toerisme		12 929	13 504	13 889	14 742	14 827	14 911	14 956	15 725
zakelijk motief		3 080	3 214	3 327	3 511	3 524	3 590	3 708	3 814
recreatief motief		9 849	10 290	10 562	11 231	11 303	11 321	11 248	11 911
	volume-indexcijfers (2005=100)								
Toeristische indicatoren									
Interne toeristische bestedingen (inclusief btw) ¹⁾		100	103,5	107,2	107,2	101,6	102,2	104,1	104,1

9.1.3 Kerncijfers Satellietrekening Toerisme in lopende prijzen (slot)

	Eenheid	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Toeristisch bruto binnenlands product		100	103,9	107,5	107,5	100,3	99,8	102,5	103,5
Toeristische toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)		100	104,0	107,2	107,2	100,2	99,3	101,9	103,2
Recreatieve bestedingen van ingezetenen		100	103,1	103,8	105,9	102,6	101,1	100,5	100,7
Verschillenden soorten toeristische bestedingen									
Intern toerisme (inclusief btw) ¹⁾		100	103,5	107,2	107,2	101,6	102,2	104,1	104,1
inkomend toerisme (excl. transferpassagiers) ²⁾		100	105,4	110,2	110,8	106,1	110,6	114,7	116,3
zakelijk motief		100	103,8	106,6	106,7	101,1	103,3	106,6	107,4
recreatief motief		100	105,7	111,0	111,7	107,2	112,2	116,5	118,3
binnenlands toerisme ³⁾		100	103,2	106,8	106,4	101,0	101,0	102,9	102,7
bestemming binnenland		100	103,6	106,3	105,3	100,0	98,5	100,2	99,4
zakelijk motief		100	103,9	107,1	107,1	101,1	101,4	103,1	103,0
recreatief motief		100	103,5	106,2	105,0	99,8	98,1	99,8	98,8
bestemming buitenland ⁴⁾		100	101,4	109,3	112,3	106,0	113,3	116,7	120,0
zakelijk motief		100	99,0	106,3	109,0	102,8	110,3	113,4	116,6
recreatief motief		100	101,9	109,9	112,9	106,6	113,9	117,4	120,7
duurzame recreatiegoederen ⁵⁾		100	102,4	104,9	106,7	95,9	92,1	90,4	87,9
sociale overdrachten ⁶⁾		100	102,5	104,2	104,3	102,4	101,6	101,8	102,2
Uitgaand toerisme		100	103,1	103,8	110,0	111,2	108,7	105,3	107,1
zakelijk motief		100	103,1	104,5	107,4	103,7	104,0	106,8	108,7
recreatief motief		100	103,1	103,5	110,8	113,5	110,0	104,5	106,4

Bron: Satellietrekening Toerisme (SRT).

- ¹⁾ Intern toerisme is het toerisme van niet-ingezetene en ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. De interne toeristische bestedingen zijn de som van bestedingen ten behoeve van inkomend toerisme, binnenlands toerisme (inclusief de binnenlandse uitgaven aan reizen met een buitenlandse bestemming), duurzame recreatiegoederen en sociale overdrachten (inclusief btw).
- ²⁾ Inkomend toerisme is het toerisme van niet-ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland (exclusief transferpassagiers).
- ³⁾ Binnenlands toerisme is het toerisme van ingezetene bezoekers binnen het economische territorium van Nederland. Hier wordt alleen de component van het binnenlandse toerisme bedoeld die betrekking heeft op bestemmingen binnen Nederland, omdat de component die betrekking heeft op bestemmingen in het buitenland apart wordt weergegeven.
- ⁴⁾ Dit betreft het binnenlandse toerisme dat betrekking heeft op bestemmingen in het buitenland (binnenlandse uitgaven aan reizen met een buitenlandse bestemming).
- ⁵⁾ De duurzame recreatiegoederen zijn duurzame goederen die hoofdzakelijk voor recreatieve doeleinden worden gebruikt (zoals caravans, kampeerspullen en sportartikelen). Deze kunnen herhaaldelijk worden gebruikt en zijn daarom niet eenduidig aan één soort bezoeker of toerisme toe te wijzen.
- ⁶⁾ Overheidssubsidies leiden er soms toe dat een bezoeker niet de volledige kosten van een dienst op zich neemt (voorbeelden zijn subsidies aan musea, bijstandssubsidies voor recreatieve activiteiten, of OV-kaarten voor studenten die voor toeristische doeleinden worden gebruikt). In deze gevallen worden de subsidies in de Satellietrekening Toerisme geregistreerd als sociale overdrachten. Daarnaast worden ook de toeristische consumptieve bestedingen van IZWh's (instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens) meegeteld in de sociale overdrachten. Voorbeelden van zulke instellingen zijn sport- en hobbyverenigingen.

9.1.4 Werkgelegenheid in de sector toerisme en recreatie

Employment in the tourism and recreation sector

SBI-code	Bedrijfstakken/branches SBI2008	Banen van werknemers		
		2008dec**	2009dec**	2010dec*
		x 1 000		
55	Logiesverstrekking	65,5	62,9	64,3
56	Eet- en drinkgelegenheden	249,6	250,1	258,0
79	Reisbureaus, reisorganisatie en -info	23,1	21,1	20,8
90	Kunst	26,9	26,8	26,9
91	Bibliotheken, musea en natuurbehoud	22,6	23,7	23,4
93	Sport en recreatie	71,1	72,2	73,7

Bron: CBS Arbeid en sociale zekerheid.

10.

**Duurzaamheid
in relatie tot
toerisme en
recreatie**

10.1 Toelichting

Hoofdstuk 10 behandelt het onderwerp duurzaamheid binnen de toerisme- en recreatiesector. Mondiale opwarming en effecten op het klimaat hebben de afgelopen jaren nadrukkelijk in de belangstelling gestaan. De toerisme- en recreatiesector is een sector die op veel manieren een effect heeft op zijn omgeving. Zo veroorzaken recreëren en reizen CO₂-uitstoot en daarmee, zo leeft de overtuiging, een verandering in het klimaat. Veelvuldig bezoek aan een gebied resulteert in een hogere druk op het milieu en de leefomgeving en kan schade toebrengen aan ecosystemen of de aantrekkelijkheid van een gebied teniet doen. Duurzaamheid betekent het zorgvuldig omgaan met bronnen en middelen zodat activiteiten zoals reizen en recreëren kunnen blijven bestaan. Dit hoofdstuk probeert aandacht te schenken aan een aantal aspecten van reizen en recreëren in relatie tot duurzaamheid. Daarmee wordt gepoogd een voorzichtige aanzet in cijfers te geven voor de discussie op het gebied van duurzaamheid in relatie tot de toerisme- en recreatiesector. Zo besteedt dit hoofdstuk aandacht aan de toerisme- en recreatiedruk waar Nederlandse provincies mee te maken krijgen. Ook komt de certificering van logiesaccommodaties in Nederland aan bod. Ten slotte wordt de *Carbon footprint* van de Nederlandse toerist besproken als een benadering van de effecten van het reisgedrag van Nederlandse toeristen. Deze paragraaf is in samenwerking met het NHTV internationaal hoger onderwijs Breda geschreven door Paul Peeters en partners en wordt gevolgd door gedetailleerde cijfers over CO₂-emissies en eco-efficiency.

10.2 Recreatiedruk per provincie

Dagrecreatie en toerisme geven een verhoogde druk op de natuur en het milieu in een bepaald gebied. De recreatiedruk (uitgedrukt in eenheden per dag per km²) verschilt sterk per provincie. De druk door dagrecreatie is het hoogst in Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland. In Limburg en Noord-Holland is de druk door toerisme het hoogst.

Dagrecreatie; aantal dagtochten

In 2006/2007 maakten Nederlanders 887,3 miljoen dagtochten in eigen land en 19,4 miljoen dagtochten naar het buitenland. Dit waren er 74,5 respectievelijk 0,5 miljoen minder dan in 2001/2002 (CBS, 2008a).

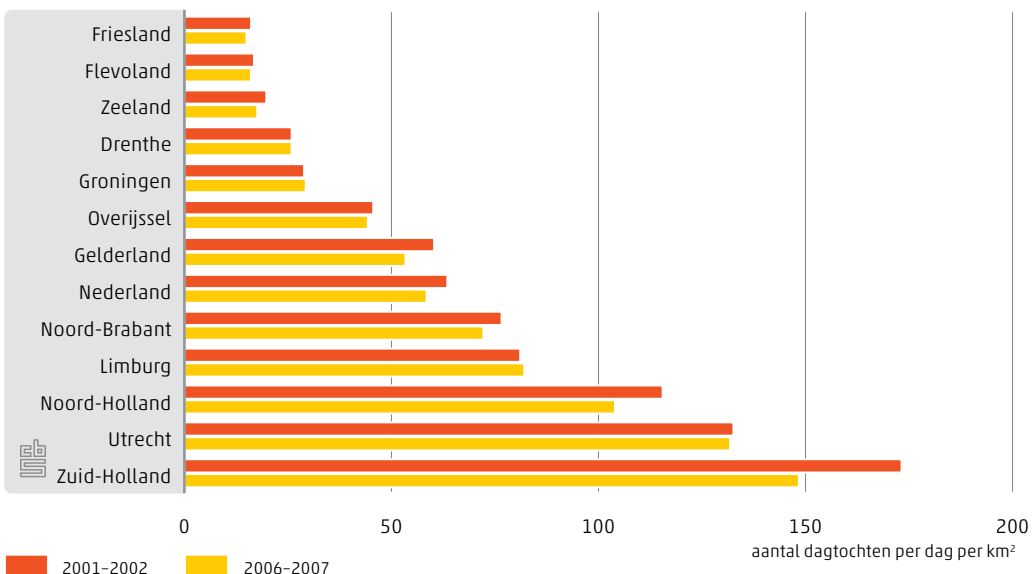
Populaire bestemmingen liggen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland (respectievelijk 21, 18, 15 en 11 procent van de dagtochten). De meeste dagtochten worden gemaakt voor het beoefenen van sport en sportieve recreatie (28 procent van de dagtochten; onder andere wandelen, fietsen, hardlopen en trimmen). Daarnaast is uitgaan een belangrijke reden voor het maken van een dagtocht (24 procent van de dagtochten). Voor 58 procent van de dagtochten is de auto gebruikt (CBS, 2008b).

Recreatiedruk door dagrecreatie

De recreatiedruk door dagrecreatie (uitgedrukt als het aantal dagtochten per dag en per km²) was in 2006/2007 het hoogst in Zuid-Holland, gevolgd door Utrecht, Noord-Holland, Limburg en Noord-Brabant (figuur 10.2.1). Dit zijn ook de dichtstbevolkte provincies, met een bevolkingsdichtheid van respectievelijk 1032, 848, 658, 508 en 483 inwoners per km² op 1 januari 2011.

De recreatiedruk door dagrecreatie is in alle provincies aanzienlijk hoger dan de recreatiedruk door toerisme.

10.2.1 Recreatiedruk door dagrecreatie Recreational pressure caused by daytrips

Toerisme; aantal overnachtingen

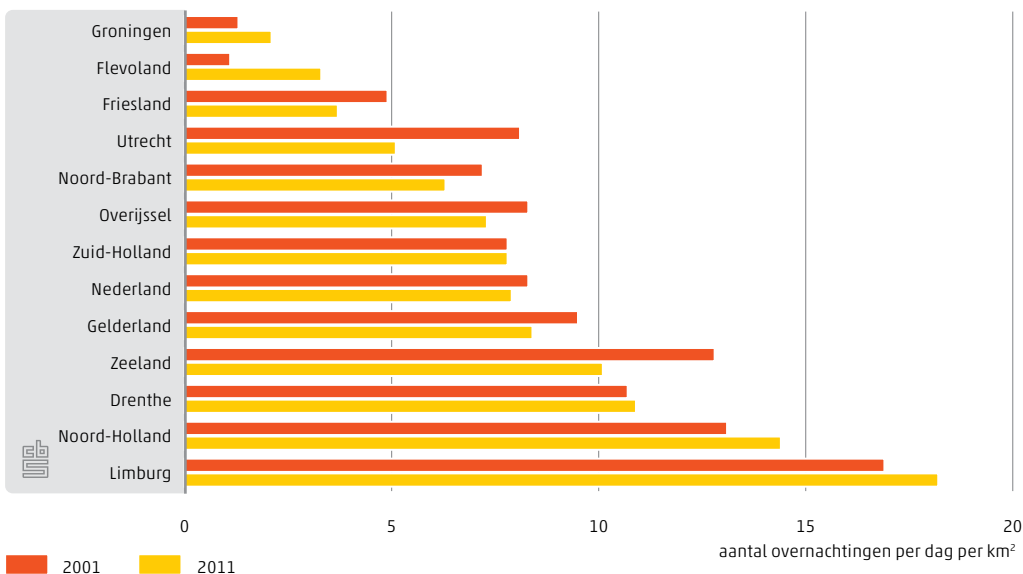
In 2011 waren er 85,4 miljoen overnachtingen door verblijfsrecreanten (toeristen) in Nederland, waarvan 57,6 miljoen door Nederlanders en 27,7 miljoen door buitenlanders (CBS, 2012a). De meeste overnachtingen vonden plaats in Noord-Holland (24 procent), gevolgd door Gelderland, Limburg en Noord-Brabant (11 procent). Van de Nederlanders die hun vakantie in Nederland doorbrachten, gebruikte ruim 90 procent hiervoor de auto als belangrijkste vervoermiddel.

Recreatiedruk door toerisme

De recreatiedruk door toerisme (uitgedrukt als het aantal overnachtingen per dag en per km²) was in 2011 het hoogst in Limburg en Noord-Holland, gevolgd door Drenthe en Zeeland (figuur 10.2.2). De ontwikkeling van de recreatiedruk tussen 2001 en 2011 verschilde per provincie. In zes provincies nam de recreatiedruk af, terwijl er in vijf provincies juist een toename was. In Zuid-Holland was de recreatiedruk stabiel. Flevoland en Groningen waren de provincies waar de recreatiedruk het sterkst toenam. In Utrecht nam de recreatiedruk het sterkst af. Over Nederland als geheel nam de recreatiedruk tussen 2001 en 2011 met 5 procent af.

10.2.2 Recreatiedruk door verblijfsrecreatie

Recreational pressure caused by overnight stays

Relevantie

Recreatie is een belangrijke vorm van actief gebruik van de natuur door de mens. De invloed van recreatie op milieu en natuur is erg complex en hangt af van het type activiteit en de wijze van verplaatsing. Enkele directe negatieve gevolgen van recreatie voor natuur en milieu omvatten de verstoring van planten en dieren, de toename van verkeer en luchtverontreiniging door verplaatsing naar de recreatiebestemming en het ontstaan van zwerfafval. Daarnaast heeft recreatie ook indirecte negatieve gevolgen voor milieu en natuur zoals het ruimtegebruik door recreatieve voorzieningen en de toename van het verkeer om recreatieve voorzieningen te bevoorraden.

10.3 Milieulabels van Nederlandse logiesaccommodaties

Milieulabels vormen voor toeristische bedrijven een manier om hun betrokkenheid bij het milieu te tonen. De toerist kan op deze manier een keuze maken voor een bedrijf dat op een duurzame manier werkt. Tabel 10.3.1 geeft informatie over Nederlandse logiesaccommodaties die een milieukeurmerk voeren en de daarmee gepaard gaande slaappleatscapaciteit.

10.3.1 Logiesaccommodaties gecertificeerd met Eco- of Greenkeylabel en hun capaciteit

Lodging accommodation certified with Eco or Green Key label and their capacity

Label	Type logiesaccommodaties				Capaciteit in slaappleaatsen			
	hotels	bungalow-parken	campings	groeps- accom- modaties	hotels	bungalow-parken	campings	groeps- accom- modaties
	aantal accommodaties				aantal slaappleaatsen			
2011¹⁾								
Totaal	3 196	856	2 214	703	213 973	241 688	701 880	48 752
waaronder								
GreenKey	175	62	88	27	46 666	32 875	70 699	1 688
Eco-label	30	1	0	2	5 495	8	0	280
	%							
Totaal	6,4	7,4	4,0	4,1	24,4	13,6	10,1	4,0
waarvan								
GreenKey	5,5	7,2	4,0	3,8	21,8	13,6	10,1	3,5
Eco-label	0,9	0,1	0,0	0,3	2,6	0,0	0,0	0,6
	aantal accommodaties				aantal slaappleaatsen			
2012²⁾								
Totaal	3 155	847	2 159	691	216 824	246 013	691 710	48 554
waaronder								
GreenKey	327	59	91	34	74 934	8 369	67 355	2 317
Eco-label	28	0	0	3	5 230	0	0	410
	%							
Totaal	11,3	7,0	4,2	5,4	37,0	3,4	9,7	5,6
waarvan								
GreenKey	10,4	7,0	4,2	4,9	34,6	3,4	9,7	4,8
Eco-label	0,9	0,0	0,0	0,4	2,4	0,0	0,0	0,8

Bron: CBS, statistiek logiesaccommodaties 2011 en 2012 / Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (St. KMKV) / Stichting Milieukeur (SMK).

¹⁾ Bewerking op basis van internetinformatie Eco-label en Greenkey, standen van juni 2011.

²⁾ Brongegevens St. KMKV en SMK, stand oktober 2012.

10.4 De 'Carbon Footprint' van de Nederlandse vakantieganger

Auteurs: Paul Peeters, Eke Eijgelaar, Kim de Bruijn en Rob Dirven.

Het Centre for Sustainable Tourism and Transport (CSTT) van NHTV internationaal hoger onderwijs Breda publiceerde in samenwerking met NRIT Onderzoek en NBTC-NIPO research in 2008 een eerste onderzoek naar de ecologische voetafdruk van de Nederlandse vakantieganger (zie de Bruijn et al. 2008). Hierin werden de resultaten gepresenteerd van berekeningen van de ecologische voetafdruk en de emissies van kooldioxide (de carbon footprint) veroorzaakt door Nederlandse vakantiegangers in binnen- en buitenland op basis van cijfers uit het ContinuVakantieOnderzoek (CVO). Inmiddels zijn analyses voor de carbon footprint (CF) in 2002, 2005, 2008, 2009, 2010, 2011 en 2012 uitgevoerd (zie de Bruijn et al. 2013 voor een uitgebreide rapportage over 2011 en de jaren ervoor; een rapportage over 2012 is in voorbereiding onder de titel 'Travelling Large in 2012'). In deze bijdrage worden resultaten over 2012 gepresenteerd.

Achtergrond en methode

Toerisme levert een belangrijke bijdrage aan de (Nederlandse) economie, maar vormt tegelijk een belasting voor het milieu. Deze belasting kan allerlei vormen aannemen: van geluidhinder en watervervuiling tot luchtvervuiling en klimaatverandering. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de milieubelasting door toerisme voor een belangrijk deel wordt bepaald door de bijdrage aan klimaatverandering als gevolg van het verbranden van fossiele brandstoffen (zie bijvoorbeeld Peeters et al. 2007). In 2005 bedroeg het aandeel van al het toerisme in de wereld in de kooldioxide-(CO₂-)emissies door de mens 5 procent (UNWTO-UNEP-WMO 2008). De emissies nemen met ruim 3 procent per jaar toe, terwijl steeds duidelijker wordt dat ze op korte termijn wereldwijd sterk zullen moeten dalen om de meest ernstige gevolgen van klimaatverandering te voorkomen (Rockström et al. 2009). Deze gevolgen van klimaatverandering kunnen ook de toerismesector forse schade toebrengen (zie bijvoorbeeld UNWTO-UNEP-WMO 2008). Daarom is het voor zowel de sector als de overheid belangrijk om een goed beeld te hebben van de herkomst van emissies en de oorzaak (van de groei) ervan.

De *carbon footprint* ontstaat door verbranding van fossiele brandstoffen voor onder meer vervoer, elektriciteit en verwarming. CO₂-emissies veroorzaken een toename van de concentratie van CO₂ in de atmosfeer. De CO₂-concentratie is sinds de industriële revolutie toegenomen van 280 ppm (parts per million) tot 392 ppm in 2012 (Conway et al. 2012) en wordt door de klimaatwetenschappen als de oorzaak van het opwarmen van de atmosfeer gezien.

Deze publicatie beperkt zich tot de emissies van CO₂. Voor de meeste onderdelen van het toerisme, accommodaties, vervoer over land en zee en activiteiten, is dit een goede benadering voor de uiteindelijke effecten op het klimaat. Alleen voor luchtvaart is het uiteindelijke klimaateffect tot zeven keer groter dan het effect van de door luchtvaart veroorzaakte CO₂-emissies alleen (Lee et al. 2010). Vanwege de grote onzekerheid en theoretische onduidelijkheid over de rekenwijze is dit gegeven verder buiten beschouwing gelaten. Bovendien worden alleen de directe emissies weergegeven en blijven de meeste emissies als gevolg van de productie van vervoermiddelen en de bouw van hotels en infrastructuur buiten beschouwing. Alleen de productie van brandstoffen wordt bij de berekeningen voor de emissies van vervoerwijzen meegenomen. Zodoende geven de getallen een ondergrens van het effect van vakantiegangers op het klimaat.

De emissies zijn berekend op basis van emissiefactoren voor accommodaties, vervoerwijzen, soorten vakanties en vakantieactiviteiten als excursies, uitgaan en vervoer op de bestemming. Zo wordt voor accommodaties per soort accommodatie een emissiefactor voor het aantal kg CO₂ per overnachting en per vervoerwijze gebruikt, uitgedrukt in het aantal kg CO₂ per personenkilometer. Door veranderingen in techniek, vlootsamenstelling en bezettingsgraden veranderen de meeste emissiefactoren gedurende de tijd. Door de emissiefactoren per vakantie te vermenigvuldigen met de volumes van aantal overnachtingen per accommodatietype, aantal kilometers per vervoerwijze en ondernomen activiteiten, en het resultaat op te tellen, worden de totale emissies van elke reis verkregen. Het CVO bevat geen informatie over de afstanden die vakantiegangers afleggen. Deze zijn berekend op basis van de in het CVO opgenomen bestemmingen (landen en in sommige gevallen streken) van de vakantieganger. Met behulp van de uit het CVO bekende duur van de vakantie is naast de emissie per vakantie ook de emissie per vakantiedag bepaald. Ten slotte zijn gegevens over uitgaven aan de vakantie gerelateerd aan de CO₂-emissies waardoor de eco-efficiency in kg CO₂ per uitgegeven euro kon worden bepaald.

In 2009 en 2010 zijn in het CVO extra vragen gesteld met betrekking tot het gebruik van de auto (eigen of huur) op de bestemming, het gebruik van het vliegtuig op de bestemming en de gebruikte routes voor vliegtrips. Extra emissies ten gevolge van omwegen en korte reissegmenten konden zo worden meegenomen. Voorts zijn voor alle jaren de emissiecijfers voor motorfietsen, bromfietsen en bussen aangepast aan nieuwe cijfers die daarover door het CBS op StatLine zijn gepubliceerd. Op basis van deze nieuwe gegevens is de methode aangepast en zijn de schattingen verbeterd. De gegevens over 2012 en eerdere jaren in dit rapport zijn daardoor niet een-op-een vergelijkbaar met cijfers gepubliceerd in 2009, 2010, 2011 en 2012 (CBS 2009, CBS 2010, CBS 2011, CBS 2012). De hierna beschreven trends zijn allen gebaseerd op de meest recente methode.

Overzicht voor 2012

Toerisme draagt in toenemende mate bij aan de emissies van kooldioxide, het belangrijkste broeikasgas. De tabellen 10.4.4 tot en met 10.4.14 geven een overzicht van kooldioxide-emissies veroorzaakt door de Nederlandse vakantieganger in 2012. In 2012 bedroegen de totale CO₂-emissies van de Nederlandse vakantieganger 15,4 Mton, wat 1,0 procent meer was dan in 2011 (zie tabel 10.4.4). Ter vergelijking: de gehele Nederlandse samenleving stootte in 2012 bijna 1 procent minder CO₂ uit dan in 2011, namelijk 166 Mton CO₂ (CBS, PBL & Wageningen UR 2013).

Zoals de figuren 10.4.2 en 10.4.3 laten zien, was in 2012 wederom sprake van een toename. De kortstondige afname in 2009 blijkt een uitzondering te zijn geweest. De totale emissies bereikten in 2012 een nieuw recordniveau. Deze toename werd veroorzaakt door de emissies van buitenlandse vakanties. De emissies voor binnenlandse vakanties namen in 2012 licht af. Opgeteld is de CO₂-emissie ten gevolge van vakanties van Nederlanders in 2012 nog niet eerder zo hoog geweest. Wel is er sinds 2009 sprake van een forse afvlakking van de jaarlijkse groei vergeleken met de periode 2002 tot en met 2008.

De stijging van de totale emissies ten gevolge van vakanties van Nederlanders in 2012 was vooral een gevolg van een toename van vakanties per vliegtuig en auto. Met name het aantal vliegvakanties nam in 2012 sterk toe ten opzichte van 2011, namelijk met 3,3 procent. De afgelegde afstand van vliegvakanties nam met 1,4 procent toe. Ook het aantal autovakanties en de daarmee afgelegde afstand groeide bovengemiddeld, met respectievelijk 1,6 en 1,7 procent (zie tabel 10.4.14). De emissies van buitenlandse vakanties per auto groeiden in totaal met 2,4 procent en van die per vliegtuig met 1,6 procent. Dit laatste type buitenlandse vakanties was verantwoordelijk voor 53,5 procent van alle CO₂-

emissies ten gevolge van vakanties in 2012 (binnenlands plus buitenlands, zie grafiek 10.4.1 en tabel 10.4.6). Het aandeel van milieuvriendelijk vervoer (trein en touringcar) is daarentegen zowel qua aantal vakanties, afstand en emissies sterk afgenomen; het aantal vakanties per touringcar bijvoorbeeld met 14,4 procent (zie figuur 10.4.3 en tabel 10.4.14). De toename van de CO₂-emissie wordt wat getemperd door een kleine verbetering van de energie-efficiency van de luchtvaart en het autoverkeer.

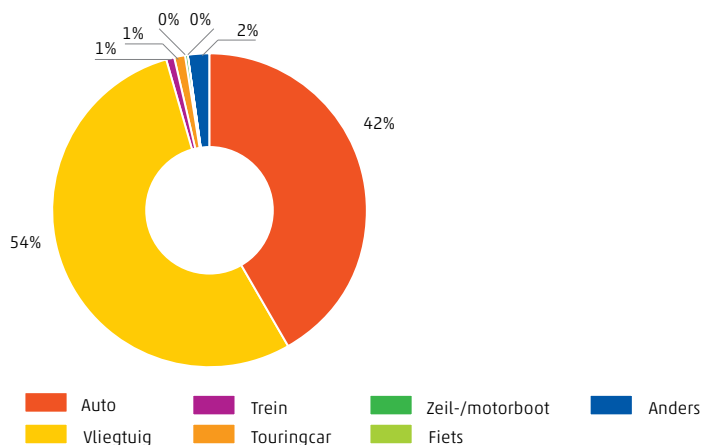

CO₂-emissies van Nederlandse vakantiegangers

stijgen met **1,0%** naar nieuw recordniveau

10.4.1 Verdeling van de totale CO₂-emissies voor vakanties per vervoermiddel, 2012

Distribution of total CO₂ emissions for holidays per mode of transport, 2012

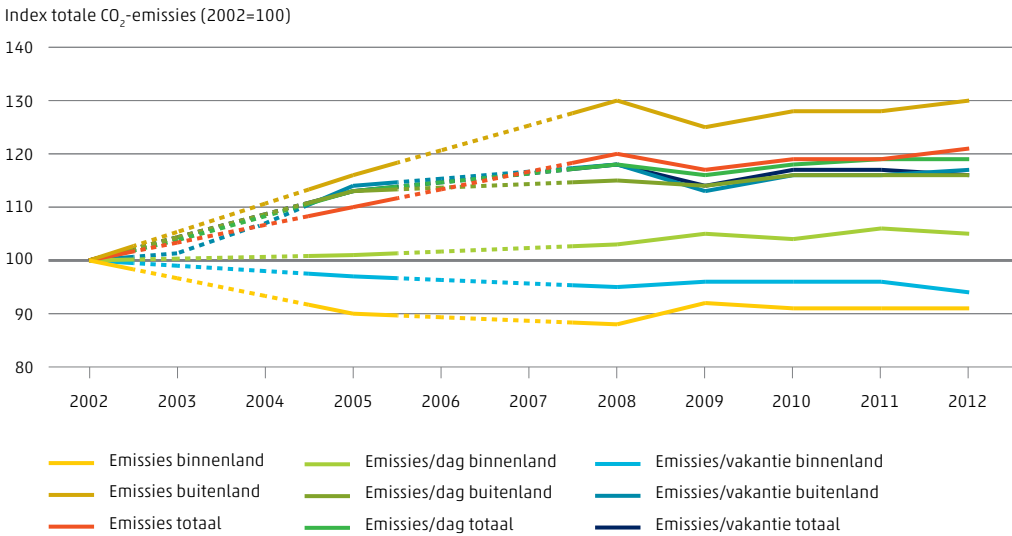

Bron: CVO (2012) en berekeningen CSTT/NRIT-onderzoek.

10.4.2 Emissietrends voor binnenlandse, buitenlandse en alle vakanties; totale emissies per vakantie en per vakantiedag, 2002-2012¹⁾

Emission trends for domestic, international and all holidays; total holiday emissions per trip and per day, 2002-2012

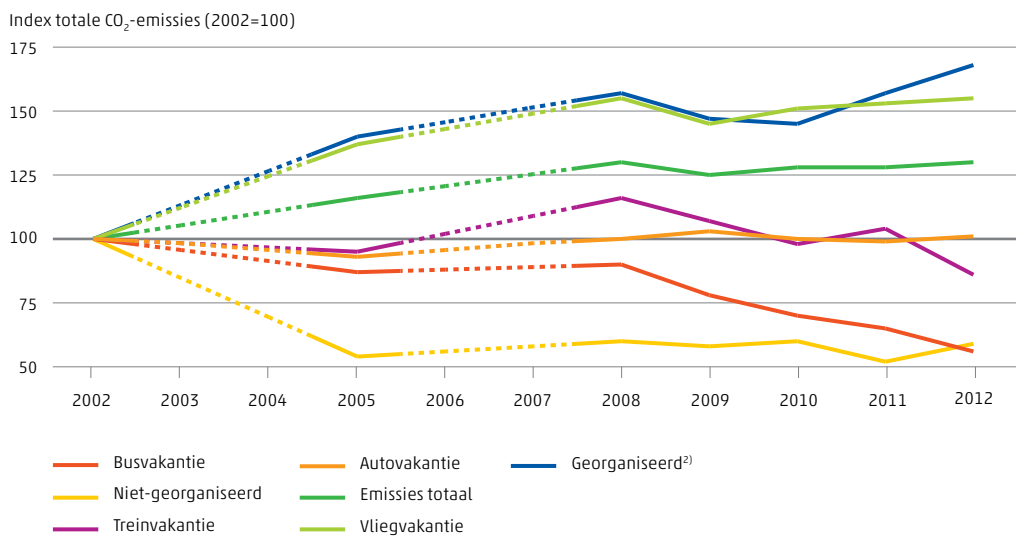
Bron: CVO (2002, 2005, 2008-2012) en berekeningen CSTT/NRIT-onderzoek.

¹⁾ Gegevens voor 2003, 2004, 2006 en 2007 ontbreken. Daarom zijn de lijnen van de grafiek rondom deze jaren als stippellijnen weergegeven.

10.4.3 Emissietrends voor buitenlandse vakanties; totale emissies per vervoermiddel en organisatievorm, 2002-2012¹⁾

Emission trends for international holidays; total holiday emissions per mode of transport and type of organised holiday trip

Bron: CVO (2002, 2005, 2008-2012) en berekeningen CSTT/NRIT-onderzoek.

¹⁾ Gegevens voor 2003, 2004, 2006 en 2007 ontbreken. Daarom zijn de lijnen van de grafiek rondom deze jaren als stippellijnen weergegeven.

²⁾ Georganiseerd = pakket plus samengesteld.

10.4.4 CO₂¹⁾ per dag, per vakantie en totaal, naar vakantieland, 2012

CO₂ per day, per holiday trip and total, by country of destination, 2012

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Nederland	30	92	928 081	23	224	1 798 637	25	150	2 726 718
België	34	105	1 089 999	26	216	1 672 203	29	153	2 762 201
Luxemburg	44	153	10 017	28	320	35 997	30	258	46 014
Frankrijk	52	178	94 451	32	493	1 117 944	33	433	1 212 395
Spanje	142	516	60 189	66	851	1 428 178	67	829	1 488 367
Portugal	166	607	14 708	68	925	383 656	70	908	398 364
Oostenrijk	100	380	14 566	38	418	499 812	38	417	514 379
Zwitserland	74	268	6 706	29	392	102 191	31	381	108 896
Verenigd Koninkrijk	79	265	81 111	41	385	179 085	48	338	260 196
Ierland	97	342	2 807	53	569	30 733	55	539	33 540
Noorwegen	128	430	7 087	56	938	146 231	57	889	153 317
Zweden	119	426	10 229	44	569	56 540	49	541	66 768
Finland	130	519	2 787	32	516	9 834	39	516	12 621
Denemarken	55	222	6 332	36	412	68 904	37	384	75 237
Duitsland	45	148	194 684	32	299	623 112	34	241	817 796
Italië	129	484	45 485	46	640	598 451	48	625	643 936
Griekenland	165	659	5 002	75	935	595 987	75	932	600 989
Turkije	212	771	17 960	81	1 015	802 533	82	1 008	820 493
voormalig Joegoslavië	.	.	.	41	710	166 277	41	710	166 277
Hongarije	120	471	11 952	40	623	83 468	43	599	95 420
Tsjechië	85	324	13 194	35	402	67 705	38	387	80 899
overig Europa	132	501	14 462	67	739	202 754	69	716	217 216
Afrika	305	916	2 644	113	1 480	750 392	114	1 477	753 035
Azië	501	2 003	11 189	137	2 734	1 456 600	138	2 726	1 467 789
Verenigde Staten en Canada	380	1 522	3 048	135	2 480	1 323 452	135	2 477	1 326 500
Overig Amerika	588	1 652	17 894	166	2 700	829 696	169	2 664	847 589
Australië en Oceanië	.	.	.	159	5 322	226 767	159	5 322	226 767
Totaal	38	122	1 685 583	51	601	13 752 139	49	420	15 437 722

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.5 CO₂¹⁾ per dag, per vakantie en totaal, naar vakantieduur, 2012

CO₂ per day, per holiday trip and total, by duration of holiday trip, 2012

	In Nederland			In het buitenland			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
2-4 dagen	30	92	928 081	60	200	757 502	38	122	1 685 583
5-8 dagen	26	166	908 475	65	446	2 577 642	47	309	3 486 117
9 dagen of meer	20	349	890 162	61	1 034	9 375 860	52	884	10 266 022
Totaal	25	150	2 726 718	62	682	12 711 004	49	420	15 437 722

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.6 CO₂¹⁾ per dag, per vakantie en totaal, naar vervoermiddel, Nederland en buitenland, 2012

CO₂ per day, per holiday trip and total, by mode of transport, Netherlands and abroad, 2012

	2-4 dagen		5-8 dagen			9 dagen of meer			Totaal			
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
Nederland												
Auto	30	95	863 136	26	169	863 798	21	356	845 171	25	156	2 572 105
Trein	23	68	45 851	19	122	22 231	13	216	9 024	20	86	77 105
Touringcar	28	67	2 496	18	129	3 219	.	.	.	22	92	5 715
Zeil-/motorboot	7	21	473	6	36	407	8	174	11 711	8	124	12 592
Fiets	12	32	4 910	11	67	4 767	8	231	5 206	10	60	14 883
Anders	24	72	11 215	26	162	14 053	26	416	19 050	25	154	44 318
Totaal	30	92	928 081	26	166	908 475	20	349	890 162	25	150	2 726 718
Buitenland												
Auto	43	141	3 439 949	37	251	7 520 65	34	590	2 763 700	35	381	3 859 714
Vliegtuig	126	457	3 286 55	108	759	1 687 618	99	1 629	6 243 577	102	1 220	8 259 850
Trein	31	101	31 964	28	179	34 626	22	314	30 560	27	160	97 151
Touringcar	33	110	19 788	29	182	45 070	29	352	87 411	30	225	152 270
Anders	80	265	33 146	72	480	58 262	71	1 222	2 506 11	72	758	342 019
Totaal	60	200	7 575 02	65	446	2 577 642	61	1 034	9 375 860	62	682	12 711 004

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.7 CO₂¹⁾ per vakantie en totaal, naar organisatievorm buitenland, 2012
CO₂ per holiday trip and total, by type of organised holiday trip abroad, 2012

	Georganiseerd auto			Georganiseerd touringcar			Georganiseerd vliegtuig		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
België	29	221	92378	12	74	590	.	.	.
Luxemburg	27	308	8922	30	151	221	.	.	.
Frankrijk	33	439	370714	25	192	10088	60	499	44130
Spanje	39	642	53405	31	374	30710	76	864	1092640
Portugal	88	1014	7490	34	454	925	71	862	317204
Oostenrijk	38	413	156971	26	250	23026	71	509	22051
Zwitserland	37	422	32930	23	156	1085	35	462	9326
Verenigd Koninkrijk	40	541	30265	29	206	7630	56	398	60958
Ierland	36	1041	2979	.	.	.	62	469	20635
Noorwegen	44	679	32236	31	349	3915	76	875	20468
Zweden	36	652	13039	27	213	1785	67	501	16677
Finland	99	541	4747
Denemarken	36	435	34111	24	140	1318	77	385	5263
Duitsland	34	292	271447	32	232	19826	58	393	16514
Italië	37	605	168328	31	298	9799	70	687	243009
Griekenland	66	1609	16597	35	352	857	76	924	567254
Turkije	67	1515	8708	.	.	.	85	1014	754984
voormalig Joegoslavië	35	655	40112	29	345	9079	57	817	38440
Hongarije	45	587	9353	32	336	874	69	525	28443
Tsjechië	33	343	23423	27	263	4398	73	449	4646
overig Europa	54	785	11596	34	306	5031	84	778	145893
Afrika	108	897	13048	.	.	.	117	1503	731514
Azië	.	.	.	39	430	286	138	2744	1442836
Verenigde Staten en Canada	181	2884	45357	.	.	.	137	2471	1221391
Overig Amerika	250	1999	9603	64	637	1039	167	2723	807986
Australië en Oceanië	423	2116	6362	.	.	.	155	5247	200138
Totaal	37	421	1459375	29	267	132482	102	1312	7817148

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

Georganiseerd overig			Niet-georganiseerd			Totaal		
per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
20	139	1 947	24	216	72 288	26	216	167 203
.	.	.	28	327	26 854	28	320	35 997
26	255	20 893	31	561	672 118	32	493	1 117 944
152	2 089	62 825	41	861	188 599	66	851	1 428 178
169	2 535	6 508	52	1 484	51 528	68	925	383 656
28	341	9 759	38	443	288 006	38	418	499 812
21	224	5 032	27	405	53 817	29	392	102 191
36	304	37 989	34	451	42 244	41	385	179 085
52	1 145	2 637	41	937	4 482	53	569	30 733
79	1 263	58 676	41	1 129	30 936	56	938	146 231
48	581	7 223	41	703	17 816	44	569	56 540
20	494	5 087	.	.	.	32	516	9 834
33	245	3 878	33	487	24 334	36	412	68 904
34	312	35 284	29	307	280 041	32	299	623 112
132	1 261	28 990	33	598	148 325	46	640	598 451
169	2 535	5 303	28	690	5 976	75	935	595 987
.	.	.	46	964	38 841	81	1 015	802 533
90	890	5 632	39	783	73 014	41	710	166 277
32	604	1 358	31	736	43 441	40	623	83 468
33	322	4 161	35	519	31 076	35	402	67 705
70	1 042	10 298	39	656	29 936	67	739	202 754
169	1 521	1 060	23	935	4 769	113	1 480	750 392
22	944	1 347	86	2 491	12 132	137	2 734	1 456 600
169	3 042	6 364	84	2 334	50 340	135	2 480	1 323 452
169	3 549	4 791	100	2 211	6 277	166	2 700	829 696
169	13 858	20 267	.	.	.	159	5 322	226 767
56	611	347 307	34	505	2 197 191	62	805	11 953 502

10.4.8 CO₂¹⁾ per vakantie en totaal, naar logiesvorm uitgebreid, 2012

CO₂ per holiday trip and total, by type of accommodation, 2012

	Korte vakantie		
	per dag	per vakantie	totaal
Woning van familie, vrienden of kennissen	58	193	61 125
Woning van particulier	21	65	47 711
Hotel, motel	52	157	868 564
Pension, bed & breakfast	33	98	40 889
Appartement	44	149	26 989
Zomerhuisje of vakantiebungalow; in een park met meerdere huisjes	30	105	318 108
Zomerhuisje of vakantiebungalow; niet in een park met meerdere huisjes	31	108	43 775
Tent, bungalowtent op vaste seizoen- of jaarplaats	17	62	3 517
Tent, bungalowtent niet op vaste seizoen- of jaarplaats	19	60	24 323
Tourcaravan, vouwcaravan, vouwwagen op vaste seizoen- of jaarplaats	23	69	42 246
Tourcaravan, vouwcaravan, vouwwagen niet op vaste seizoen- of jaarplaats	33	115	31 473
Stacaravan	26	82	67 415
Camper	46	141	38 594
Boot; zeevaart	184	599	21 489
Boot; riviervaart	67	207	2 700
Boot; zeilboot, motorjacht	12	36	10 541
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	25	75	23 290
Trekshut	16	52	2 526
Volkstuehuisje	9	20	476
Anders	41	119	9 831
Totaal	38	122	1 685 583

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.9 CO₂¹⁾ per vakantie en totaal, naar afstand, 2012

CO₂ per holiday trip and total, by distance, 2012

	Korte vakantie			Lange vakantie			Totaal		
	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
<500 km	31	95	1 138 448	24	228	2 268 689	26	156	3 407 138
500-1000 km	52	176	1 605 050	32	299	2 961 195	37	240	4 566 699
1000-1500 km	68	242	1 344 511	33	420	1 004 298	36	386	1 138 749
1500-2000 km	109	398	382 050	37	535	1 522 159	38	531	1 560 364
>2000 km	160	589	2 139 740	90	1 296	8 660 798	91	1 259	8 874 772
Totaal	38	122	1 685 583	51	601	13 752 139	49	420	15 437 722

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Carbon footprint in kg CO₂.

Frequentie: jaarlijks.

Lange vakantie**Totaal**

per dag	per vakantie	totaal	per dag	per vakantie	totaal
57	753	761 894	57	619	823 020
27	315	485 607	27	234	533 317
89	990	5 654 652	82	580	6 523 216
52	564	310 862	48	364	351 751
59	698	1 498 984	59	655	1 525 973
33	293	1 454 084	33	222	1 772 192
36	483	607 792	36	392	651 567
20	261	35 826	19	203	39 343
24	344	321 425	23	258	345 749
19	308	165 730	20	180	207 976
32	546	963 104	32	488	994 577
26	330	380 339	26	227	447 754
66	1 081	445 885	64	707	484 479
213	2 861	461 481	211	2 450	482 970
96	899	67 299	95	796	69 999
10	157	32 980	10	86	43 521
36	303	49 212	32	154	72 502
24	387	17 531	23	214	20 057
7	146	5 839	7	99	6 314
47	597	31 615	45	306	41 446
51	601	13 752 139	49	420	15 437 722

10.4.10 Eco-efficiëntie¹⁾, naar vakantieland, 2012

Eco-efficiency, by country of destination, 2012

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
	CO ₂ per euro		
Nederland	0,85	1,02	0,96
België	0,69	0,88	0,80
Luxemburg	1,01	1,10	1,08
Frankrijk	0,64	0,89	0,86
Spanje	1,28	1,03	1,04
Portugal	1,29	1,00	1,01
Oostenrijk	0,65	0,66	0,66
Zwitserland	0,56	0,61	0,60
Verenigd Koninkrijk	0,77	0,60	0,65
Ierland	0,71	0,62	0,63
Noorwegen	1,23	0,63	0,64
Zweden	0,96	0,77	0,79
Finland	1,78	0,64	0,75
Denemarken	0,80	0,79	0,80
Duitsland	0,80	0,85	0,84
Italië	1,05	0,81	0,82
Griekenland	1,45	1,00	1,00
Turkije	1,70	1,26	1,27
voormalig Joegoslavië	.	0,91	0,91
Hongarije	1,36	0,99	1,02
Tsjechië	0,93	0,88	0,89
overig Europa	1,36	0,79	0,81
Afrika	1,68	1,06	1,07
Azië	1,30	1,33	1,33
Verenigde Staten en Canada	3,80	1,13	1,14
Overig Amerika	1,06	1,40	1,40
Australië en Oceanië	.	1,21	1,21
Totaal	0,84	1,00	0,98

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.11 Eco-efficiëntie¹⁾, naar vakantie duur, 2012

Eco-efficiency, by duration of holiday trip, 2012

	In Nederland	In het buitenland	Totaal
	CO₂ per euro		
2-4 dagen	0,85	0,84	0,84
5-8 dagen	0,89	0,92	0,92
9 dagen of meer	1,20	1,02	1,03
Totaal	0,96	0,99	0,98

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.12 Eco-efficiëntie¹⁾, naar toeristische logiesvormen, buitenland, 2012

Eco-efficiency, by type of accommodation, abroad, 2012

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
	CO₂ per euro		
Woning van familie, vrienden of kennissen	1,10	1,25	1,24
Woning van particulier	0,50	0,76	0,75
Hotel, motel	0,79	0,99	0,97
Pension, bed & breakfast	0,62	0,76	0,75
Appartement	0,72	0,95	0,95
Zomerhuisje, vakantiebungalow	0,97	0,93	0,93
Tent, bungalowtent	0,64	0,68	0,68
Caravan, vouwwagen, camper	1,59	1,18	1,18
Boot	3,24	1,28	1,30
Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie	0,64	0,78	0,75
Anders	0,64	0,70	0,69
Totaal	0,83	0,99	0,98

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.13 Eco-efficiëntie¹⁾, naar afstand, 2012

Eco-efficiency, by distance, 2012

	Korte vakantie	Lange vakantie	Totaal
	CO ₂ per euro		
<500 km	0,82	0,99	0,93
500-1000 km	0,74	0,84	0,80
1000-1500 km	0,75	0,75	0,75
1500-2000 km	0,79	0,77	0,77
>2000 km	1,27	1,11	1,12
Totaal	0,84	1,00	0,98

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Milieubelasting van een vakantie afgezet tegen de bestedingen tijdens de vakantie uitgedrukt in kg CO₂ per euro.

Frequentie: jaarlijks.

10.4.14 Afstanden¹⁾, naar vervoermiddel, 2012

Distance covered, by mode of transport, 2012

	Aantal vakanties		Totale afstand (heen en terug)		
	1000	%	gemiddeld km	1000 km	%
Auto	26 648	72	577	15 383 179	24,7
Vliegtuig	6 772	18	6 523	44 176 557	70,9
Trein	1 502	4	470	706 257	1,1
Touringcar	739	2	1 462	1 080 294	1,7
Zeil-/motorboot	101	0	200	20 278	0,0
Fiets	247	1	200	49 389	0,1
Anders	739	2	1 170	864 255	1,4
Totaal	36 748	100	1 695	62 280 209	100

Bron: CVO, 2012 (berekening CSTT/NRIT-onderzoek).

¹⁾ Alle genoemde afstanden zijn gemeten in rechte lijn (great circle distance). In werkelijkheid ligt de afgelegde afstand tussen de 5 procent en 15 procent hoger, afhankelijk van vervoerwijze en afstands-klasse. Bij de berekening van de emissies is steeds een specifieke 'omwegfactor' toegepast voor de specifieke vervoerwijze en relatie.

Frequentie: jaarlijks.

Referenties

Bruijn, K. de, Dirven, R., Eijgelaar, E. & Peeters, P. (2008). *Reizen op grote voet 2005. De milieubelasting van vakanties van Nederlanders*. Een pilot-project in samenwerking met NBTC-NIPO Research. Breda: NHTV University for Applied Sciences.

Bruijn, K. de, Dirven, R., Eijgelaar, E., Peeters, P., & Nelemans, R. (2013). *Travelling large in 2011: The carbon footprint of Dutch holidaymakers in 2011 and the development since 2002*. Breda: NHTV Breda University of Applied Sciences.

CBS (2008a). StatLine: *Dagtochten per woonprovincie naar bestemmingsprovincie*. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2008b). StatLine: *Dagtochten naar kenmerken*. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2009). *Toerisme en recreatie in cijfers 2009*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2010). *Toerisme en recreatie in cijfers 2010*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2011). *Toerisme en recreatie in cijfers 2011*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2011a). StatLine: *Bodemgebruik in Nederland vanaf 1996*. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS (2012). *Toerisme en recreatie in cijfers 2012*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2012a). StatLine: *Logiesaccomodaties: gasten en overnachtingen naar land van herkomst*. CBS, Den Haag / Heerlen.

CBS, PBL & Wageningen UR (2013). *Broeikasgasemissies in Nederland, 1990 - 2012 (indicator 0165, versie 23, 9 september 2013)*. Online documents at URL www.compendiumvoordeleefomgeving.nl [9-9-2013].

Conway, T. & Tans, P. (2012). *Trends in Atmospheric Carbon Dioxide. Recent Global CO₂*. Online documents at URL www.esrl.noaa.gov/gmd/ccgg/trends/ [05-08-2012].

Laimer, P. en P. Öhlbock (2004). *Indicators measuring the sustainability of tourism; several considerations and results from the austrian perspective*, 7th International Forum on Tourism Statistics Stockholm, Sweden, 9-11 June 2004.

Lee, D., Pitari, G., Grewe, V., Gierens, K., Penner, J., Petzold, A., et al. (2010). Transport impacts on atmosphere and climate: Aviation. *Atmospheric Environment*, 44(37), 4678–4734.

Peeters, P., Szimba, E. & Duijnisveld, M. (2007). Major environmental impacts of European tourist transport. *Journal of Transport Geography*, 15, 83–93.

Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, A., Chapin, F. S., Lambin, E. F., et al. (2009). A safe operating space for humanity. *Nature*, 461 (7263), 472–475.

UNWTO-UNEP-WMO (2008). *Climate change and tourism: Responding to global challenges*. Madrid: UNWTO.

Bronnen

Algemeen of meerdere terreinen omvattend

Internationaal

Eurostat
Joseph Bech building
5, Rue Alphonse Weicker
2721 Luxembourg
Luxembourg
Tel. + 352 4301 36789 / 34567
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)
2, rue André-Pascal
75775 Paris Cedex 16
France
Tel. + 33 1 45 24 82 00
Fax + 33 1 45 24 85 00
<http://www.oecd.org>

World Tourism Organization (UNWTO)
Capitán Haya, 42
28020 Madrid
Spain
Tel. + 34 91 567 81 00
Fax + 34 91 571 37 33
<http://www.unwto.org>
omt@unwto.org

World Tourism and Travel Council (WTTTC)
1-2 Queen Victoria Terrace
Sovereign Court
London E1W 3HA
Verenigd Koninkrijk
Tel. 00 - 44 - 870 727 9882
Fax 00 - 44 - 870 728 9882
www.wttc.org
enquiries@wttc.org

Nationaal

Sociaal en Cultureel Planbureau
Rijnstraat 50
Postbus 16164
2500 BD 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 70 00
Fax (070) 340 70 44
<http://www.scp.nl>
info@scp.nl

Toerisme en recreatie

Algemene Nederlandse Vereniging van Reisondernemingen (ANVR)
<http://www.anvr.nl>

Alterra
Postbus 47
6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 48 07 00
<http://www.alterra.nl>

ANWB
Wassenaarseweg 220
Postbus 93200
2509 BA 's-Gravenhage
Tel. (088) 269 29 99
Fax (070) 314 69 69
<http://www.anwb.nl>

Bedrijfschap Horeca en Catering
Baron de Coubertinlaan 6
Postbus 121
2700 AC Zoetermeer
Tel. (079) 368 07 07
Fax (079) 361 73 12
<http://www.kenniscentrumhoreca.nl>
info@kenniscentrumhoreca.nl

Koninklijk Horeca Nederland (KHN)
Pelmolenlaan 10
Postbus 566
3440 AN Woerden
Tel. (0348) 48 94 89
Fax (0348) 48 94 00
www.khn.nl
info@khn.nl

Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage
Tel. (070) 379 89 11
<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez>

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Plesmanweg 1-6
Postbus 20901
2500 EX 's-Gravenhage
Tel. (070) 456 00 00
Fax (070) 456 11 11
<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ienm>

Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC)
Prinses Catharina-Amaliastraat 5
Postbus 63470
2502 JL 's-Gravenhage
Tel. (070) 370 57 05
<http://www.nbtc.nl>

Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme (NRIT)
Edisonbaan 14-F
Postbus 393
3430 AJ Nieuwegein
Tel. (030) 707 30 00
Fax (030) 605 26 18
<http://www.nrit.nl> of <http://www.nritmedia.nl>
info@nrit.nl

Vereniging van Recreatieondernemers Nederland (Recron)
Hoofdstraat 82
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Tel. (0343) 52 47 00
Fax (0343) 52 47 01
<http://www.recron.nl/>
info@recron.nl

Sport en recreatie-instellingen

HISWA Vereniging
Werfkade 2
Postbus 37111
1030 AC Amsterdam
Tel. (020) 705 14 00
<http://www.hiswa.nl/brancheorganisatie>
info@hiswa.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Rijnstraat 50
Postbus 20350
2500 EJ 's-Gravenhage
Tel. (070) 340 79 11
Fax (070) 340 78 34
<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/vws>

Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)
Papendallaan 60
Postbus 302
6800 AH Arnhem
Tel. (026) 483 44 00
Fax (026) 482 12 45
<http://www.nocnsf.nl>

Begrippen

Bestedingen van huishoudens

Bestedingen van huishoudens bestaan uit de waarden van goederen en diensten die in de onderzoeksperiode door ingezetenen huishoudens zijn aangeschaft (totale aankoopprijs) in Nederland of in het buitenland ter bevrediging van individuele behoeften of wensen (niet-productieve doeleinden). Daartoe behoren ook de aan consumptie gerelateerde overdrachten aan de overheid en aan instellingen zonder winstoogmerk. Betalingen die al in mindering zijn gebracht op het inkomen (bijvoorbeeld premie ziektekostenverzekeringen en alimentatie) worden niet tot de bestedingen gerekend. Uitgaven in de spaar- en beleggings sfeer zijn ook geen onderdeel van de bestedingen. Verder worden ook de hypotheeklasten en de aanschaf van de eigen woning niet tot de bestedingen gerekend; bij eigenaar-bewoners behoort in plaats daarvan wel de (bruto) huurwaarde van de eigen woning tot de bestedingen. De bruto huurwaarde is de huur die verschuldigd zou zijn als de betreffende woning zou worden gehuurd. De definitie van huurwaarde is met ingang van het Budgetonderzoek 2000 gewijzigd (zie hieronder).

De bestedingen zijn ingedeeld naar functie: goederen en diensten die in een bepaalde behoefte voorzien, zijn in dezelfde groep ingedeeld. Zo zijn bijvoorbeeld bestedingen aan benzine ingedeeld bij verkeer en vervoer en bestedingen aan huur bij woning. In budgetonderzoeken worden de bestedingen aan bepaalde categorieën goederen en diensten systematisch onderschat. Voorbeelden hiervan zijn de categorieën horeca, vermaak, alcoholica en tabakswaaren.

In 2000 is in het Budgetonderzoek de component "*huurwaarde van de woning*" in de bestedingen veranderd. Hiervoor werd in de jaren '90 uitgegaan van taxaties van makelaars. Met ingang van 2000 wordt bij de raming van de huurwaarde van de woning aangesloten bij de methode van Nationale Rekeningen waarbij wordt uitgegaan van de huur van een vergelijkbare huurwoning volgens een negental kenmerken. Voor meer details hierover wordt verwezen naar de toelichting in de CBS-database StatLine: [www.cbs.nl/StatLine/Inkomen en bestedingen/Bestedingen/Bestedingen](http://www.cbs.nl/StatLine/Inkomen%20en%20bestedingen/Bestedingen/Bestedingen); uitgebreide indeling naar huishoudkenmerken.

Bestemming

Bij vakanties is het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht aangemerkt als het vakantie land. Bij de binnenlandse vakanties is de bestemming met behulp van gemeentecodes vastgelegd. Bij de buitenlandse vakanties zijn alle landen op de wereld afzonderlijk gecodeerd en is binnen een aantal landen onderscheid gemaakt naar toeristengebied. Bij een gelijk aantal overnachtingen op meerdere plaatsen is die locatie genoteerd die het verst van de woonplaats van de respondent ligt.

Bij dagtochten is de bestemming de plaats waar men is geweest of, indien meerdere plaatsen zijn aangedaan, de plaats die het verst van het vertrekadres ligt. Wanneer een respondent geen plaatsnaam kon noemen is gevraagd naar de provincie.

Dagtocht

Iedere recreatieve activiteit waarvoor men twee uur of langer van huis is zonder dat daarbij een overnachting plaatsvindt.

Tot dagtochten worden gerekend: uitstapjes vanuit de eigen woning, school, kantoor of fabriek en uitstapjes vanuit de woning van familie, kennissen of vrienden – waar men al dan niet logeert – indien deze zelf aanwezig zijn.

Tot dagtochten worden niet gerekend: bezoek aan familie, kennissen of vrienden en uitstapjes vanuit een vakantieadres: hotel, pension, recreatiebungalow, camping, tweede woning, (sta)caravan, 'geruilde' woning e.d.

Een dagtocht kan bestaan uit maximaal drie opeenvolgende recreatieve activiteiten, bijvoorbeeld museumbezoek, een rondvaart maken, uit eten. Als tijdens een dagtocht meer dan één activiteit is ondernomen, wordt de activiteit die het langst heeft geduurd als de belangrijkste aangemerkt.

Iedere 'dagtocht' staat voor één dagrecreant. Als een gezin van vier personen gezamenlijk een dagje naar een attractiepark gaat, dan zijn dat vier dagtochten.

Duur van de dagtocht

De duur van dagtochten is berekend met behulp van de door de respondent opgegeven vertrek- en terugkomsttijden. Een dagtocht duurt minimaal twee uur.

Gast

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een gast is een bezoeker die één of meer nachten achtereen in een logiesaccommodatie verblijft.

Navolgende personen tellen niet mee voor de statistiek logiesaccommodaties:

- Vaste gasten, dat wil zeggen bezoekers die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijven.
- Bezoekers die een vaste standplaats op een kampeerterrein of een huisje voor langer dan twee maanden hebben gehuurd.
- Asielzoekers, ook niet als ze korter dan twee maanden in een accommodatie verblijven.

Per maand worden de in die maand vertrokken gasten waargenomen, ongeacht in welke maand de gast aangekomen is. Het is mogelijk dat een persoon twee of meerdere malen in een maand in dezelfde accommodatie of in verschillende accommodaties als gast wordt geteld.

Georganiseerde reis

Een reis in het kader van een vakantie waarbij logies en/of vervoer geboekt zijn bij:

- een reisbureau of ANWB-kantoor;
- een bank, warenhuis, postkantoor, VVV-kantoor, vakantieboekingscentrale van de VVV;
- een boekingscentrale van een hotel- of bungalowketen;
- rechtstreeks bij een reisorganisatie (vervoersmaatschappij, accommodatieverschaffer of andere bemiddelende instantie).

Groepsaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Een accommodatie met ten minste 20 slaappleaatsen die logies overwegend aan personen in groepsverband (geen gezinsverband zijnde) verstrekt, met slaapgelegenheden in kamers, zalen, huisjes, tenthuisjes, appartementen en/of tenten, die gasten mogelijk met 'vreemden' moeten delen. Tot groepsaccommodaties worden gerekend: kampeerboerderijen, vakantiehuizen, kindervakantiehuizen, scoutinghuizen, natuurvriendenhuizen, tentenkampen en logiesaccommodaties behorende tot watersportcentra en maneges.

Hotel

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een accommodatie met slaappleaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoonskamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie en een passant iemand die niet blijft overnachten. Ook appartementen met hoteldienstverlening behoren hiertoe.

Hoteldienstverlening

Dit is het gedurende het verblijf schoonhouden van kamers en opmaken van bedden. Verder kunnen nog andere diensten ter beschikking worden gesteld zoals receptie, room- en telefoonservice.

Huisjescomplex (of huisjesterrein)

Dit is een complex met slaappleatsen, bestaande uit een aantal zomerhuisjes, (vakantie)bungalows of (vakantie)appartementen die hoofdzakelijk voor verhuur door de exploitant of beheerder van het complex beschikbaar zijn. Als bungalow of zomerhuisje worden in dit verband ook appartementen zonder hoteldienstverlening beschouwd, die vaak deel uitmaken van een groter gebouw. Niet als huisjescomplexen worden beschouwd:

- complexen tweede woningen waarvan de individuele woningen in eigendom zijn van afzonderlijke particulieren en die niet hoofdzakelijk beschikbaar zijn voor verhuur door de exploitant van het complex;
- complexen appartementen die verhuurd worden met hoteldienstverlening; deze worden beschouwd als (appartementen)hotel.

Inkomend toerisme

Inkomend toerisme behelst de activiteiten van niet-ingezetenen in een land die naar dat land zijn gereisd en daar hebben verbleven.

Jachthaven, exploitant van jachthavens

Een bedrijf of instelling met als hoofdactiviteit het exploiteren van één of meer jachthavens. Een jachthaven is een accommodatie met zomerligplaatsen of passantenligplaatsen voor pleziervaartuigen.

Jeugdaccommodatie

Voor hoofdstuk 5:

Als zodanig worden beschouwd jeugdhotels en jeugdherbergen.

Jeugdherberg

Een accommodatie met ten minste vijf slaappleatsen voor overwegend jeugdige gasten, met slaapgelegenheid in kamers en/of zalen die men mogelijk met 'vreemden' moet delen.

Jeugdhotel

Hotel met ten minste vijf slaappleatsen voor overwegend jeugdige gasten, met slaapgelegenheid die men niet met 'vreemden' hoeft te delen.

Kampeerterrein

Voor hoofdstuk 5:

Terrein of een deel van een terrein met ten minste 20 toeristische slaappleatsen en met wasgelegenheid en toiletten, waarop kan worden overnacht in tenten, toercaravans, kampeerauto's, stacaravans, tenthuisjes of trekkershutten.

Korte vakantie

Verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste één en ten hoogste drie opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Lange vakantie

Verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen. Het gaat daarbij zowel om binnen- als buitenlandse vakanties. Ook het logeren bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland valt onder het begrip vakantie. Een verblijf bij familie, vrienden of kennissen in Nederland telt echter niet mee, tenzij de bewoners de hele tijd of de meeste dagen afwezig waren.

Logiesaccommodatie

Voor de hoofdstukken 4 en 5:

Een ruimte, zowel overdekt als in de open lucht, die bestemd, ingericht en in gebruik is voor het tegen betaling overnachten door gasten. Een accommodatie kan meerdere logiesvormen aanbieden. In deze publicatie worden als logiesaccommodatie aangemerkt: hotels en pensions, jeugdaccommodaties (jeugdhotels en jeugdherbergen), groepsaccommodaties, huisjescomplexen, kampeerterrinen en mengvormen van deze accommodaties.

Mengvormen. In de praktijk komen de hierboven vermelde logiesvormen vaak in combinatie voor. Wordt een combinatie aangetroffen van hotel/pension met een andere logiesvorm, waarbij de slaapplaatscapaciteit in beide sectoren boven de gestelde waarnemingsgrens ligt, dan wordt de accommodatie beschouwd en behandeld als twee accommodaties. Bij een mengvorm van kampeerterrinen, huisjescomplexen en/of groepsaccommodaties worden alleen die onderdelen waargenomen die boven de waarnemingsgrens liggen.

Logiesvorm

Voor de hoofdstukken 1, 2 en 3:

Als van meerdere logiesvormen gebruik is gemaakt, wordt die vorm genoteerd waarin de meeste nachten zijn doorgebracht.

Bij de *Seizoenrecreatieve logiesvormen* zijn ondergebracht: een zomerhuisje, vakantiebungalow, tweede woning, stacaravan, kajuitboot of volkstuintuisje of boot in het bezit van het huishouden en een eigen tent, bungalowtent, toercaravan, vouwcaravan of vouwwagen of tent op een vaste seizoen- of jaarplaats.

Onder toeristische logiesvormen worden verstaan:

- Woning van familie, vrienden of kennissen;
- Woning van een andere particulier;
- Hotel;
- Pension, bed & breakfast;
- Appartement;
- Zomerhuisje, vakantiebungalow (gehuurd);
- Tent, bungalowtent;
- Caravan, vouwwagen, camper;
- Boot (cruiseschip en gehuurde zeilboot of motorjacht);
- Jeugdherberg of andere groepsaccommodatie;
- Overige logiesvormen.

Niet-georganiseerde reis

Een vakantiereis waarbij men:

- het logies rechtstreeks bij de eigenaar boekte;
- of zonder te reserveren op pad ging;
- of op een vaste seizoen- of jaarplaats verbleef;
- of in een eigen recreatief onderkomen verbleef.

Overnachting (of nacht)

Elke nacht die een gast doorbrengt in een logiesaccommodatie, voor zover dit er geen is van een vaste gast in een hotel of pension of van een vaste huurder van een huisje of vaste standplaats op een kampeerterrein.

Participatie, deelname

Het aandeel van de bevolking (of een categorie daaruit) dat in de periode waarop de analyse betrekking heeft ten minste eenmaal een vakantie heeft doorgebracht.

Passant

Een passant (in een hotel) overnacht niet.

Pension

Een accommodatie met ten minste vijf slaappleatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoonskamers tegen boeking anders dan per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten doch niet aan passanten. Hierbij is een gast iemand die overnacht in de accommodatie, en een passant iemand die niet blijft overnachten.

Recreatieve activiteiten (Dagrecreatie)

Dit zijn alle activiteiten die iemand voor zijn plezier onderneemt. Bijvoorbeeld: een dagje naar het strand of pretpark, wandelen, sporten, bezoek aan museum, theater of café, een rondvaart, de wekelijkse zangavond, uit eten gaan, winkelen voor het plezier.

Reisverkeer

Met ingang van 2002 worden financiële gegevens met betrekking tot inkomend en uitgaand reisverkeer niet meer samengesteld door De Nederlandsche Bank, maar door het CBS. Elk kwartaal publiceert het CBS in StatLine cijfers over de invoer respectievelijk de uitvoer van reisverkeersdiensten van Nederland uit/ naar de belangrijkste partnerlanden, verbijzonderd naar privé- dan wel zakelijk verkeer. Het onderdeel reisverkeer binnen de diensten verschilt van de meeste internationale diensten omdat de consument het kenmerkende karakter geeft aan het reisverkeer. De consument (of de reiziger) gaat naar een andere economie om goederen en/of diensten te verkrijgen. Daarom is reisverkeer, in afwijking van de meeste overige diensten, geen specifiek product, maar veel meer een scala van goederen en diensten die de reiziger in het buitenland gebruikt. Het uitgaande reisverkeer is de invoer van de dienst: de Nederlandse reiziger in het buitenland. Het inkomende reisverkeer is de uitvoer van de dienst: de buitenlandse reiziger in Nederland.

Een *reiziger* is een individu dat korter dan een jaar verblijft in een land waarvan hij/zij geen ingezetene is.

Reisverkeer omvat alle goederen en diensten die tijdens het reisverblijf zijn verkregen. De meest voorkomende goederen en diensten zijn logies, voedingsmiddelen, drank, amusement en vervoer binnen de bezochte landen, en cadeaus, souvenirs en andere artikelen die aangekocht zijn voor het eigen gebruik van de reiziger en die meegenomen worden uit het bezochte land. Uitgesloten is internationaal passagiersvervoer, een onderdeel van vervoersdiensten. Vakantiegangers betalen vaak één prijs voor de gehele reis en kunnen vaak geen onderscheid maken tussen accommodatie-uitgaven en transportuitgaven. In overleg met de reisbranche heeft het CBS hiervoor correctiefactoren gekwantificeerd.

Inkomend reisverkeer

Een eigen bron over het niveau van de bestedingen van buitenlanders in Nederland is nog niet voorhanden. Het CBS baseert zich daarom nog op de cijfers van De Nederlandsche Bank. Deze cijfers over 2001 zijn voor de jaren vanaf 2002 geëxtrapoleerd aan de hand van gegevens uit de statistiek Logiesaccommodaties en de waardemutaties van privébestedingen van buitenlanders in Nederland volgens Nationale Rekeningen.

Seizoen

Bij het Continu VakantieOnderzoek omvat de zomerperiode 22 weken in de maanden mei tot en met september. De winterperiode omvat de overige 30 weken.

Winterperiode: oktober tot en met april van het jaar daaropvolgend

Zomerperiode: mei tot en met september

De dag waarop een vakantie begint is bepalend voor de toedeling aan een bepaald seizoen.

Voor het onderzoek Dagrecreatie is de volgende indeling gebruikt:

Herfst: september 2006 – november 2006;

Winter: december 2006 – februari 2007;

Voorjaar: maart 2007 – mei 2007;

Zomer: juni 2007 – augustus 2007.

Slaapplaats

Ieder bed of andere ruimte in een logiesaccommodatie waar één persoon kan slapen. Tweepersoonsbedden worden als twee slaapplaatsen geteld.

Bijzetbedden in hotels worden niet meegeteld, bedden in dependances wel. Op kampeerterreinen telt een standplaats voor vijf slaapplaatsen. Vast verhuurde standplaatsen en vast verhuurde huisjes worden niet meegeteld.

Slaapplaatsbezettingsgraad

Voor hoofdstuk 5:

Dit is het aantal overnachtingen in een bepaalde periode gedeeld door het product van het aantal slaapplaatsen en het aantal dagen van de betreffende periode (bruto slaapplaatsbezettingsgraad). De netto bezettingsgraad gaat uit van de capaciteit in accommodaties die op dat moment geopend zijn voor gasten. Een voorbeeld:

Stel dat het aantal overnachtingen in januari, februari en maart respectievelijk 1000, 1200 en 1800 bedraagt en het aantal slaapplaatsen in de geopende accommodaties respectievelijk 100, 120 en 150, dan is de netto bezettingsgraad in het eerste kwartaal $0,36 = (1000 + 1200 + 1800) / (31 \times 100 + 28 \times 120 + 31 \times 150)$, uitgedrukt als percentage: 36%.

Bij het gebruik van de aldus berekende bezettingsgraad dient men zich te realiseren dat:

- de kamer-, huisjes- en standplaatsbezetting veelal aanmerkelijk hoger is dan de slaapplaatsbezetting, omdat meestal niet alle slaapplaatsen van deze verblijfseenheden bezet worden.
- bezetting door vaste gasten in hotels en pensions niet inbegrepen is.

Alleen de netto slaapplaatsbezettingsgraad wordt gepubliceerd.

Sterrenindeling

In 2005 is het Bedrijfschap Horeca gestart met een herwaardering van de sterrenindeling volgens de Benelux. Deze overgang heeft in het bijzonder in 2006 en 2007 plaatsgevonden.

De indeling die het CBS hanteert in de statistiek Logiesaccommodaties is de indeling zoals de accommodatie deze hanteert dat jaar. Dit heeft tot gevolg dat de cijfers naar ster in 2006 en 2007 zowel bedrijven volgens de oude (Benelux) als de nieuwe (nationale) indeling in zich hebben. Daardoor zijn cijfers naar de sterrenindeling van 2006, 2007 en de sterrenindeling van daarvoor niet volledig vergelijkbaar. Zo geldt tevens dat de sterrenindeling van de jaren na 2007 niet vergelijkbaar is met de sterrenindeling van de jaren ervoor.

Toerisme

De activiteiten van personen die reizen naar en verblijven op plaatsen buiten hun normale omgeving, voor niet langer dan een (aaneengesloten) jaar, om redenen van vrijetijdsbesteding, zaken en andere doeleinden. Deze activiteiten houden geen verband met het uitoefenen van activiteiten die worden beloond vanuit de plaats die wordt bezocht. Buitenlanders die in Nederland komen werken en betaald worden door mensen, organisaties of bedrijven in Nederland tellen dus niet mee als toerist. Zakelijke reizigers op dienstreis of congres tellen wel mee. Binnenlandse reizigers die forensen, vracht vervoeren of als verkoper reizen tellen niet mee. Verder kunnen we eendaagse (of dag-) en meerdaagse toeristen onderscheiden.

De normale omgeving van een persoon is de directe nabijheid van zijn of haar huis en plaats van werk of studie en andere plaatsen die regelmatig worden bezocht. Toelichting: deze definitie is weliswaar internationaal geaccepteerd, maar erg algemeen. Elk land vult het anders in met frequentie-, tijd- en/of afstandscriteria. In Nederland gelden twee criteria waaraan samen moet zijn voldaan: bezoeken die 1) langer duren dan twee uur en 2) gedaan zijn vanuit een recreatief-toeristisch of zakelijk-toeristisch motief zijn bezoeken buiten de normale omgeving en dus toeristisch.

Toeristische logiesvorm

Zie onder: Logiesvorm.

Toeristische slaappleats

Slaappleats in een toeristische logiesvorm.

Toeristische vakantie

Vakantie waarbij voornamelijk van toeristische logiesvormen gebruik is gemaakt.

Uitgaand toerisme

Uitgaand toerisme betreft de activiteiten van inwoners van een bepaald land die buiten hun land zijn gereisd en daar hebben verbleven.

Uitgaven

Zie: Bestedingen van huishoudens en Vakantie-uitgaven.

Vakantieduur

De vakantieduur omvat de totale duur in dagen van een vakantie, inclusief de dag van vertrek en van terugkeer.

Vakantieganger

Een persoon die een lange of korte vakantie doorbrengt. Achter iedere vakantie staat één vakantieganger.

Vakantieland

Het land waar men het grootste aantal overnachtingen heeft doorgebracht.

Vakantie-uitgaven

Dit zijn de specifieke kosten die gemaakt zijn voor de vakantie zelf, dat wil zeggen reiskosten, verblijfkosten, uitgaven aan voeding en overige kosten die rechtstreeks verband houden met de vakantie zoals verzekeringen, entrees, souvenirs, foto- en filmmateriaal. De uitgaven aan duurzame recreatiegoederen zoals caravan, tent, boot, kampeeruitrusting en dergelijke zijn buiten beschouwing gelaten, omdat ze niet aan één vakantie kunnen worden toegerekend. Dit geldt ook voor de huur van een vaste stand- of ligplaats, die eveneens voor een onbekend aantal vakanties wordt benut.

Als een respondent de vakantie-uitgaven niet meer wist, is gevraagd om dit aan de hand van een gedetailleerde klassenindeling zo goed mogelijk te schatten. Achteraf is bij deze vakanties voor de berekening van de gemiddelde uitgaven uitgegaan van het klassenmidden van de aangegeven categorie.

Vaste gast

Bezoeker die meer dan twee maanden in een hotel of pension verblijft.

Vervoermiddel

Bij het Continu VakantieOnderzoek is uitsluitend gevraagd naar het vervoermiddel waarmee op de heenreis de langste afstand werd afgelegd.

Bij de indeling naar vervoermiddelen zijn in de categorie 'boot' zeilboten, motorjachten en schepen voor zee- of riviercruises ondergebracht. Veerboten

en ferry's zijn als een afzonderlijke categorie vermeld of bij de 'overige vervoermiddelen' ondergebracht.

Watersportclubs en -organisaties

Clubs waarvan de leden als hoofdactiviteit een vorm van watersport beoefenen zoals zeilen, roeien, motorbootvaren, surfen of waterskiën. Watersportclubs kunnen bovendien het beheer voeren over een of meer jachthavens. Sporten als vissen, ijszeilen, zwemmen of duiken worden hier niet tot de watersport gerekend.

Werkgelegenheid

Voor een inzicht in de werkgelegenheid in de sector Toerisme en recreatie is tabel 9.4 samengesteld. De gegevens komen uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen (EWL). Met de EWL wordt informatie verzameld over het niveau, de ontwikkeling en de verdeling van het aantal banen, de verdiende lonen en de arbeidsduur van werknemers. In de CBS-database StatLine zijn gedetailleerde gegevens beschikbaar over de economische activiteit van de werknemers. Uit deze gegevens is een selectie gemaakt van bedrijfsklassen en -subklassen op basis van richtlijnen van de Tourism Satellite Accounts van de Europese Unie. Dat heeft geleid tot de indeling van de voorkolom van tabel 9.4.

Werknemers zijn mensen die arbeid verrichten tegen loon of salaris. Omdat een werknemer bij meerdere bedrijven kan werken, hebben de uitkomsten betrekking op het totaal aantal *banen van werknemers* (en niet op het aantal werknemers). In deze aantallen banen tellen alle banen mee, ongeacht hun arbeidsduur. Ook directeurs die tevens grootaandeelhouder zijn worden meegeteld. Zelfstandige ondernemers worden niet meegeteld. Daarom geven de cijfers niet de totale werkgelegenheid weer.

Op grond van de regels met betrekking tot geheimhouding van gegevens van afzonderlijke bedrijven zijn er geen cijfers over het aantal banen in het passagiersvervoer door de lucht en in de dienstverlening voor het (personen) vervoer.

Onderzoeken

In 'Toerisme en recreatie in cijfers' wordt gebruikgemaakt van cijfermateriaal uit verscheidene bronnen. Dit leidt soms tot verschillen in uitkomsten over hetzelfde onderwerp. Zo geven zowel de statistiek over het onderdeel reisverkeer van de betalingsbalans als de statistiek Inkomend Toerisme informatie over de bestedingen van de buitenlandse toeristen in Nederland. Dit laatste cijfer slaat op de buitenlandse toeristen die overnachten in Nederlandse logiesaccommodaties. Het cijfer van het inkomend reisverkeer bevat ook de bestedingen van andere categorieën buitenlandse toeristen zoals de bestedingen van niet-ingezetenen in het bezit van een tweede woning of een boot, van buitenlandse passagiers op cruises en andere boottochten, van bezoek aan familie en vrienden door de buitenlandse toerist en van de buitenlandse toerist op doortocht. Definitieverschillen en verschillen in populatieafbakening en methoden van onderzoek verklaren in belangrijke mate de optredende variatie in uitkomsten. Dit geldt eveneens voor de cijfers over overnachtingen in logiesaccommodaties in Nederland van het Continu VakantieOnderzoek en die van de statistiek Logiesaccommodaties.

Nauwkeurigheid

Omdat deze publicatie een globaal beeld wil geven is de nauwkeurigheid vaak op het niveau van tienduizendtallen, waarbij als teleenheden 'x 1 000' wordt vermeld. In andere publicaties worden nauwkeuriger cijfers over dezelfde onderwerpen verstrekt.

Het Continu VakantieOnderzoek

Het Continu VakantieOnderzoek (CVO) heeft tot doel om informatie te verstrekken over de lange en korte vakanties van Nederlanders.

Vanaf 2002 is het Continu VakantieOnderzoek opnieuw opgezet. Een gevolg daarvan is dat de uitkomsten vanaf het vakantiejaar 2002 niet goed te vergelijken zijn met die van voorgaande onderzoeken. Het verschil met voorgaande jaren wordt onder meer veroorzaakt door een verruiming van de vakantiedefinitie. Zo worden vanaf 2002 ook de vakanties bij familie, vrienden of kennissen in het buitenland meegeteld. Daarnaast is ten opzichte van de vorige opzet de begindatum van het vakantiejaar twee maanden naar voren gehaald. Het verslagjaar 2002 begon daardoor op 1 oktober 2001.

Door wijzigingen in de vragenlijst is ook de indeling van enkele kenmerken van de vakanties en vakantiegangers aangepast, waardoor ook een verschil met de

oude opzet ontstond. Een ander punt van verschil is de methode van waarneming. Bij het vernieuwde CVO wordt gebruikgemaakt van Capi@Home. De vragenlijsten worden daarbij via een eigen pc ingevuld en via een modem naar TNS-NIPO verzonden. In het vorige CVO vond de waarneming via een schriftelijke enquête plaats.

Het CVO wordt jaarlijks gehouden onder een steekproef van netto circa 6500 à 7000 personen. Ten opzicht van de CVO's tot en met 2001 betekent dit bijna een verdubbeling, waardoor de betrouwbaarheid in gunstige zin is beïnvloed. Bij de interpretatie van de uitkomsten moet men er echter rekening mee houden dat een steekproef niet altijd exacte uitkomsten oplevert, maar dat de uitkomsten statistische marges kennen. De grootte daarvan is mede afhankelijk van het aantal personen of vakanties in de onderscheiden categorieën waar de uitkomsten betrekking op hebben. Voor meer informatie hierover kunt u de publicatie 'Vakanties van Nederlanders' raadplegen.

Onderzoek Dagrecreatie 2006-2007

Het Onderzoek Dagrecreatie heeft tot doel een beeld te schetsen van de dagrecreatie in Nederland in al zijn facetten. Het onderzoek is een vijfjaarlijkse telefonische enquête gehouden onder personen woonachtig in Nederland. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven. De dagtochten die worden gemaakt vanaf een vakantiebestemming vallen buiten het kader van het onderzoek. Het onderzoek van 2006/'07 vond plaats van 1 oktober 2006 tot en met 30 september 2007.

Populatie

De doelpopulatie voor het Onderzoek Dagrecreatie zijn alle personen woonachtig in Nederland, ongeacht de leeftijd. Personen woonachtig in institutionele huishoudens (verzorgingstehuizen, verpleeghuizen, enz.) worden niet in het onderzoek meegenomen. Proefpersonen worden getrokken uit de Gemeentelijke Basisadministratie. Iedere twee weken wordt een nieuwe groep proefpersonen benaderd. Er wordt bij het bepalen van de grootte van de te trekken steekproef rekening gehouden met onder andere uitval door non-respons en selectieve uitval van proefpersonen (proefpersonen die bijvoorbeeld geen telefoonnummer of een geheim nummer hebben). Bij dit onderzoek werden ongeveer 21500 personen benaderd. 1100 personen namen uiteindelijk deel aan het onderzoek.

Deelname aan onderzoek

Het onderzoek bestaat uit twee delen: Allereerst vindt de werving plaats. Dat gebeurt middels een telefonisch vraaggesprek waarin aan de steekproefpersonen gevraagd wordt of ze bereid zijn om gedurende ongeveer twee weken (van de 1e t/m de 15e of van de 16e t/m de laatste dag van de maand) bij te houden welke dagtochten ze hebben gemaakt. Als ze hiertoe bereid zijn wordt het vraaggesprek voortgezet met enkele algemene vragen over hun deelname aan recreatie-activiteiten en over hun achtergrondkenmerken.

Het tweede deel van het onderzoek bestaat uit twee telefonische peilingen van de ondernomen dagtochten: één over de eerste week en één over de tweede week van de onderzoeksperiode. Per dagtocht worden gegevens verzameld over datum en tijd, vertrekplaats en bestemming, activiteiten, reisgezelschap, vervoer en uitgaven. Wanneer de proefpersoon jonger is dan 12 jaar, worden de vragen namens het kind beantwoord door een ouder of verzorger van het kind. Kinderen ouder dan 12 maar jonger dan 16 jaar mogen desgewenst zelf de vragen beantwoorden of dit door een ouder of verzorger laten doen.

Ophoging

Bij de ophoging van de uitkomsten van de steekproef naar de hele bevolking wordt de verdeling van personen naar leeftijd en geslacht, stedelijkheid en grootte van het huishouden aangepast aan die van de bevolking. De herweging vindt voor ieder van de 24 groepen plaats. Op die manier vindt een correctie plaats voor de lagere respons tijdens de vakantiemaanden.

Nauwkeurigheid

Het onderzoek betreft een steekproef. De uitkomsten kennen daarom nauwkeurigheidsmarges. Bij de interpretatie van de uitkomsten dient hiermee rekening te worden gehouden.

Vergelijkbaarheid met voorgaande onderzoeken

Het Onderzoek Dagrecreatie 2006/'07 is op dezelfde wijze uitgevoerd als de Onderzoeken Dagrecreatie uitgevoerd in 2001/'02, 1995/'96 en 1990/'91. De resultaten van deze onderzoeken zijn daardoor onderling vergelijkbaar.

Onderzoek Logiesaccommodaties

Het onderzoek Logiesaccommodaties heeft tot doel maandelijks het aantal gasten en hun overnachtingen naar nationaliteit te bepalen. Er zijn in Nederland ongeveer 7500 accommodaties die logies verstrekken, waarvan er circa 2300 benaderd worden voor maandelijkse deelname aan het onderzoek.

Satellietrekening Toerisme

De Satellietrekening Toerisme (SRT) beoogt als satellietrekening van de Nationale Rekeningen (NR) het toerisme te beschrijven in nauwe aansluiting op de concepten, definities en uitkomsten van de Nationale Rekeningen. Daardoor is het mogelijk het toerisme met de rest van de economie te vergelijken. Door de methode van de Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ te volgen worden ook internationale vergelijkingen mogelijk. De nadruk van de RMF-methodiek ligt op het *gebruik* door toeristen van goederen en diensten. Om de bronnen op dit gebied te kunnen benutten, dient allereerst bepaald te worden wat onder een "toerist" wordt verstaan.

Toerist/bezoeker

Het RMF definieert een toerist/bezoeker als "iedereen die zich buiten zijn 'normale omgeving' (zoals huis en werk) begeeft voor minder dan twaalf maanden, waarbij het belangrijkste doel van de reis anders is dan het uitoefenen van activiteiten die vanuit de bezochte plaats beloond worden". In dit onderzoek werd gekozen om *motief* en *duur van de tocht* als criteria te gebruiken om te bepalen of iemand buiten zijn 'normale omgeving' reist. Iemand met een toeristisch motief die een tocht langer dan twee uur maakt, wordt gezien als toerist. Het RMF rekent naast recreatieve²⁾ uitstapjes ook zakelijke tochten tot het toerisme. In combinatie met de duur van de tocht worden in de SRT de volgende typen toeristen onderscheiden:

Onderscheiden typen toeristen

Eendaags		Meerdaags = met overnachting	
recreatief	zakelijk	recreatief	zakelijk

Diensten

Het RMF onderscheidt enkele soorten producten, al naar gelang het directe belang voor het toerisme. *Kenmerkende toeristische diensten* zijn essentieel voor het toerisme. De volgende hoofdcategorieën worden onderscheiden:

- Hotels en overige logiesaccommodaties;
- Maaltijd- en drankverstrekking;
- Vervoer;

¹⁾ UNSD et al., 2001, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, United Nations Statistics Division, World Tourism Organization, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxembourg, Paris (RMF).

²⁾ Onder recreatieve uitstapjes worden hier tijdsbestedingen verstaan zoals: bezoek aan vrienden en familie, vakanties, gezondheidsbehandelingen of pelgrimstochten.

- Reisbemiddeling en reisorganisaties;
- Amusement en cultuur;
- Sport, bioscoop en overige recreatie;
- Overige toeristische diensten.

De tabel over het aanbod geeft de productie van kenmerkende (karakteristieke) toeristische diensten weer. In de SRT wordt onderzocht wat de totale productie van die diensten is en welk deel daarvan daadwerkelijk door toeristen wordt geconsumeerd. Hoe groter het gebruik van een bepaalde dienst door toeristen is, hoe meer de productie van die dienst van het toerisme afhankelijk is. Met de gegevens van het gebruik kan vervolgens worden bepaald van welk type toerist het totale gebruik van de dienst het meest afhankelijk is.

De tabel over het gebruik geeft de totale consumptie weer door Nederlandse en buitenlandse toeristen, binnen Nederland (en een klein deel buiten Nederland).

Het toeristisch bruto binnenlands product is gelijk aan de toegevoegde waarde gegenereerd door toerisme, gegeven het feit dat het deel uitmaakt van de zogenaamde finale consumptie inclusief product-gerelateerde belasting en subsidies.

Definitions

Bed-place

Every bed or space in a tourist accommodation where one person can sleep. Twin beds are counted as two bed-places. Occasional beds in hotels are not counted; beds in annexes are. A campsite pitch is counted as five bed-places. Fixed campsite pitches and permanently rented holiday cottages are not included.

Bed-place occupancy rate

Chapter 5:

The gross occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days of that period for the same group of accommodations. The net occupancy rate of bed-places is obtained by dividing total overnight stays in a period by the product of the bed-places and the number of days on which the bed-places are actually available for guests, and multiplying the quotient by 100 to express the result as a percentage. Only the net occupancy rate is published.

Example: If the numbers of overnight stays in January, February and March are 1,000, 1,200 and 1,800, and the numbers of bed-places in open accommodations for each month are: 100, 120 and 150, the net occupancy rate in the first quarter is then 0.36 (= (1,000 + 1,200 + 1,800) / (31 * 100 + 28 * 120 + 31 * 150)), or 36%.

When using this occupancy rate, one should be aware that:

- room, dwelling and site occupancy rates are usually much higher than the bed-place occupancy rate, because in general not every bed-place of these units is occupied;
- guests staying longer than two months are not included, because they are not considered to be tourists or visitors.

Boarding house

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least five bed-places providing lodging accommodation, usually in single or double rooms, not on a night-to-night basis, where meals and other small consumptions may be provided for guests, but not for non-guests.

Campsites

Chapter 5

Campsites provide collective lodging facilities in enclosed areas for tents, caravans, trailers, mobile homes and shelters or cabins, with collective washroom and toilet facilities. The figures cover tourist campsites with at least 20 bed-places.

Day trip

A day trip is a recreational activity for which a person is away from his or her usual environment for at least two hours, without an overnight stay.

Day trips include excursions departing from the usual environment (home, school, office, factory), and excursions departing from the homes of relatives or friends, if they are at home themselves, regardless of whether or not the night is also spent there. Day trips do not include visits to relatives or friends, and excursions starting from a holiday address: hotel, boarding house, bed & breakfast, apartment, holiday cottage, campsite, second home, caravan, camper.

A day trip may comprise at most three consecutive recreational activities, e.g. visiting a museum, making a round trip, dining. If there was more than one activity during the day trip, the activity that took the longest time is marked as the most important.

Each 'day trip' refers to one person. A family of four who visit an attraction together is counted as four day trips.

Destination

The holiday destination is the country where the largest number of nights was spent. The destination of domestic holidays is indicated by municipality codes. Holidays abroad (outbound holidays) use country codes, and tourist regions of some countries. If an equal number of nights is spent at two or more locations, the destination furthest away from the respondent's home is taken.

For day trips the destination is the place where the visitor has been. If the visitor went to more than one place, the place that is furthest away from the place of departure is used. If a respondent did not know the name of the place, the name of the province is used.

Employment

Table 9.4 provides an insight into the employment situation in the tourism and recreation industry. The data are derived from the employment and earnings survey (*Enquête Werkgelegenheid en Lonen, EWL*). The purpose of this survey is to collect information on the level, development and distribution of jobs, wages earned and employee working hours. Statistics Netherlands' StatLine database has detailed figures on economic activities of employees. Data were selected from this source on the number of jobs in various branches of industry based on the guidelines of the Tourism Satellite Accounts of the European Union. This selection resulted in the first column of the table.

Employees are persons working for a wage or salary. As an employee may work for more than one enterprise, the data present the total number of *jobs of employees*, not the total number of employees. All jobs are counted, irrespective of the weekly working hours. As manager-shareholders are also counted in these statistics,

while self-employed persons are not, the figures do not represent the complete employment situation.

Data on several branches of the tourism industry are lacking because of confidentiality regulations.

Expenditure of households

See: Household expenditure.

Group accommodation

Chapter 5:

An establishment providing lodging accommodation mainly to groups of persons (not families), with at least 20 bed-places, arranged in rooms, dormitories, cottages, dwelling-type units and/or tents that tourists may have to share with "strangers". These include farmyard campsites, holiday homes (for children), holiday camps, scout camps, ecological/nature camps, marina lodgings, accommodations belonging to riding schools.

Guest

Chapters 4 and 5:

A guest is a visitor who spends one or more consecutive nights in a tourist accommodation.

The following persons are not included in the statistics:

- regular guests: visitors who spend more than two months in a hotel or boarding house;
- visitors who have rented a fixed campsite pitch or a holiday cottage for more than two months;
- asylum seekers, even if they stay in a lodging accommodation for less than two months.

Every month all guests who departed in that month are counted, irrespective of the month in which they arrived. The same person may be counted more than once in the same tourist accommodation or in different accommodations.

Holiday cottage park

Chapters 4 and 5:

Collective lodging facility with at least 20 bed-places under common management, such as a cluster of holiday cottages arranged as dwelling-type accommodation and providing limited hotel services (not including daily bed-making and cleaning). Also includes holiday apartments without hotel service, often located in an apartment building.

Not included in this definition are:

- Groups of individually owned second homes which are generally not for rent through a common manager.
- Holiday homes with full hotel service; these are included under hotels.

Holiday expenditure

This covers the spending specifically on the actual holiday, i.e. on transport, lodging, food, and other spending directly related to the holiday such as insurance, entrance fees, souvenirs, photo and film material. Spending on durable recreational consumer goods such as caravans, boats, camping equipment, etc. is not included as it cannot be charged to one holiday. The same applies for the rent of a permanent campsite pitch or berth that may be used for an unknown number of holidays.

If a respondent didn't remember the amount of money spent, one was asked to estimate on the basis of a detailed classification.

Holiday length

The total length of a holiday measured in days, including the days of departure and of return.

Holidaymaker

A person who is on holiday. Every holiday has one holidaymaker.

Hotel

Chapters 4 and 5:

Tourist accommodation with at least 5 bed-places providing not only lodging accommodation, usually in single or double rooms, on a night-to-night basis, but also certain services including room service, daily bed-making and cleaning of sanitary facilities. A hotel may provide meals and other small consumptions to guests as well as to non-guests. This category includes apartment-hotels providing hotel services.

Hotel services

These comprise cleaning the room and making beds during a hotel stay. Other services may be reception, room and telephone services.

Household expenditure

Household expenditure consists of the value of goods and services purchased during the period under review by resident households (total retail price) in the Netherlands or abroad to satisfy individual needs and desires (non-productive ends). This includes consumption-related transfers to government and to non-profit

institutions. Payments that are deductible from the gross income, such as premiums for health insurance and alimony, are not part of expenditure, nor are expenses for savings and investment. Moreover, mortgages and the purchase of a house are not part of household expenditure, but the gross economic rent value of owner-occupied houses is included. The gross rent value is the rent that would be due if the house were rented. The definition of rental value was changed in the Budget Survey 2000 (see below).

Household expenditure is classified by function: goods and services satisfying specific needs are grouped together. Thus petrol expenses are grouped with transport and communication, and rents with housing. Budget surveys are subject to underreporting in some categories, e.g. hotels and restaurants, recreation, alcoholic beverages and tobacco consumption.

The definition of the *rental value of the house* was changed in the 2000 Budget Survey. In the 1990s these figures were based on valuations by real estate agents. From the 2000 Budget Survey, the calculation of rental value links up with that in the National Accounts; it is now calculated on the basis of the rent of a comparable rented house according to nine characteristics. More details on the method of calculation can be found in Statistics Netherlands' database StatLine: [www.cbs.nl/StatLine/Income and spending/Expenditure brief; household char](http://www.cbs.nl/StatLine/Income%20and%20spending/Expenditure%20brief%20household%20char).

Inbound tourism

Inbound tourism comprises the activities of non-residents in a country travelling to and staying in places in that country.

Length of a day trip

The length of day trips is calculated from the times of departure and arrival provided by the person making the day trip. A day trip lasts for at least two hours.

Long holiday

Absence from home for leisure or recreation purposes with at least four consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad is also included. Stays at the home of relatives or friends in the Netherlands is not included unless the habitual occupants are away from home for all or most of the time.

Means of transport

The interview question in the Continuous Holiday Survey relates only to the means of transport used for the largest distance during the outward journey. In the classification of the means of transport the category 'boats' includes yachts, cabin cruisers, and sea and river cruise ships. Ferries either constitute a separate category, or are included in 'other means of transport'.

Non-guest

A hotel visitor who does not stay overnight.

Organised trip

A holiday for which lodging and/or transport was booked through a travel agent or tour operator, the national motoring organisation ANWB, a bank, post office, tourist office, department store, booking agency of a chain of hotels or holiday cottages.

Outbound tourism

Outbound tourism comprises the activities of residents of a given country travelling to and staying in places outside that country.

Overnight stay

Chapters 4 and 5:

Each night that a tourist spends in a tourist accommodation; excludes regular hotel and boarding house guests, and persons renting a fixed campsite pitch or permanently renting a holiday cottage.

Participation

The proportion of the population (or a population category) who took at least one holiday during the period under review.

Recreational activities (Day trips)

All leisure activities. Examples: a day trip to the beach or an amusement park, walking, playing sports, visiting a museum, theatre or bar, a boat trip, singing in a choir, dining, shopping.

Season

In the Continuous Holiday Survey, the summer encompasses 22 weeks in the months May up to and including September. The winter covers the remaining 30 weeks.

Winter: October – April of the following year

Summer: May – September

The day a holiday begins determines the allocation to a particular season.

For the Day trip survey the following definition of seasons was used:

Autumn: September 2006 – November 2006;

Winter: December 2006 – February 2007;

Spring: March 2007 – May 2007;

Summer: June 2007 – August 2007.

Short holiday

Stay away from home for leisure or recreational purposes with a minimum of one and a maximum of three consecutive nights spent away from home. Stays at the home of relatives or friends abroad are included. Stays at the homes of relatives or friends in the Netherlands are not included unless the habitual occupants were away from home for all or most of the time.

Tourism

The activities of persons travelling to and staying in places other than their usual environment for less than one consecutive year for leisure, business and other purposes, and whose main purpose of the trip is other than an activity remunerated from within the place visited.

Foreigners who come to the Netherlands to work and are paid by people, organisations or businesses in the Netherlands are not counted as tourists. Business travellers and conference visitors are counted as tourists. Travellers who commute or transport goods, and travelling salesmen are excluded. Day visitors can be distinguished from tourists who stay for more than one day.

A person's usual environment is the direct vicinity of his or her home and place of work or study and other places they regularly visit.

This definition is internationally accepted, but very general. Every country completes it with its own criteria of frequency, time and/or distance. In the Netherlands two criteria must be met: (1) trips take more than two hours, and (2) are made for leisure or business purposes outside the usual environment.

Tourist accommodation

Chapters 4 and 5:

Any place, indoors or outdoors, equipped for and in use as a place where guests (tourists) can pay to stay overnight. One establishment may offer several types of accommodation. This publication includes the following types of tourist accommodation: hotels and boarding houses, youth accommodations, group accommodations, holiday dwellings, tourist campsites and combinations of these accommodations.

Mixed accommodation types

Tourist accommodations sometimes combine more than one type of accommodation. If in such cases the bed-place capacity exceeds the minimum required for any type of accommodation, each type in the combination is treated separately as hotel, holiday dwelling, campsite or group accommodation.

Tourist holiday

Holiday in which mainly tourist accommodation is used.

Tourist traffic

Since 2002 financial data on inbound and outbound tourism are no longer compiled by *De Nederlandsche Bank* (the Dutch central bank), but by Statistics Netherlands. Statistics Netherlands publishes quarterly data on tourist receipts and tourist expenses in relation to the main partner countries, broken down into travel for leisure and travel for business purposes. The item tourist traffic within the services classification differs from most international services in that the consumer defines the character of the traffic. The consumer or traveller/visitor enters another economy in order to acquire goods and/or services. Therefore, unlike most other services, tourist traffic is not a specific product, but a range of goods and services that the visitor uses abroad. Outbound tourism is the import of the service: the Dutch visitor abroad. Inbound tourism is the export of the service: the foreign visitor in the Netherlands.

A *visitor* is any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for a period of less than 12 months.

Tourist traffic comprises all goods and services purchased during the trip. The most common goods and services are lodging, food, drinks, transport services and leisure within the countries visited, and presents, souvenirs and other articles bought for own use by the visitor or taken home from the visited country. International passenger traffic is excluded, as it is part of transport services. Holidaymakers often pay one price for the whole holiday package and thus cannot distinguish between spending on lodging and that on transport. Statistics Netherlands has quantified correction factors in consultation with the travel industry for this phenomenon.

Inbound tourist traffic

As there is as yet no proper source for data on the level of spending by visitors to the Netherlands, Statistics Netherlands uses data from the Dutch central bank. 2001 figures were extrapolated for 2002 and beyond using data from the statistics of accommodation establishments and value changes of private expenses of inbound visitors in the Netherlands according to the National Accounts.

Type of accommodation

Chapters 1, 2 and 3:

If a holidaymaker uses more than one type of lodging accommodation, the type in which he or she spent most nights is taken.

Seasonal types of accommodation include summer and holiday cottages, second homes, boats, caravans (touring and stationary), trailer tents and tents owned by the household.

Tourist accommodation is classified as follows:

- Home of relatives or friends;
- Private home;
- Hotel;
- Boarding house, bed & breakfast;
- Flat/apartment;
- Holiday cottage/home (rented);
- Tent;
- Caravan, trailer tent, camper;
- Boat (cruise vessel, rented yacht or cabin cruiser);
- Youth hostel or other group accommodation;
- Other types of accommodation.

Unorganised trip

A holiday:

- for which accommodation is booked directly with the owner;
- for which no accommodation or transport was booked before the day of departure;
- in a second home or permanently rented residence.

Water sport club and organisation

Club or organisation with members that practice a form of water sport such as sailing, rowing, surfing, water skiing or motorboat sailing. Sports like fishing, ice sailing, swimming or diving are not included here.

Yacht-basin, operator of yacht-basins

A company or enterprise that exploits of one or more yacht-basins as main purpose. A yacht-basin is an accommodation with summer berths or passer-by berths.

Youth accommodation

Chapter 5:

Youth hotel or youth hostel.

Youth hostel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, in rooms or dormitories that may have to be shared with 'strangers'.

Youth hotel

A tourist accommodation with at least five bed-places catering mainly for young guests, offering accommodation in rooms not shared with 'strangers'.

Surveys

As the figures in *Tourism and recreation in figures* are derived from several surveys, figures on the same subject may differ. Both the section on tourist traffic in the Balance of payments and the Inbound tourist survey, for example, publish figures on spending by foreign tourists in the Netherlands. The latter figure refers to foreign tourists in tourist accommodations in the Netherlands. The Balance of payment figures also include expenditure by other categories of foreign tourists, such as non-residents owning a second house or boat, people on cruises or other boat trips, foreigners visiting relatives and friends, and transit tourists. Differences in definitions and methods largely explain the observed variation in results. This is also the case for figures on overnight stays from the Continuous Holiday Survey and the Survey on tourist accommodations.

The Continuous Holiday Survey

The Continuous Holiday Survey aims to present a picture of short and long holidays taken by the Dutch population.

This survey was redesigned in 2002. As a consequence the results for the holiday year 2002 and later are not completely comparable with those of earlier surveys. The definition of holidays was broadened in the new design. One of the other changes is that from 2002 onwards, stays with relatives or friends abroad are included. Moreover, the starting date of the holiday year was brought forward by two months: holiday year 2002 started on 1 October 2001.

Because of changes in the questionnaire, some characteristics of the holidays and holidaymakers were altered, creating a difference with the former design. Another difference is the method of data collection. The new Continuous Holiday Survey uses Capi@Home: respondents fill in the questionnaires on their own computers and send them to TNS-NIPO (the enterprise that carries out the survey). The former Continuous Holiday Survey used paper questionnaires.

Day Trip Survey 2006-2007

The Day Trip Survey aims to present a picture of same-day visits in the Netherlands with all their aspects. The survey is a five-yearly telephone survey held among a sample of the Dutch population. Information about date, time, place of departure and destination, activities, members of the group on the day trip, means of transport, and spending per are collected for each day trip. Day trips taken from a

holiday location are not included in the survey. The 2006/'07 survey took place in the space of one year, from October 2006 to September 2007.

Population

The target population for the Day Trip Survey is the resident population of the Netherlands, irrespective of age, excluding persons in institutional households (e.g. nursing homes, homes for the elderly, prisons). Every two weeks a new sample is drawn from the municipal population registration. The sample size was determined taking into account losses as a result of non-response and non-availability of telephone numbers (unlisted numbers, mobile phones).

In the 2006/'07 survey, 21,500 persons were asked to participate; 1,100 persons actually took part.

Participation in the survey

The survey consists of two parts. First a recruitment interview is held in which persons from the sample are asked to keep a diary of their day trips for two weeks. If they are willing to participate, the interview is continued with general questions about their participation in recreational activities and about their background. The second part comprises two measurements of the day trips made. Information about date, time, place of departure and destination, activities, members of the group on the day trip, means of transport, and spending per are collected for each day trip. Day trips taken from a holiday location are not included in the survey.

For respondents younger than 12 years, the questions were answered by a parent or guardian. Children aged between 12 and 16 were allowed to answer themselves, but they could also let their parents answer the questions.

Raising procedures

To raise the results to the overall population, the distribution in the sample was converted to conform with the overall population in terms of age, sex, degree of urbanisation and size of household. This reweighting took place for each of the 24 groups. In this way the lower response rate during the summer season was corrected for.

Accuracy

As the survey is sample based, the results are subject to margins of error. These should always be taken into account when interpreting the results.

Comparability with earlier surveys

The results of the Day Trip Survey 2006/'07 are comparable with the earlier surveys of 1990/'91 and 1995/'96 and 2001/'02.

Tourist accommodation survey

The tourist accommodation survey is a monthly survey that aims to present a picture of the number of guests and their overnight stays. There are around 7500 dwellings that provide accommodation in the Netherlands. 2300 of the dwellings are included in the survey and receive a questionnaire monthly.

Tourism Satellite Account

The Tourism Satellite Account (TSA) of the National Accounts (NA) aims to describe tourism in terms of the concepts, definitions and results of the National Accounts. This makes it possible to compare tourism with the rest of the economy. Using the methodology of the Recommended Methodological Framework (RMF)¹⁾ international comparisons are also possible. The emphasis of the RMF methodology is on the *use* of goods and services by tourists. In order to be able to use the available sources, it is first necessary to define a 'tourist'.

Tourist/visitor

The RMF defines a tourist/visitor as 'any person travelling to a place other than that of his/her usual environment for less than 12 months and whose main purpose of the trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited'. In this project only reason and duration are taken into account as criteria to determine whether a person travels outside his/her 'usual environment'. If a person has a tourist motive to travel and the length of his/her trip exceeds two hours then that person is considered to be a tourist.

In accordance with the RMF, several types of tourism can be distinguished: leisure²⁾ trips (leisure tourist) and business trips (business tourist). If the duration of the trip, same-day or overnight stays, is also taken into account, the following combinations can be distinguished:

Types of tourists

Same-day		Overnight stays	
Leisure	Business	Leisure	Business

¹⁾ UNSD *et al.*, 2001, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, United Nations Statistics Division, World Tourism Organization, Statistical Office of the European Communities (Eurostat) and Organisation for Economic Co-operation and Development, New York, Madrid, Luxembourg, Paris (RMF).

²⁾ Leisure includes purposes such as recreation, holiday, visiting friends and relatives, health treatment or pilgrimages.

Tourism goods and services

The RMF distinguishes several types of products, depending on the direct importance for tourism. *Typical tourist services* are essential for tourism. The main categories in this group are:

- Hotels and other types of tourist accommodation;
- Restaurants, etc.;
- Transport services;
- Travel agencies, etc.;
- Cultural services;
- Sports and other recreational services;
- Other tourism services.

The supply table presents the production of characteristic tourism goods and services. The TSA investigates total production of those (goods and) services and which part is consumed by tourists.

The use table presents total consumption by domestic and inbound tourists within the Netherlands (and a small part outside the Netherlands).

The tourism Gross Domestic Product is equal to the value added generated by tourism services, provided they are part of the final consumption, including the balance of product-related taxes and subsidies.

Cartogram Toeristengebieden in Nederland, 2012

	01 Waddeneilanden		12 Groningse, Friese en Drentse zandgronden
	02 Noordzeebadplaatsen		13 West- en Midden-Brabant
	03 IJsselmeerkust		14 Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg
en Rijk van Nijmegen
	04 Deltagebied		15 Zuid-Limburg
	05 Meren in Groningen, Friesland en Noordwest-Overijssel		16 Amsterdam, Rotterdam (excl. Hoek van Holland)
's-Gravenhage (excl. Scheveningen en Kijkduin)
en Utrecht
	06 Hollands-Utrechtse meren		17 Overig Nederland
	07 Utrechtse Heuvelrug en 't Gooi		
	08 Veluwe en Veluwerand		
	09 Gelders rivierengebied		
	10 Achterhoek		
	11 Twente, Salland en Vechtstreek		

Onderzoeken en publicaties

In dit overzicht worden de titels vermeld van enerzijds regelmatig uitgevoerde onderzoeken, anderzijds papieren publicaties die meer gedetailleerde gegevens bevatten over (aanverwante) onderwerpen die in deze publicatie worden behandeld. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen CBS- en overige onderzoeken, en tussen CBS-publicaties, NBTC-publicaties en publicaties van overige bronnen.

CBS-onderzoeken

Logiesaccommodaties (m, j).

Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) (j).

Dagrecreatie 2006/'07 (5j).

Recreatie-instellingen (2j).

Sportclubs en sportscholen (3j).

Sportorganisaties (3j).

Watersport (exploitanten van jacht- en passantenhavens) (3j).

Watersportclubs en -verenigingen (3j).

Watersportinstructeurs, zeil- en surfscholen (3j).

Zwembaden en sportaccommodaties (exploitanten) (3j).

De bijdrage van sport aan de Nederlandse economie 2012.

Overige onderzoeken

Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 2007 (Sociaal en Cultureel Planbureau) (4j).

ContinuVakantieOnderzoek 2012 (m, j). In opdracht van de Stichting CVO vindt het Continu VakantieOnderzoek plaats, waarbij het veldwerk wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.

Inkomend toerisme 2005 (5j).

CBS-publicaties (op papier)

Toerisme in Nederland – Het gebruik van logiesaccommodaties 2012 (j).

Vakanties van Nederlanders 2012 (j).

CBS-publicaties (op internet: StatLine)

StatLine is de elektronische databank van het CBS, die u gratis kunt raadplegen. Deze databank bevat statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken.

De meest efficiënte manier om cijfers over toerisme en recreatie in StatLine te vinden is als volgt. Ga naar de internetsite <http://statline.cbs.nl> en druk op de knop 'zoeken op thema's'. U krijgt dan de 'StatLine Themaboom' op uw scherm. Klik vervolgens op 'Vrije tijd en cultuur'. Binnen 'Vrije tijd en cultuur' kunt u kiezen uit 'Cultuur', 'Recreatie', 'Sport', 'Toerisme' of 'Tijdsbesteding en vrije tijd'. Binnen deze categorieën kunt u doorklikken naar de gewenste informatie.

Als u de gewenste publicatie aanklikt, verschijnen enkele tabbladen met onderwerpen, perioden en andere selectiemogelijkheden waaruit u telkens een keuze kunt maken om een eigen tabel samen te stellen. Vervolgens drukt u op 'Toon gegevens'. U krijgt dan de gekozen tabel op het scherm te zien. Deze kunt u afdrukken of downloaden. Na naast de tabel op het pictogram met het naar beneden wijzende pijltje (downloaden) te klikken, kunt u aangeven in welk formaat u de gegevens op wilt slaan.

Voor nadere informatie en vragen over het gebruik van StatLine kunt u contact opnemen met de infoservice van het CBS, tel. 088 570 70 70, e-mail: infoservice@cbs.nl.

In het bijzonder voor cijfers en publicaties op het gebied van Toerisme en Recreatie hebben we een internetservice. Deze service houdt in dat u door een e-mail op de hoogte gebracht wordt van recente publicaties. In deze mail vindt u tevens de directe link naar de publicatie die dan verschenen is. Mocht u deze vorm van informatie op prijs stellen, stuur dan een e-mail met uw verzoek naar statistieklogies@cbs.nl. U ontvangt dan de aankondigingen van de publicaties.

NBTC-publicaties (voorheen TRN-publicaties)

Zie www.nbtc.nl.

Overige publicaties

Buitenlandse toeristen in Nederland 1999 (Ministerie van Economische Zaken, CBS en TRN; verkrijgbaar bij NBTC).

NHTV-publicaties: www.nhtv.nl.

Kwartaalbericht Nederlandsche Bank (kw).

OESO-publicaties: zie www.oecd.org.

Rapportage Sport 2010 (Sociaal en Cultureel Planbureau). Zie ook www.scp.nl.

Trendrapport toerisme en recreatie 2010 (Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme) (j).

Yearbook of tourism statistics 2012 (WTO) (j).

De publicaties van het CBS kunnen besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen, telefoon 088 570 70 70, fax (045) 570 62 68 of e-mail: verkoop@cbs.nl. Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Statistische informatie is ook te vinden op de website van het CBS, www.cbs.nl; gegevens zijn ook direct op te vragen via statline.cbs.nl.

De publicaties van NBTC/TRN kunnen besteld worden bij het hoofdkantoor in Den Haag, Postbus 63470, 2502 JL Den Haag, tel. (070) 370 57 05.